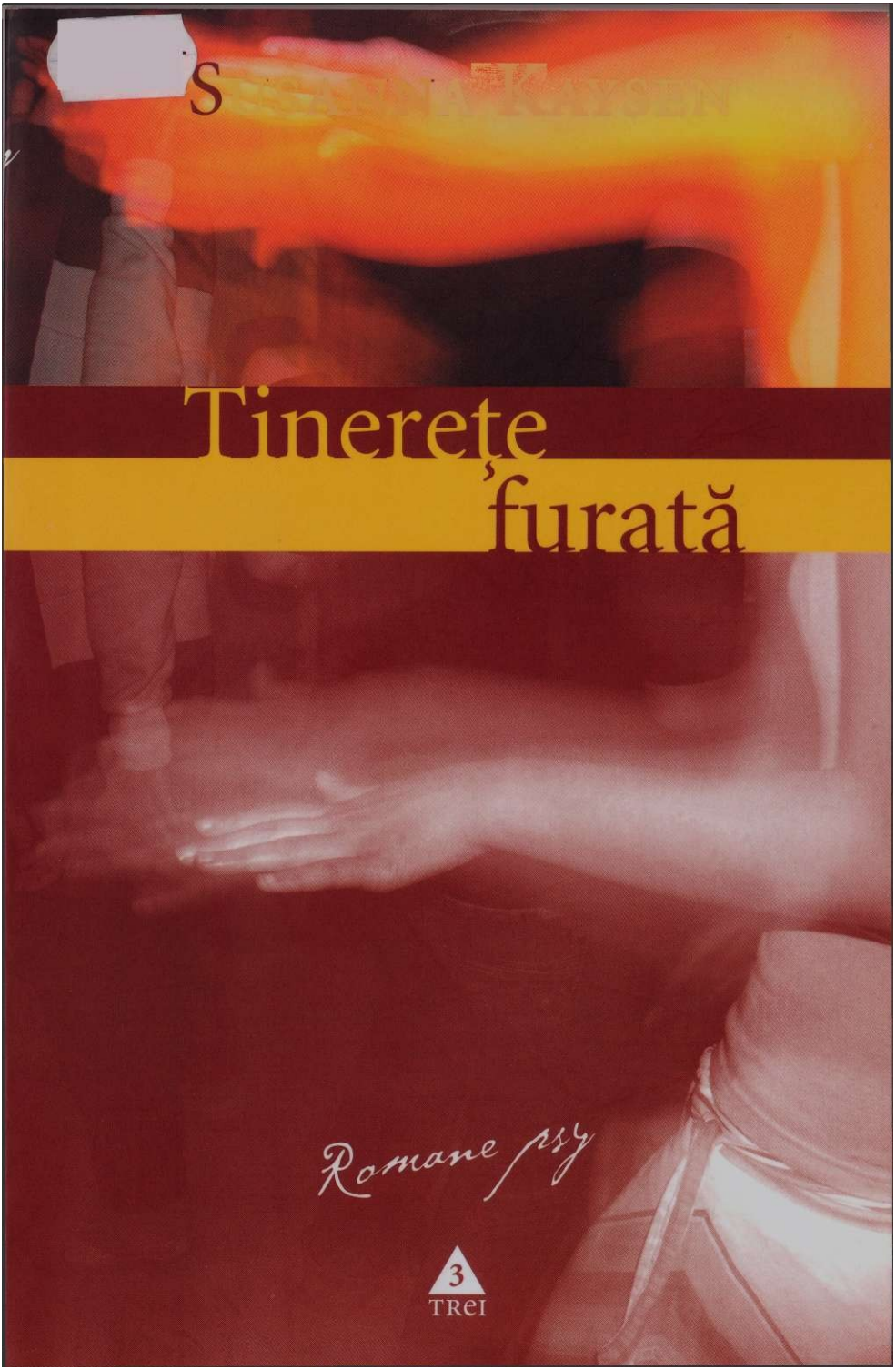

3
TREI

N Cartea scriitoarei americane Susanna Kaysen «Tinereţe furată» evocă viaţa unei tinere aflate la graniţa centre normal şi patologic, punând în discuţie clasicele definiţii ale sănătăh' şi bolii psihice.

Cartea a stat la baza filmului «Girl interrupted», regizat de James Mangold, film în care au jucat Winona Ryder şi Angelina Jolie (recompensată în 2000 cu Oscar pentru cea mai bună actriţă în rol secundar).

în 1967, Susanna Kaysen avea 18 an După o şedinţă de terapie cu un psihiatru pe care îl vedea pentru prima dată, a fost trimisă la McLean Hospital (Boston) cu ("agnosticul borderline.

Avea să petreacă aproape doi ani în acest institut psihiatric renumit pentru metodele aplicate şi pentru clientela sa aleasă (Sylvia Plath, Robert Lowell, James Taylor, Ray Charles). Douăzeci şi cinci de ani mai târziu, scriitoarea Susanna Kaysen («Far Afield», 1990; «Asa, As I Knew H n», 1987) ne împărtăşeşte experienţa terifiantă trăită în acel loc într-o carte care a devenit best-seller.

ESBNC13) 17ä-173-7DV-üt,b-l
ISBN 173-707-öbb-b

£

Colecţie coordonată de MAGDALENA MĂRCULESCU-COJOCE

ASusanna Kay sen

Tinereţe furată

/

Traducere din limba engleză de **Ioana Rotaru**

A

TRe

iEditori: SILVIU DRAGOMIR VASILE DEM. ZAMFIRESCU
Coperta colecţiei: FABER STUDIO (Silvia Olteanu şi Dinu Dumbrăvician)

Ilustraţia: ALEXE POPESCU

Tehnoredactarea computerizată: CRISTIAN CLAUDIU COBAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
KAYSEN, SUSANNA
Tinereţe furată / Susanna Kaysen ; trad. : Ioana Rotaru
Bucureşti : Editura Trei, 2006
ISBN 973-707-066-6 ; ISBN (13) 978-973-707-066-1

I. Rotaru, Ioana (trad.)

821.111-31=135.1

Această carte a fost tradusă după Susanna Kaysen, GIRL INTERRUPTED,
Vintage Books, A Division of Random House, Inc., New York, 1994

Copyright © 1993, by Susanna Kaysen

© Editura Trei, 2006

C P. 27-0490, Bucureşti Tel./Fax: +4 021 300 60 QQ e-mail:
office@edituratrei.ro w w w.edituratrei .ro

ISBN: 973-707-066-6 ISBN(13): 978-973-707-066-

1Pentru Ingrid şi Sanford

HrLean Hospital	KAY SEN Susann* N.		
Voluntary	6* Wendel! Street, Cambridge, Maas.	April 27, 1V67	
JA inwifiiiu iiina 6 wir			
I Since 9/66	Lane, Princeton, N. J.		
	Boston Maas.	Nov. i; '"I""	

	Carl Kaysen Philadelphia, Pa.	—,
Hlßh School Craduate	Annette Neutra Philadelphia, Pa.	Unknown
"N T.	Mr. & «rs. Carl Kaysen i mwii HM^^H Lane, Princeton, *H. J.* Bus: Princeton Inet, for Adv. Studies (Di	i nunoKHr o «funu« -AC609- - ector) AC6G9-
	Dr. & Mrs. Senford Gif ford Friends Cambridge, Masn. lln4HI	
PaychoneurotLc depressive reaction. Person*!ity pattern disturbance, eired type. B/d		

Borderline Personality	
-	
Mt. Auburn Hospital Canbridge, Hase. 1965 (Stomach pueped)	

DOSAR DE CAZ

1. **Instituţia** Spitalul McLean
2. **Nume** KAYSEN, **Prenume** SUSANNA, **Iniţiala de mijloc** N.
3. **Nr. înreg.**
4. **Statut legal la internare** Voluntar
5. **Adresa de la care a fost internată.** Str. Wendell 64, Cambridge, Mass.
6. **Data internării** 27 apr. 1967
7. **Statut legal stabilit. Data.**
8. **Adresă recentă** aceeaşi
9. **Sex F.**
10. **Culoare** A.
11. **Nr. înreg. în cazul străinilor**
12. **Locuieşte la adresă** din **9/66**
13. **Adresa actuală** Lane, Princeton, N. J.
14. **Religia** iudaică
15. **Starea civilă** necăsătorită
16. **A. Punct de intrare în ţară, B. Data**
17. **Localitatea natală. Statul** Boston Mass.
18. **Data naşterii** 11 nov. 1948/ 18 ani
19. **A. Dacă e naturalizat. Localit. B. Data**
20. **A. Numele tatălui.** Cari Kaysen, **B. Locul naşterii** Philadelphia, Pa.
21. **Serviciul militar**
22. **Studii** absolventă liceu
23. **Numele mamei.** Annette Neutra, **Locul naşterii** Philadelphia, Pa.
24. **Nr. asigurare socială** necunoscut
25. **Ocupaţia actuală fără**
26. **A. Persoana de contactat în caz de urgenţă.** Dl. şi Dna Kaysen, **B. Relaţia** părinţi, C. **Adresa** Lane, Princeton, N. **J.** Inst. Princeton pt. Studii avansate (Director), **D.** Tel - AC609
27. **Ocupaţia tatălui (în cazul unui pacient minor)**
28. **Ocupaţia mamei (în cazul unui pacient minor)**
29. **A. Persoana de contactat în caz de urgenţă** Dr. şi Dna Sanford Gifford, **B. Relaţie** Prieteni, C. **Adresa** Cambridge, Mass., **D. Telefon**
30. **Diagnostic apreciat la internare**
    1. Reacţie psihonevrotico-depresivă

2. Tulburare de personalitate, de tip mixt R/O schizofrenie nediferenţiată

31. A. Persoana de contactat în caz de urgenţă B. Relaţia C. Adresa D. Tel.

32. A. Diagnostic stabilit
Tulburări psihice. Personalitate bordcrlinc*, B. **Caracterizare**

33. Alte diagnostice stabilite

34. Alte internări în instituţii de sănătate mintală nici una **A. Numele instituţiei B. Adresa C. Luna D. Anul până la E. Luna E Anul**

35. Alte internări
A. Numele spitalului Spitalul Auburn, **B. Adresa.** Cambridge, Mass, **C. Anul 1965, D. Motivul** Spălături stomacale)

Termenul *borderline* (frontieră) desemnează tulburările de personalitate şi de identitate situate la limita dintre nevroză şi psihoză. Se folosesc şi termenii de stări-limită, cazuri-limită, pfhM<in.ilitil|i-limită (*n. ed.).*

Despre o topografie a universului paralel

umea te întreabă cum ai ajuns acolo. Ei vor J de fapt să ştie dacă nu cumva s-ar putea întâmpla să sfârşească şi ei pe acolo. Nu le pot răspunde la adevărata întrebare. Tot ce le pot spune e că poţi ajunge foarte uşor.

Este foarte uşor să aluneci într-un univers paralel. Sunt atât de multe: lumea nebunilor, a criminalilor, a ,ntîrmilor, a muribunzilor, probabil şi a morţilor. Aceste luir' există alături de lumea asta şi seamănă cu ea, dar nu îi aparţin.

Georgina, colega mea de cameră, a pătruns repede şi total, pe vremea când era în anul pregătitor la colegiul Vassar. Era într-o sală de cinema când valuri de beznă se năpustiră asupra capului ei. Intrega lume dispăru pentru câteva minute. îşi dădu seama că înnebunise. Se uită în urul ei p n sală să vadă dacă li se întâmplase acelaşi lucru şi celorlalţi, dar toţi ceilalţi oameni erau captivaţi de film. Se repezi afară, pentru că întunericul din s II era prea mult, în combinaţie cu cel din mintea ei.

— Şi după aceea? am întrebat-o.

— Mult întuneric, îmi răspunse.

Cei mai mulţi oameni ignoră tot mai mult, producând o serie de spărturi în membrana care desparte cele două lumi, până când reuşesc să facă o deschizătură. Dar cine poate rezista unei descl zături?

în universul paralel, legile fizicii sunt suspendate. Ce urcă nu trebuie neapărat să şi coboare şi să rămână acolo; şi nu orice acţiune trebuie neapărat să provoace o contrareacţie de aceeaşi mărime. Timpul este, de asemeni, diferit. Poate să se scurgă în cercuri sau înapoi sau poate să sară de la momentul acesta la momentul acela. însăşi ordinea moleculelor este fluidă: mesele pot fi ceasuri; feţele pot deveni flori.

Toate acestea sunt fapte pe care le descoperi însă mai târziu.

O altă trăsătură ciudată a universului paralel este că, deşi este invizibil de pe partea asta, odată intrat în el, poţi vedea foarte uşor lumea din care i venit. Uneori ea pare imensă şi ameninţătoare, tremurătoare ca o gelatină uriaşă, alteori e mică şi fermecătoare ca un foton strălucitor pe orbita sa. în nici unul dintre cazuri nu poate fi ignorată.

Fiecare fereastră din Alcatraz are vedere spre San Fran _isco.

Taxiul

— l^i un coş, spuse doctorul.

Sperasem ca nimeni să nu observe.

— L-ai stors, continuă el.

Când mă sculasem dimineaţa — devreme ca să apuc să fiu la timp la programare — coşul ajunsese la acel stadiu de ma> nă coacere, la care cerşea să fie stors. Tânjea să fie eliberat. Eliberându-1 din mica sa cupolă albă, apăsând până când a dat sângele, am trăit un sentiment de împlinire: făcusem tot ce putusem pentru acel coş.

— Ţi-ai stors propria faţă, spuse doctorul.

Am aprobat din cap. Avea de gând să vorbească despre asta până când urma să fiu de acord cu el, aşa că am aprobat din cap.

— Ai un iubit? mă întrebă.

Am aprobat iarăşi.

— Probleme cu iubitul? Nu era de fapt o întrebare, pentru că aproba deja din cap, în locul meu. Să-ţi storci faţa, repetă.

Se ridică brusc din spatele biroului şi se avântă spre mine. Era un bărbat brunet, solid şi cu un pântec ţeapăn.

Ai nevoie de odihnă, mă anunţă el

.Cu siguranţă că aveam nevoie de odihnă, după ce mă sculasem atât de devreme ca să ajung la doctorul ăsta, în afara oraşului. Schimbasem două trenuri. Şi trebuia să plec de acolo ca să ajung la slujbă. Mă obosea numai gândul la toate astea.

— Nu eşti de părere că ai nevoie de odihnă? repetă, stând în continuare în picioare, lângă mine.

— Ba da, am răspuns.

Porni spre camera alăturată, de unde l-am auzit vorbind la telefon.

Adeseori m-am gândit la următoarele zece minute — ultimele mele zece minute. Am avut pornirea să mă ridic şi să ies pe uşa pe care intrasem, să merg pe jos spre staţie şi să aştept trenul care să mă ducă înapoi la iubitul meu dificil, la slujba mea de la magazinul de ustensile de gastronomie. Eram însă prea obosită.

Se întoarse ţanţoş în cameră, cu un aer afectat şi mulţumit.

— Am făcut rost de un pat pentru tine. Te vei odih Doar pentru câteva săptămân OK?

Avea un ton împăciuitor, sau rugător şi mi se făcu teamă.

— Mă voi duce vineri, i-am răspuns.

Era marţi şi poate că până vineri îmi pierea cheful să mă mai duc. Se apropie şi mai mult de mine, cu pântecul lui.

— Nu. Te duci acum.

Mi se părea fără sens.

— Am o întâlnire la prânz, i-am zis.

Uit-o. Nu te duci la întâlnire, te duci la spital, mă privi el triumfător.Era foarte linişte, acolo, la marginea oraşului, înainte de ora opt dimineaţa. Nici

unul l ntre noi nu mai avea nimic de spus. Am auzit taxiul oprindu-se în faţă. Mă luă de cot, ciupindu-mă cu degetele lui puternice, şi mă conduse afară. Fără să-mi dea drumul, deschise uşa din spate a taxiului şi mă împinse înăuntru. Pentru o clipă, capul său mare fu alături de mine, pe locul din spate. Apoi trânti portiera.

Şoferul coborî geamul până la jumătate.

— încotro?

Cum stătea, fără sacou, înfipt cu picioarele alea solide în faţa intrării, doctorul ridică braţul spre mine şi spuse:

— Du-o la McLean şi nu-i da drumul până când nu ajungi acolo.

M-am lăsat să cad pe bancheta din spate şi am închis ochii. Eram bucuroasă că mergeam cu taxiul în loc să stau să aştept trenul

.t„: ^cfl^h^'' .cr *(gúiiz/S*

□IMJON OF FWANŒS <ieclod«s rate): ■' K^ I/If V

^Dto^C *WE*

IF PT IS TO BE ADMITTED: Expected ßm*l [redacted] mode of arrival: [redacted]
»31 he «ccpmpoued^ [redacted] ward: SBIL leg. status: [redacted]

REASON FOR REFERRAL: Headed McLean Box 3
Profoundly depressed - suicidal
Increasing patternless of life
[redacted]

ïtiéa bO'Oö.OQö

(rptCrmiAc^
^J
LUXJSQ

U5&?ana_w -

McL«= H«p¡™l: INQUIRY CONCERNING
ADUJSSION

Inie obtained *fi A*
JI

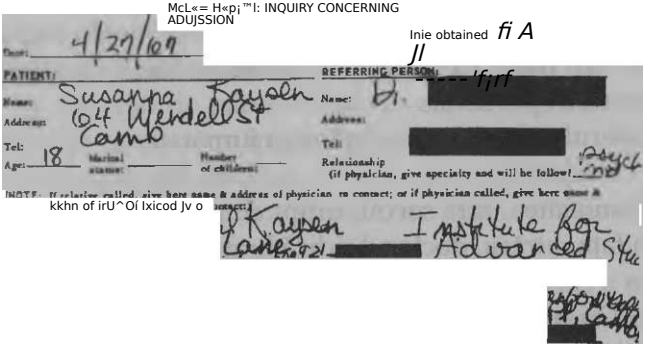

SU tap AL (^ASSAULTIVE ( ) ESCAPE ț)

IF Fstftsrar RilteK
Tjr« E-J < l l) o*
nmtaiiuiwa^.
y bete; dtuJi m «qwrait »hm; lifB yo* —<)

IF PATIENT MOT ADMITTED; • mmrț *A ¿p, pn uw

Spitalul McLean: Chestionar în vederea internării Data 27. *04. 67*
Informaţii obţinute de la *MA* **Pacient Referinţe**
Nume: *Susanna Kaysen,* **Nume Adresa:** *Str. Wendell, 64,*
Adresa: *Camb.*
Tel: **Tel:**
Relaţia: *psihiatru*
(dacă e doctor, menţionaţi specialitatea) Vârsta: *18,* Stare **civilă, Copii**
(Notă: Daţi numele şi adresa doctorului pentru a putea fi contactat de rude sau prieteni şi numele rudelor sau prietenilor pentru a putea fi contactate de doctor)

Nume *Dl Cari Kaysen*
Adresă *Princeton Lane, 609921,* **Relaţia** *Inst. pt. Studii avansate* **Comentarii cu privire la finanţare:** suficientă pt. un an, venit 50 000,
In cazul internării: ora sosirii.....
Va fi însoţit de. .*singură***.....Salon.....***SB II....*
statut legal *voluntar....*
Cazul se predă lui. .
Motivaţia: *Are nevoie de spitalizare timp de 3 ani; profund depresiv-suicidală*
Se poate sinucide sau poate rămâne însărcinată
Fără repere, existenţă promiscuă, a fugit de acasă cu 4 luni în urmă; nu
vrea să se întoarcă, trăieşte într-o pensiune în Cambridge
Tratamente psihiatrice anterioare: Locul:.....
Evaluare:.....Terapie:.....Altele:....
Când:.....De către:.....
Handicapuri fizice:.....Alergii:.....
Tentative de sinucidere (DA) **de agresiune () de evadare ()**
Necesitatea urmăririi tratamentului (argumentaţi pe o pagină separată; semnaţi-vă)

Tinereţe furată 1 2

In cazul neadmiterii pacientului: (argumentaţi; semnaţi-vă)

Mc Lean Hospital

INTER OFFICE MEMORANDUM

TO

Date June 1*). 1967

Record Boom

FROM Dr. annHHi

SUBJF-C[1"] gnaanna Key a en

Siuuns Kaysen vfla aeen by ne on April 27, 196?! following nyr evaluation which extended over three hours, I referred her to McLean Hospital for adnission.

Hy dccieion was baaed ont

1, The chaotic unplanned life of the patient at present vith progreaaive decompensation and reversal of Bleep cycle.

2. Severe depression and hopelessness end suicidal ideas. 3« History of suicidal atteapta.

4. No therapy and no plan at preeent. Innersian in fantasy, progreaaive withdrawal and isolation.

The patient had been aeen in psychotherapy by Dr. At no time did I have her ih therapy, and the patient knew that I was net a potential

1 **sit**

therapist.**Spitalul McLean**
Recomandare
Către: Camera de gardă **Data:** 15 iunie 1967 Dr.
Din partea: dr.
Subiect: Susanna Kaysen

Susarma Kaysen a fost consultată de mine în data de 27 aprilie 1967; ca urmare a evaluării mele care a durat peste trei ore, am recomandat internarea pacientei la Spitalul McLean. Decizia mea s-a bazat pe:

1. Existenţa haotică şi neplanificată, din momentul de faţă, a pacientei, cu decompensare progresivă şi ciclu de somn inversat.
2. Depresie acută, lipsă de speranţă şi idei suicidale.
3. Seria tentativelor suicidale.
4. Nu a beneficiat până în prezent de terapie. Scufundare în propria fatasmare, retragere treptată şi izolare.

Pacienta a urmat şedinţe de psihoterapie la dr încă din primele momente ale întâlnirii noastre, pacienta a ştiut că nu puteam fi un potenţial terapeut.

Etiologie

ceastă persoană este (alegeţi):

1. Într-o călătorie periculoasă din care putem învăţa multe atunci când el sau ea se va întoarce;
2. posedat/ă de (alegeţi):
   a) zei,
   b) Dumnezeu (adică e un profet),
   c) nişte spirite rele, demoni sau diavoli,
   d) Diavol;
3. o vrăjitoare;

4. vrăjită (varianta lui 2.);
5. rea şi trebuie izolată şi pedepsită;
6. bolnavă şi trebuie izolată şi vindecată prin:
   a) purgative şi lipitori,
   b) extirparea uterului, dacă persoana respectivă posedă aşa ceva,
   c) şocuri electrice la creier,
   d) cearşafuri ude înfăşurate în jurul corpului,
   e) Thorazine sau Stelazine;
7. bolnavă şi trebuie să-şi petreacă următorii şapte ani, vorbind despre acest lucru;
8. o vid Ttă a lipsei de toleranţă a celor din jur, faţă de comportamente deviante;-
9. sănătoasă într-o lume nesănătoasă;
10. Intr-o călătorie pe -iculoasă din care el sau ea s-ar putea să nu se mai întoarcă niciodată

.Focul

na dintre fetele de aici şi-a dat foc. A folosit benzină. Era prea tânără la vremea aceea, ca tf V^să aibă carnet de conducere. Mă întreb cum a făcut rost. S-a dus la garajul vecinilor şi le-a spus că maşina tatălui ei rămăsese fără benzină? Nu mă puteam uita la ea fără să mă gândesc la asta.

Bănuiesc că benzina se adunase în adânciturile claviculei, într-un fel de băltoace, lângă umeri, pentru că gâtul şi obrajii aveau cele mai multe cicatrice. Cicatricele erau nişte cute groase, uneori roşii, alteori albe, pornind de la gât în jos. Erau atât de groase şi rigide încât nu-şi putea întoarce capul, ci trebuia să-şi răsucească tot trunchiul dacă voia să se uite la persoana care stătea lângă ea.

Ţesutul unei cicatrice nu are ceva caracteristic. Nu este ca pielea. Nu arată vârsta sau boala, nici paloarea sau bronzul. Nu are pori, nici păr sau riduri. E ca o husă. Apără şi maschează ce este dedesubt. De aceea se şi formează; fiindcă avem ceva de ascuns

.O chema Polly. în acele zile — sau luni — în care plănuia să-şi dea foc, numele ăsta i se părea probabil ridicol, dar i se potrivea bine acum, în această existenţă de supravieţuitor, pe post de husa. Nu era niciodată nefericită. Era bună şi îi consola pe cei din jur care erau nefericiţi. Nu se plângea niciodată. întotdeauna avea timp să asculte necazurile altora. Era perfectă, imob: zată în impermeabila ei carcasă alb rozalie. Reuşise să învingă acel ceva care o mânase şi-i şoptise „Mori!", în urechea ei, cândva perfectă — acum mut?" ită.

De ce a făcut asta? Nimeni nu ştia. Nimeni nu îndrăznea să întrebe. Din cauză că.... ce curaj! Cine avea curajul să-şi dea de una singură foc? Douăzeci de aspi ie, o mică incizie a venelor, poate eh. r o im ă ta te de oră nefericită, stând pe marginea acoperişului. Toţi am avut parte de aşa ceva. Şi chiar de lucruri nai periculoase, cum ar fi introducerea unui pistol în gură. îl bagi însă acolo, îl guşti, este rece şi unsuros, degetele sunt pe trăgaci şi descoperi că întreaga lume se întinde între momentul acesta şi momentul pe care 1-a gândit, când o să apeşi pe trăgaci. Lumea te va învinge. Pu: irma înapoi în sertar. Va trebui să găseşti o altă soluţ ie.

Cum o fi arătat pentru ea acest moment? Momentul în care a aprins chibritul. încercase oare dr a acoperişurile, pistoalele şi aspirinele? Sau a fost doar o nsp^raţie de moment?

Am avut o dată o inspiraţie. M-am sculat într-o dimineaţă şi am ştiut că trebuia să înghit cincizeci de aspirine. Era sarcina mea pentru ziua aceea. Le-am z .n t pe birou şi le-am înghiţit, numărându-le, una câte una. Dar nu este acelaşi lucru cu ce a făcut ea. Eu m-aş f putut opri la a zecea sau la a treizecea. Ş aş i putut face ceea ce am şi făcut de fapt, să ies în stradă s să leşin. < nci- zeci de aspirine sunt o grămadă de asţ "te, dar să ieş în stradă şi să leşini acolo, e ca şi cum ai pune pistolul la loc în sertar.

Ea a aprins chibritul.

Unde? In garaj, ca nu cumva să ia foc restul casei? Undeva pe câmp? în sala de sport a şcolii? într-un bazin gol?

Cineva a găsit-o, dar nu de la început.

Cine ar săruta o astfel de persoană, o persoană fără p ;le?

împlinise deja optsprezece ani când i-a trecut prin cap aşa ceva. A petrecut cu noi un an de zile. Alte persoane se a; tau, ţipau, se chirceau de frică şi plângeau; Polly p vea în ir ş îâmbea. Se aşeza lângă cei speriaţi şi prezenţa e; îi calma. Zâmbetul ei nu era prefăcut, era plin de înţelegere. Viaţa era un iad, ştia asta. Dar chipul ei sugera că reu se să ardă totul din ea. Avea un zâmbet uşor superior. Noi n-am fi avut curaj să ardem totul din noi — dar ea avea înţelegere şi pentru acest lucru. Fiecare dintre noi e diferit. Fiecare face ce poate.

într-o din neaţă, cineva plângea, însă dimineţile erau adeseori zgomotoase: certuri în legătură cu sculatul la timp şi lamentări despre coşmarurile avute. Polly era atât de tăcută de felul ei, o prezenţă atât de liniştită, încât i ci nu observarăm că nu

venise la micul dejun. După ce am trrm iat, se mai auzea încă un plânset.

— Cine plânge?

Nimeni nu ştia.

La masa de prânz, plânsetul se mai auzea încă.

— E Polly, spuse Lisa, care le ştia pe toate.

— De ce?

Dar nici măcar Lisa nu ştia de ce.

Spre înserat, plânsetul se transformă în ţipăt. înserarea este o pei iadă periculoasă a zilei. Mai întâi ţipă „Aa- aah!"ş „Eeeeh!", apoi începu să ţipe cuvinte.

— Faţa mea! Faţa mea! *Faţa meal*

Auzirăm alte voci care încercau s-o liniştească, să-i aline durerea, dar ea continuă să ţipe până târziu, în noapte.

— în ultima vreme, m-am tot aşteptat la aşa ceva, spuse Lisa.

Cred că atunci ne-am dat seama ce proaste fuseserăm.

Noi poate aveam şansa să scăpăm cândva de acolo, ea era însă ferecată pentru totdeauna în corpul acela

.Libertatea

/ isa fugise din nou. Asta ne întrista pentru că ea reuşea să ne menţină starea de spirit. Era d 7 nostimă. Lisa! Nu pot să mă gândesc la ea fără să zâmbesc, chiar şi acum.

Cel mai rău era că întotdeauna o prindeau şi-o aduceau înapoi, murdară, cu ochi sălbatici care văzuseră libertatea. Ii njura pe cei care o prindeau, în

asemenea hal, încât până şi cei mai vechi în meserie râdeau la auzul înjurăturilor inventate de ea.

„Mutră brânzită!" sau o alta favorită era „Liliac scl - zofrenic ce eşti!"

De ob ei o găseau la interval de o zi. Nu putea să ajungă departe, pe jos şi fără nici un ban. Dar de data asta părea să c ?ă noroc. A treia zi, am auzit pe cineva în cabinetul asistentelor, spunând la telefon: DPE, datele personale ale evadatului.

Lisa nu era greu de identificat. Mânca arareori, nu dormea niciodată, era slabă şi gălbejită, aşa cum arată cu ieva care nu mănâncă, şi avea pungi imense sub ochi. Părul lung şi negru îl ţinea prins cu o agrafă argintie. Avea cele mai lungi degete pe care le văzusem vreodată.

De data asta, când au adus-o înapoi, erau aproape la fel de furioşi ca ea. Doi bărbaţi o I leau de mâ şi un

al treilea o înşfăcase de păr, trăgând-o, de îi eşiseră Lisei ochii din cap. Toţi erau tăcuţi, inclusiv L >a. Au dus-o până în capătul coridorului, în camera de izolare, în timp ce noi priveam.

Priveam o mulţime de lucruri.

O dată pe săptămână, o priveam pe Cynthia cum se întorcea plângând de la electroşocuri. O priveam pe Poly tremurând, după ce fusese înfăşurată în cearşafuri reci ca gheaţa. Şi totuşi unul dintre cele mai groaznice lucruri pe care le-am pi zit a fost Lisa, întorcându-se după două zile d(izolare.

în primul rând, îi tăiaseră unghiile până la sânge. Avea unghii superbe pe care şi le aranja şi lustruia în-continuu. Spuneau că unghiile ei erau nişte „lame". Apoi i-au luat centura. Lisa purta întotdeauna o centură din mărgele — de genul celor lucrate d(indieni în rezervaţii. Era verde cu triunghiuri roşii

şi aparţinea fratelui ei Jonas, singura persoană din familie care mai era în legătură cu ea. Mama şi tatăl ei nu veneau s-o vadă din cauză că era o sociopată, sau cel puţ: *t* aşa zicea ea. îi luară centura ca să nu se spânzure cu ea.

Nu înţelegeau că L ;a nu s-ar fi spânzurat niciodată, îi dădură drumul de la izolare, primi şi centura înapoi, unghiile începură să-i crească la loc, dar L a nu-şi revenea. Stătea pur şi simplu şi se uita la televizor, alături de cei mai nenorociţi dintre noi.

Lisa nu se uitase nic)dată la televizor. Nu avea decât dispreţ pentru ce care făceau asta. „Asta-i numai că- cat! obişnuia ea să strige, băgându-şi capul în camera cu televizorul. Sunteţi deja nişte roboţi. Asta vă face şi mai răi." Uneori închidea televizorul şi se aşeza în faţa lui, aşteptând să îndrăznească cineva să-1 deschidă. Dar audienţa TV

era în cea mai mare parte formată din catato- nici şi depresivi, prea puţin înclinaţi spre mişcare. După vreo cinci minute — maximum cât putea ea să stea locului — Lisa pornea spre un alt proiect, iar când apărea vreun supraveghetor, dădea din nou drumul televizorului.

De doi ani de când era cu noi, Lisa nu dormise niciodată, iar surorile renunţaseră s-o mai trimită la culcare. Avea în schimb un scaun al ei, pe coridor, la fel ca supraveghetorii din tura de noapte, unde stătea şi-şi lustruia unghiile. Ştia să facă o cacao extraordinară şi la ora trei dimineaţa făcea cacao pentru toţi cei din tura de noapte sau pentru oricine se nimerea să fie pe acolo. Noaptea era mult mai liniştită.

— Lisa, cum de nu strigi şi alergi în sus şi-n jos, pe timpul nopţii? am întrebat-o o dată.

— Am şi eu nevoie de odihnă; numai fiindcă nu dorm, asta nu înseamnă că nu mă odihnesc, mi-a spus.

Lisa ştia întotdeauna de ce are nevoie. Uneori obişnuia să spună: „Am nevoie de-o vacanţă" şi atunci evada. Când se întorcea, o întrebam cum mai arată pe afară.

— E o lume meschină, spunea. Nu-i nimeni acolo care să aibă grijă de tine. De obicei se bucura să se întoarcă.

De data asta nu mai spunea nimic. îşi petrecea tot timpul în camera cu televizorul. Se uita la slujbe relig jase, la teste grilă, la interminab 2 talk-show-uri de noapte, la ştirile de la prima oră. Scaunul ei de pe coridor rămase gol şi nimeni nu mai p 'imea cacao.

— îi daţi cumva Lisei ceva? am întrebat-o odată pe supraveghetoare.

— Ştii că n-avem voie să discutăm medicaţia cu pa- cienl .

Am întrebat-o pe asistenta-şefă. O ştiam de ceva mp, de dinainte să devină asistentă-şefă. Dar se comporta de parcă fusese din totdeauna asistentă-şefă.

— N-avem voie să discutăm medicaţia, ştii asta.

— De ce te mai oboseşti să întrebi, zise Georgina. E complet dusă. Sigur îi dau ceva.

Cynthia era de altă părere:

— încă are un mers normal.

— Eu nu am, spuse Polly.

Aşa era. Mergea cu braţele împinse în faţă, cu palmele alea, roşu cu alb, atârnate din încheieturi şi picioarele târându-se pe podea. împachetările nu avuseseră nici un efect, încă mai urla noaptea, până când veneau şi-i dădeau ceva.

— i-a luat ceva timp, i-am spus, dar mergeai bine când iii început tratamentul.

— Acum însă nu, spuse Polly, uitându-se la mâinile ei.

Am întrebat-o pe Lisa dacă îi dădeau ceva, dar a refuzat să mă privească.

Şi aşa au mai trecut o lună sau două, Lisa şi catatoni- cii în camera cu televizorul, Polly păşind ca un cadavru cu motor, Cynthia plângând după şedinţa de electroşo- curi („Nu sunt tristă, dar nu mă pot abţine să plâng", îmi explica ea), eu ş Georgina în rezerva noastră dublă. Eram considerate cele mai sănătoase.

Când veni primăvara, Lisa începu să petreacă tot mai mult timp în afara camerei cu televizorul. De fapt, ca să fiu mai exactă şi-1 petrecea în baie, dar era măcar o schimbare.

— Ce face în baie? am întrebat-o pe una dintre supraveghetoare. Era nou venită.

— Trebuie să deschid şi uşile de la baie?

Am făcut ceea ce făceam adeseori cu nou veri $_{y}$ii Ş i-am 5

— Una dintre noi s-ar putea spânzura acolo, într-o clipă! Unde crezi că te afli, de fapt? La un internat? Apoi mi-am apropiat faţa de a ei. Nu le plăcea să le atingem.

Am observat că, de fiecare dată, Lisa intra în altă ba' e. Erau patru şi ea parcurgea zilnic acest circuit. Nu arăta bine deloc. Centura îi atârna pe ea şi avea faţa mai galbenă ca de obicei.

— Poate are dizenterie, i-am spus Georginei. Dar Georgina era de părere că era doar dusă.

într-o dimineaţă de mai, eram la micul d< un, când am auzit o uşă trântindu-se. Lisa apăru în bucătăr

— Prea târziu pentru televizor, am zis.

îşi turnă o cană mare de cafea, exact cum obişnuia să facă înainte şi se aşeză la masă. Ne zâmbi şi noi îi zâmbirăm la rândul nostru.

— Aşteptaţi, ne spuse ea.

Auzirăm paşi alergând şi voci care spuneau lucruri de genul „Ce naiba..." sau „Cum naiba...". Apoi asistenta-şefă apăru în bucătărie.

— Tu ai făcut asta, îi spuse Lisei. Ne-am dus să vedem ce era.

înfăşurase în hârtie de toaletă toată mobila, unele piese conţinând catatonici, televizorul, sistemul antiincen- diu din tavan, metri şi metri de hârtie care

atârnau şi pluteau prin cameră, cădeau şi se îndoiau peste tot. Era magnific.

— Nu era dusă, doar plănuia, i-am zis Georginei. Am avut o vară frumoasă şi Lisa ne-a spus o mulţime de poveşti despre ce făcuse ea în acele tre i zile de libertate

.Secretul vieţii

ntr-o zi im avut o vizită. Eram în camera cu ˣ / televizorul şi mă uitam la Lisa cum se uită la televizor când o soră a venit să mă anunţe.

— Ai o vi: ită. Un bărbat.

Nu era iubitul meu dificil. In primul rând că nu mai era iubitul meu. Cum putea cineva care era închisă să aibă un ah :? Or: um nu suporta să vină aici. Mama lui fusese şi ea nebună, aflasem la un moment dat, şi el nu suporta să i se aducă aminte.

Nu era tatăl meu, el era ocupat.

Nu era profesorul meu de engleză din liceu, fiindcă fusese concediat şi se mutase în Carolina de Nord.

M-am dus să văd cine era.

Stătea în salon, în dreptul ferestrei şi se uita afară: lung ca o girafă, cu umeri căzuţi de universitar, încheieturile ieşindu-i din mâneci şi părul spălăcit care se zbârlea în jurul capului ca o coroană. Se întoarse când mă auzi intrând în cameră.

Era Jim Watson. Mă bucuram să-1 văd, fiindcă, prin anii '50, descoperise secretul vieţii şi, poate, avea să mi-1 spună şi mie acum.

— Jim!

Se apropia, legănându-se, parcă plutind, ca de fiecare dată când trebuia să vorbească unor oameni; întotdeauna îmi plăcuse asta la el.

— Arăţi bine, spuse.

— La ce te aşteptai? l-am întrebat.

Nega din cap.

— Ce-ţi fac ăşujia aici? şopti el.

— Nimic. Nu-mi fac nimic.

— E groazi c aici.

Salonul era în mod special o parte groaznică a secţiei noastre. Imens, t csit cu fotolii imense, acoperite cu vinilin, care trăgeau vânturi de câte ori te aşezai pe ele.

— Nu este de fapt atât de rău, am spus.

Eu eram însă obişnuită ş± el nu. O porni iarăşi spre fereastră yi se uită afară. După o clipă îmi făcu semn cu unul dintre braţele sale lungi să vin spre el.

— Uite, spuse el, arătând spre ceva.

— La ce?

— Acolo, spuse el, arătând spre o maşină. Era o maşină sport, roş poate un MG. Este a mea. Primise poate Premiul Nobel şi-, cumpărase cu banii ăia maşina.

— Drăguţă, foarte drăguţă, am spus.

— Am putea pleca de aici, şopti el din nou.

— Hhă?

— Tu şi cu n ne, am putea pleca.

— In maşină, adică?

Eram confuză. Ăsta era secretul vieţii? Să fugi, acesta era secretul vieţii?

— Or să x nă după r 'ine, i-am zis.

— E o maşină rapidă, aş putea să te scot de aici.

Deodată, am simţit nevoia să-1 protejez.

— Mulţumesc, mulţumesc pentru ofertă. E drăguţ din partea ta.

— Nu vre să pleci? Am putea pleca în Anglia, spuse, aplecându-se spre mine.

Anglia? Ce-avea Anglia de-a face cu toate astea?

— Nu pot să merg în Anglia.

— Ai putea j guvernantă, zise el.

Timp de zece secunde, mi-am imaginat această altă viaţă care începea cu momentul urcării în maşina roşie a lui lim Watson şi plecarea spre aeroport. Partea cu guvernanta era uşor în ceaţă. De fapt toată povestea asta era în ceaţă. Scaunele de vinilin, panourile de securitate, zomotul uşii de la camera asistentelor: toate astea erau, în schimb, foarte limpezi.

— Jim, eu acum sunt aici şi cred că trebuie să rămân aici, i-am zis.

— OK. Nu părea ofensat. Se mai uită pentru ultima oară în jur şi clătină din cap.

Stăteam în dreptul ferestrei. După câteva minute, l-am văzut cum se urcă în maşina sa roşie şi demarează, lăsând în urma lui mici norişori de gaz. Apoi m-am întors în camera cu televizorul.

— Bună, Lisa.

Mă bucuram că mai era încă acolo.

— Rnnn, făcu ea.

Apoi ne instalarăm în faţa televizorului.Politică

n lumea noastră paralelă, se întâmplau luv / cruri care nu se întâmplaseră încă în lumea din care proveneam. Când, într-un târziu, se întâmplau şi afară, ni se păreau cunoscute, fiindcă variante asemănătoare se petrecuseră în faţa ochilor noştri. De parcă noi eram un public provincial, New Haven faţă de New York-ul lumii reale, pe care istoria testa noul său spectacol.

De exemplu, povestea iubitului Georginei, Wade, şi a zahărului.

Se cunoscuseră într-o cafenea. Wade era brunet, genul de frumuseţe plată, americană. Ceea ce-1 făcea irezistibil era furia lui. Era furios aproape pe orice, emana fur Georgina spunea că tatăl lui era problema.

— Tatăl lui a fost spion şi Wade e furios că nu va fi niciodată la fel de dur ca tatăl său.

Pe mine mă interesa mai mult tatăl lui Wade decât problema lui Wade.

— Un spion de-al nostru? am întrebat-o.

— bineînţeles, a răspuns Georg na, nevrând să spună mai mult.

Wade şi Georgina stăteau aşezaţi pe podeaua d; i camera noastră şi şuşoteau. Trebuia să-i las s;nguri şi de cele mai multe ori îi lăsam. Totuşi într-o zi m-am hotărât să rămân si să aflu ce era cu tatăl lui.

plăcea grozav să vorbească despre tatăl lui.

— Trăieşte în Miami ca să poată să ajungă în Cuba. A invadat Cuba. A ucis zeci de oameni, cu măn.lle goale. Ştie cine 1-a ucis pe preşedinte.

— El 1-a ucis pe preşedinte? l-am întrebat.

— Nu cred, spuse Wade

Numele lui de fam ie era Barker.

Trebu.e să recunosc că nu credeam c otă d i ce spunea Wade. în fond, era un nebun de şaptesprezece ani care devenea atât de violent încât era nevoie de două namile să-1 stăpânească. Uneori îl închideau în rezervă, timp de o săptămână şi Georgina nu reuşea să-1 vadă. Apoi se liniştea şi îşi relua viz''-ele pe eta<ul nostru.

Tatăl lui avea doi prieteni care îl impresionau în mod deosebit pe Wade: Liddy şi Hunt. „Tipii ăştia ar face orice!" spunea el adeseori, cu un aer îngrijorat. Georgi iei nu-i plăcea că îl sâd i pe Wade în legătură cu t că-său; nici nu se uita la mine când stăteam alături de ei, pe podea. Dar nu mă puteam abţine.

— Ca de pildă? Ce fel de lucruri ar putea face? îl întrebam.

— Nu pot divulga, răspundea Wade.

La scurt timp după asta, intră într-o criză violentă care continuă timp de mai multe săptămâni. Georgina era disperată fără vizitele lui Wade. Mă simţeam parţial vinovată pentru absenţa lui, aşa că i-am oferit mai multe distracţii:

— Hai să rearanjăm camera, i-am zis. Hai să jucăm scrabble sau să gătim ceva.

— Hai să facem caramele, spuse Georgina. îi plăcea să gătească.

M-am mirat că doi oameni, într-o bucătărie, puteau face caramele. Le con: deram produse ale

unei industrii de masă, precum automobilele, pentru a căror fabricaţie era nevoie de tot felul de maşinării complicate. Georgina susţinea însă că avem nevoie doar de o tigaie şi zahăr.

— Când e caramelizat, îl turnăm sub formă de biluţe pe hârtia cerată.

Suro le găseau că era drăguţ că voiam să gătim.

— Exersezi pentru când te vei mărita cu Wade? întrebă una din ele.

— Nu cred că Wade e genul care să se însoare, zise Georgina.

Chiar şi cineva care n-a făcut niciodată caramele ştie cât de ſiert ite poate să fie zahărul, înainte de a se cara- me za. Exact aşa era de fierbinte când am scăpat tigaia şi am turnat jumătate din zahăr pe mâna Georginei care nea întinsă hârtia cerată.

Am început să urlu, dar Georgina n-a scos un sunet. Surorile au dat buzna şi au adus gheaţă, unguente şi bandaje ar eu urlam încontinuu, numai Georgina nu făcea nirrv :. Stătea nemişcată cu mâna caramelizată întinsă în faţa ei.

Nu m< ştiu care dintre cei doi, E. Howard Hunt sau G. Gordon L ddy, a spus, în timpul audierilor Watergate, că ob'şnu i noaptea să-şi pună palma deasupra unei flăcări de lumânare, până când palma începea să ardă, ca să se asigure că era în stare să suporte tortura.Oricare ar 1 fost, noi ştiam deja: pielea arsă, ucigaşii cu mâ e goale, în stare de orice. Toate astea le văzuse- răm în avanpremieră, Wade, Georgina şi cu mine, ală- furi de un public format din asistente ale căror raportăr: sunau cam aşa: „După accident, pacientul era lipsit de reacţii.", „Pacientul

continuă sa fantazeze pe tema tatălui care e agent CIA şi are prieteni periculoşi."

Dacă ai fi locuit aui, acum ai fi fost acasă

aisy era un fenomen de sezon. Venea în fiecare an, înainte de Ziua Recunoştinţei, şi stătea până la Crăciun. De câteva ori a venit şi în mai, de ziua ei. Primea întotdeauna o cameră doar pentru ea.

— Vrea cineva să împartă camera? întrebă sora-şefă, într-o dimineaţă de noiembrie, la întâlnirea noastră săptămânală.

A urmat un moment de încordare. Georgina şi cu mine, care stăteam împreună, eram libere să ne bucurăm de confuzia generală.

— Eu! Eu! ridică mâna una care era iubita unui marţian şi mai avea şi un penis mic pe care abia aştepta să-1 arate; nimeni nu voia să împartă camera cu ea.

— Eu aş vrea dacă cineva ar vrea dar fireşte că nimeni n-ar vrea, aşa că n-aş forţa pe nimeni să vrea. Era Cynthia care tocmai începuse să vorbească, după şase luni de stare de şoc.

Stau eu cu tine, Cynthia, sări Polly în ajutorul ei

.Dar asta nu rezolva problema, fiindcă Polly stătea la rândul ei într-o cameră dublă. Colega ei era o anorexică, nou venită, pe care o chema Janet şi care intra în sistem de hrănire forţată, atunci când scădea sub şaptezeci şi cinci.

Lisa se aplecă înspre mine şi spuse cu glas tare:

— Am văzut-o ieri pe cântar: avea şaptezeci şi opt. La sfârşitul săptămânii intră pe perfuzii.

— Şaptezeci şi opt este greutatea ideală, spuse Janet.

Ar fi spus la fel şi despre optzeci şi tre şi şaptezeci şi nouă, cu toate astea nimeni nu voia să împartă camera cu ea.

în cele din urmă, un cuplu de catatonici au fost puşi împreună şi camera lui Daisy a fost gata pentru sosirea ei de pe cincisprezece noiembrie.

Daisy avea două pasiuni: laxativele y* carnea de pui. în fiecare dimineaţă se înfiinţa la cabinetul asistentelor şi bătea nerăbdătoare în tejghea, cu degetele ei palide şi pătate de nicotină, aşteptându-şi laxativul.

— Vreau Colace, şuiera ea. Vreau Ex-Lax-ul meu.

Dacă se nimerea să fie cineva lângă ea, îl împingea cu
cotul într-o parte sau îl călca pe p Dare. Daisy ura să stea cineva în preajma c\

De două ori pe săptămână, tz că-său, cu faţa aia de cartof pătrăţos, îi aducea un pui întreg, prăjit de mama ei şi învelit într-o folie de aluminiu. Daisy lua puiul în poală, pipăindu-1 prin folie şi aruncându-şi ochii prin cameră, nerăbdătoare să-şi vadă tatăl plecând, ca să poată să se apuce de mâncat. Dar tatăl lui Daisy voia

să rămână cât mai mult pentru că era îndrăgostit de ea.

— Nu-i vine să creadă că el a produs-o. Vrea se i-o tragă ca să se asigure că-i adevărată, venea explicai i Lisei.Dar miroase, obiecta Polly. Fireşte că mirosea — a rahat şi carne de pui.

— Nu miroase întotdeauna, spuse Lisa.

Şi eu eram de aceeaşi părere, pentru că observasem că Daisy era sexy. Chiar dacă mirosea şi se holba urât sau şuiera şi te împingea, avea acea scânteie care nouă, celorlalte, ne lipsea. Purta pantaloni scurţi şi maieuri, ară- tându-şi picioarele palide şi slabe iar d nineaţa, când păşea cabalin, de-a lungul holului, fundul .. descria nonşalant semicercul în aer.

Prietena marţianului era şi ea îndrăgos tă de Daisy. O urmărea pe coridor, şoptindu-i languros:

— Vrei să-mi vezi penisul?

— Mă cac pe penisul tău, îi şuiera Daisy înapi .

Nimeni nu intrase vreodată în camera 1 * Dᴇ syl Lisa era hotărâtă să facă acest lucru. Avea şi un plan.

— Mamă, ce constipată sunt. Aoleu, repetă ea timp de trei zile. în a patra zi prim. de la sora-şefă nişte Ex-Lax.

— N-a mers, n-ai ceva mai tare? raportă ea, a doua zi dimineaţă.

— Ce zici de nişte ulei de castor, spuse sora-şefă. Era extenuată.

— Locul ăsta e un cuib de şerpi fascişti, zise Lisa. Dă-mi o doză dublă de Ex Lax.

Acum avea şase porţii de Ex Lax şi era gata să se tocmească. Se postă în faţa uşii lui Daisy.

— Hei, Daisy, hei, strigă ea şi bătu la uşă.

— Cară-te, spuse Daisy.

— Hei, Daisy.

Daisy şuieră.

Lisa se sprijini de uşă.

— Am ceva pentru tine.

— Aiurea, spuse Daisy. Apoi deschise uşa.

Eu şi Georgina le urmăream de pe coridor. Când Daisy deschise uşa, ne-am întins gâturile, dar în cameră era prea întuneric ca să poţi vedea ceva. Când uşa se închise în spatele H"35?lţ un n ros c îdat şi dulceag ajunse până la noi.

Lisa nu ieşi multă vreme d' cameră. Renunţarăm să mai aşteptăm şi ne duserăm în sala de mese pentru masa de prânz.

Lisa ne dădu raportul, în timpul ştirilor de seară. Se aşeză în faţa tele^ zorului, vorbind destul de tare cât să ne termine pe toate.

— Camera lv Dai& *y* e plină de carne de pui, spuse ea. Mănâncă pui acolo, are o metodă specială pe care mi-a arătat-o. Curăţă toată carnea de pe oase, pentru că-i place să păstreze carcasa întreagă. Până şi aripile le curăţă de carne. Apoi pune carcasa pe podea, lângă celelalte. Are vreo nouă de ja. Zice că atunci când ajunge la paiş- pe e momentul să plece.

— Ţi-a dat şi ţie din pui? am întrebat-o.

— N-am vrut să gust din puiul ei scârbos.

— De ce face asta? întrebă Georgina.

— Hei, nu le ş'iu c! ar pe toate, răspunse Lisa.

— Şi cu laxativele ce-i? vru să ştie Polly.

— Are nevoie de ele, din cauza cărnii de pui.

— Aici sunt şi alte chestii, pe care nu le ştim, zise Georgina.

— Ştii ceva, eu am acces acolo! spuse Lisa. Discuţia degeneră imediat după aceea.

Tot în aceeaşi săptămână aflarăm lucruri noi despre Daisy. Tatăl e cumpărase cadou de Crăciun un

apartament. „Un cuibuşor de nebunii", cum îi spunea Lisa.

Daisy era atât de mulţumită încât petrecea mai mult timp în afara camerei ei, sperând că va fi întrebată mai mult de apartament. Georgina îi făcea pe plac.

— Daisy, cât e de mare apartamentul?

— Un dormitor, o cameră de zi în formă de L şi bucătărie în care poţi să pui pe masă.

— Vrei să zici că poţi să pui masa.

— Asta am şi spus, proasto!

— Unde e apartamentul acesta?

— Lângă Mass. General.

— Adică pe drumul spre aeroport?

— Lângă Mass. General. Daisy nu voia să recunoas că că apartamentul era pe drumul spre aeroport.

— Şi ce-ţi place cel mai mult la el?

Daisy închise ochii, savurând momentul ei favorit.

— Semnul.

— Ce scrie pe semn?

— „Dacă ai fi locuit aici, acum ai fi fost acasă". îşi strânse palmele emoţionată. Ştii, oamenii vor trece în fiecare zi pe acolo şi vor citi semnul vor gând „Da, dacă aş fi locuit aici, acum aş fi fost acasă" iar eu *voi fi* acasă. Idioţii.

în acel an, Daisy plecă mai devreme să petreacă în apartamentul ei Crăciunul.

— O să se întoarcă, spuse Lisa. Dar pentru prima dată Lisa se înşela.

într-o după-amiază de mai, am fost chemate la o adunare specială, în holul principal.

— Fetelor, spuse sora-şefă, am o veste tristă. Toate ne aplecarăm înainte. Daisy s-a sinucis ieri.

— Era în apartamentul ei? întrebă Georg ia.

— Cine-i Daisy? O cunosc? întrebă prietena marţianului.

— A lăsat vreun bilet? am întrebat eu.

— Amănuntele nu sunt importante, spuse sora-şefă.

— Era de ziua ei, nu-i aşa? întrebă Lisa şi sora-şefă aprobă din cap.

Am păstrat împreună un moment de tăcere pentru Daisy.

Sinuciderea mea

inuciderea este o formă de crimă — crimă premeditată. Aşa ceva nu faci când îţi trece pen l J tru prima oară prin cap. Trebuie ceva timp să te ot ?nuieşti cu ideea. Şi mai ai nevoie de mijloace, de ocaz ; şi de motiv. O sinucidere reuşită necesită o bună organizare şi un cap limpede — ambele fiind incompatibile cu starea de spirit suicidală.

Important e să cultivi detaşarea. O modalitate ar fi să-ţi imaginezi cum pi arăta mort sau pe cale de a muri Dacă este vreo fereastră prin preajmă, trebuie să-ţi imaginezi propriul corp cum cade de la fereastră. Dacă este vreun cuţit la îndemână, trebuie să-ţi maginezi cuţitul străpungându-ţ elea. Dacă se apropie un tren, trebuie să-ţi imaginezi cum arată pieptul tău strivit sub roţile acestuia. Toate aceste exerciţii sunt necesare pentru a obţine distanţarea necesară.

Motivul este condiţia supremă. Fără un motiv solid, eşti pierdut.

Motivele mele erau slabe: o lucrare la istoria americană pe care nu voiam s-o fac şi întrebarea pe care mi-o pusesem cu luni înainte: de ce să nu mă

sinucid? Dacă aş fi fost moartă, n-ar mai fi trebuit să scriu lucrarea. Nici n-ar mai fi trebuit să dezbat problema pe toate părţile.

Dezbaterea mă obosea peste măsură. O dată ce ţi-ai pus întrebarea, ea nu mai dispare. Cred că mulţ jamen se sinucid, doar ca să termine cu dezbătu tul problemei dacă s-o facă sau nu.

Tot ce gândeam sau făceam era imediat introdus în câmpul dezbaterii. Am spus o tâmpenie — de ce să nu mă sinucid? Am pierdut autobuzul — mai bine să termin cu toate. Până şi părţile bune intrau tot a c Mi-a plăcut filmul ăsta — poate n-ar trebui să mă 5 **ıuc** d.

De fapt, era vorba numai de o anume parte din mine pe care voiam s-o ucid: partea care voia să se sinucidă, care mă târa în dezbaterea suicidală şi care făcea ca fiecare fereastră, aparatură de bucătărie sau staţie de metrou să devină un cadru de repetiţie pentru actul tragedie

Nu mi-am dat seama însă de toate astea, decât după ce am înghiţit cincizeci de asp rine.

Aveam un iubit pe care îl chema Johnny şi care îmi scria poezii de dragoste — poezii de dragoste bune. L-am sunat, i-am spus că aveam să mă Linuci i, am lăsat receptorul ridicat din furcă, am luat cele ncizeci de aspirine şi mi-am dat seama că era o greşeală. Apoi am ieşit să cumpăr nişte lapte, pentru că mama în spusese mereu să beau lapte înainte de a lua o asp iă.

Johnny a chemat poliţia. S-au dus la mine acasă şi i-au spus mamei ce făcusem. Ea a apărut în magazinul A&P de pe Mass Avenue, exact când eram gata să-r i dau duhul peste galantarul cu carne.

Am avut de traversat cinci străzi până la maga in şi în tot timpul ăsta eram măcinată de umilinţă şi părere

de rău. Făcusem o greşeală şi aveam să mor d 1 cauza asta. Probabil că şi meritam să mor din cauza asta. Am început să plâng la gândul morţii mele. Preţ de o clipă m-am simţit copleşită de compasiune pentru propria-m persoană şi de toată nefericirea care zăcea în mine. Apoi lucrurile începură să devină neclare şi să se învârtă. Când am ajuns la magazin, lumea se redusese deja la un tunel îngust cu pereţi care pulsau. îmi pierdusem vede rea periferică, urech e îmi vâjâiau, pulsul bătea cu putere. Ultimele lucruri pe care le-am văzut cu claritate au fost bucăţile însângerate de carne, întinse sub învelitul lor de plastic.

Mi-am revenit când îmi pompau stomacul. A -au vârât încet, prin nas, un tub lung, până jos, la baza gâtulu Era de parcă mureai sufocat. Apoi au început să pompeze. Asta era de parcă ţi se sustrăgea masiv sângele — aspiraţia, senzaţia că ţi se dezintegrează ţesuturile într-un mod nefiresc, greaţa când tot ce era înăuntru a fost scos afară. Un bun motiv de descurajare. Am hotărât ca data viitoare să nu mai iau în nici un caz aspirine.

Dar când şi-au terminat treaba, m-am întrebat dacă avea să mai fie o data viitoare. Mă simţeam bine că nu murisem, deşi ceva murise totuşi. Poate că reuşisem obiectivul meu special — sinuc lerea parţială. Mă simţeam mai uşoară şi mai aeriană ca n "iodată.

Senzaţia aeriană dură luni de zile. Mi-am făcut câteva teme de şcoală. Nu m-am mai întâlnit cu Johnny, am recuperat cu profesorul meu de engleză care scria poezii şi mai bune, deşi nu dedicate mie. M-am dus la New York cu el, m-a dus la Frick ca să vedem tablourile lui Vermeer.

Singurul lucru ciudat a fost că am devenit brusc vegetariană. Am asociat carnea cu sinuciderea, pentru că leşinasem lângă galantarul cu carne. Dar şl im că mai erau şi alte motive. Carnea era vineţie, sângerândă, închisă strâns într-un înveliş. Şi, deşi avusesem o pauză de şase luni în care nu mă mai gândisem la asta, ştiam că şi eu eram la fel

.Topografie elementară

^ J | robabil nu e încă limpede cum am ajuns eu ^L^ acolo. Trebuie să fi fost ceva mai mult de- sV cât un coş pe faţă. Am omis să spun că nu-1 mai văzusem niciodată pe acel doctor care, după numai cincisprezece minute, se hotărâse să mă interneze. Hai, poate douăzeci. Ce era atât de defect în mine, încât în mai puţin de jumătate de oră să mă ia un doctor pe sus şi să mă expedieze într-o casă de nebuni? M-a păcălit: câteva săptămâni. Erau aproape doi ani. împlinisem optsprezece ani.

Am semnat că sunt de acord. A trebuit s-o fac pentru că aveam vârsta. Ori făceam asta, ori dădeau o hotărâre judecătorească, deşi n-ar fi putut obţine niciodată o hotărâre judecătorească împotriva mea. Dar asta eu nu ştiam, aşa că am semnat.

Nu eram un pericol pentru societate. Eram un pericol pentru mine? Cele cincizeci de aspirine? Dar explicasem asta. Erau o metaforă. Voisem să scap de o anume latură a caracterului meu. Executasem un fel de autoavort cu aspirinele alea. O vreme a funcţionat. Apoi s-a oprit dar nu mai aveam curajul s-o fac din nou.

Dar să privim şi din punctul lui de vedere. Era în 1967. Chiar şi într-o existenţă ca a sa, supravieţuia!

profes >nal, la marginea oraşului, în zona de verdeaţă, simţind cum te trage curentul subteran care venea dinspre lumea cealaltă — uri zersul tinerilor vagabonzi, fără nume, al drogaţilor, al celor în derivă — şi asta îi dezechilibra pe unii. în limbajul doctorului ai fi putut spune că era o „ameninţare". Ce făceau copiii ăştia? Şi unul dintre ei intră în biroul lui, purtând o fustă de mărimea unui şerveţel, cu bărbia plină de pete şi vorbind monosilabic. Drogată probabil, îşi închipuie el. îşi aruncă din nou privirea pe numele trecut în carnetul din faţa lui. Nu-i cunoscuse cumva părinţii la o petrecere, acum vreo doi ani de zile? Harvard sau poate MIT[2]? Cismuliţele sunt scâlciate dar haina e de calitate. Era o lume meschină, cum ar fi spus Lisa. Nu putea s-o trimită înapoi, acolo, cu conşti: ţa împăcată, să devină un rest plutitor pe valul subsocietăţii care inundă din când în când biroul lui, lăsând în urmă deşeuri ca ea. Era o formă de medicină preventivă.

Sunt prea drăguţă cu el? Acum câţiva ani auzisem că o fostă pacientă îl acuzase de hărţuire sexuală. Dar asta se întâmplă des în zilele noastre, a devenit o modă să-i acuzi pe doctori. Poate se sculase pur şi simplu prea devreme, ca si mine, şi nu-i venise în minte o idee mai bună. Sau, cel mai probabil, voia să aibă spatele acoperit.

Punctul meu de vedere e mai greu de explicat. M-am dus. întâi am intrat în biroul lui, apoi m-am urcat în taxi, apoi am urcat treptele de piatră ale clădirii administrative ale Spitalului McLean şi, dacă mi-aduc bine aminte, m-am aşezat într-un scaun l am aşteptat

2 Missouri Institute of Technology

cincisprezece minute ca să-mi semnez renunţarea la libertate.

Dacă vrei să faci aşa ceva, sunt necesare totuşi câteva condiţii prealabile.

Aveam o problemă cu modelele. Covoare persane, podele de gresie, perdele imprimate, lucruri de genul ăsta. Imposibil de suportat erau supermarketurildin cauza culoarelor lungi, hipnotizante, cu model în şah Când pr'veam astfel de lucruri, vedeam alte lucruri în interiorul lor. Sună de parcă aş fi avut haluc^iaţii, dar nu-i adevărat. Ştiam că priveam o podea sau o perdea. Dar toate modelele păreau nişte reprezentări care, din aranjamentul lor ameţitor, puteau să prindă uşor viaţă. Astea puteau fi... o pădure, un stol de păsări, poza mea din clasa a doua. De fapt nu erau... era un covor, sau ce-o fi fost, doar percepţia mea asupra lucrurilor din jur era epuizantă. Realitatea devenea mult prea densă.

Se întâmpla, de asemeni, ceva cu percepţia mea asupra oamenilor. Adeseori, când mă t :am la faţa cuiva, nu reuşeam să păstrez conectarea neîntreruptă la conceptul unui ch). O dată ce încep Bă descompu un cl^p, obt ceva ciudat — aplatizat, format din punctuleţe, golur: de aer şi pete umede. Era aversul problemei mele cu modelele. In loc să văd prea mult în profunzime, nu per- cepeam nimic.

Dar eu nu mă scrânteam pur şi simplu, rostogolin du-mă în jos spre Ţara Minunilor. Era ghinionul meu — sau salvarea mea — că eram tot timpul perfect conştientă de percepţiile mele eronate asupra realităţii. Nu „credeam" niciodată nimic din ce vedeam sau îmi închipuiam că văd. Nu numai asta, dar eram în stare să înţeleg de fiecare dată corect ce m se întâmpla.

Acum, îmi spuneam eu, te simţi alienată faţă de oameni şi altfel decât ei şi de aceea îţi proiectezi frustrarea în direcţia lor. Când te uiţi la chipul cuiva, vezi un ghem de cauciuc, tocmai pentru că ţi-e teamă că faţa ta este un ghem de cauciuc.

Această claritate îmi permitea să mă comport normal, fapt ce ridica anumite probleme interesante. Observau cei din jur toate astea şi se comportau de parcă nu le-ar fi observat[7] însemna oare nebunia doar o renunţare la prefăcătorie? Dacă unii oameni nu vedeau toate astea, ce se întâmpla cu ei? Erau orbi, sau ce? întrebările astea mă destabilizaseră.

Un fel de coajă fusese dată deoparte, un înveliş sau o cochilie care are rolul de a ne proteja. Nu mă puteam lămuri dacă învelişul se afla în jurul meu sau dacă acoperea orice lucru de pe lumea asta. Nu mai conta cu adevărat oriunde se aflase el. cert e că nu nu exista.

Şi aceasta era condiţia prealabilă principală — că orice ar fi putut fi orice altceva. Odată acceptat acest lucru, reieşea că aş fi putut fi nebună sau cineva m-ar fi putut considera nebună. Cum aş fi putut spune cu siguranţă că nu eram, dacă nu eram în stare să spun cu siguranţă că o perdea nu era un lanţ muntos?
Trebuie să recunosc totuşi că ştiam că nu sunt nebun

ăExista o altă condiţie prealabilă care deregla balanţa: starea de contrarietate Ambiţia mea era să neg. Lumea, fie că era densă, fie că era găunoasă îmi stârnea numai negaţii. Când ar fi trebuit să fiu trează, eram adormită, când ar fi trebuit să vorbesc, eram tăcută, când mi se oferea o plăcere, o evitam. Foamea mea, setea mea, singurătatea, plictiseala şi teama, toate erau arme îndreptate spre duşmanul meu, lumea. Ele nu valorau nimic în faţa lumii, firește, şi mă

chinuiau, dar suferinţele mele îm provocau o satisfacţie sinistră. îmi dovedeau existenţa, bată integritatea mea părea să se fi concentrat în a spune nu.

Aşadar, ocazia de a mă interna era mult prea bună ca să- rezist. Era un NU imens — cel mai mare NU ca formă de sinucidere.

Raj mament pervers. Dar lăsând asta deoparte, ştiam că nu eram nebună şi că nu mă vor ţine acolo încuiată în casa de nebuni

.ABSTRACT FRrVj VOLUNTARY APPLICATION: Patient withdrew to her room. ate imri little, did net work or study end con tee pi «Led jueping into the river. She signed this voluntary vpl LCition fully realizing the nature of her *ct

.Spitalul McLean

Nr. 22 201 Nume KAYSEN, Susanna N.

1967 27 aprilie

Extras din cererea voluntară: pacienta s-a retras în camera ei, a mâncat foarte puţin, nu a lucrat sau studiat ci s-a uitat la râu, gân- dindu-se dacă să sară sau nu. A semnat această cerere voluntară, înţelegând pe deplin semnificaţia gestului.

Director,.....Dr.

Topografie aplicată

ouă uşi închise cu un spaţiu de doi metri între ele, unde trebuia să stai până când sora o încuia la loc pe prima şi o deschidea pe a doua.

Cum păşeai înăuntru erau trei cabine telefonice. Apoi mai multe camere de o persoană, camera de zi şi sala de mese. Acest aranjament le făcea o impresie bună celor care veneau în vizită pentru prima oară.

O dată ce dădeai colţul după camera de zi, lucrurile se schimbau.

Un hol lung, lung, mult prea lung. Şapte sau opt camere duble pe o parte, cabinetul asistentelor centrat pe partea cealaltă, flancat de camera de conferinţe şi

de camera tubulară de hidroterapie. Nebunii pe stânga, personalul pe dreapta. Toaletele şi duşurile erau tot pe dreapta, de parcă personalul ar fi vrut să aibă sub ochi activităţile noastre cele mai intime.

O tablă cu cele douăzeci de nume ale noastre, scrise cu cretă verde şi cu spaţiu lăsat liber după fiecare, unde noi treceam cu cretă albă destinaţia, ora plecării şi sosirii noastre în secţie. Tabla era agăţată pe peretele din faţa cabinetului asistentelor. Când cineva avea restricţie de ieşire, asistenta-şefă scria cu cretă, în dreptul numelui: *restricţionat.* Eram atenţionaţi dinainte cu privire la o nouă i iternare, când apărea un nume nou pe listă — uneori cu o z* hdinte ca persoana cu acest nume să se ivească pe hol. Morţii ş: externaţii rămâneau o vreme pe listă, gest tăcut de *in memoriam.*

La capătul acestui hol oribil era camera oribilă cu televizorul. Nouă ne plăcea. în orice caz o preferam camerei de zi. Dezordine, zgomot, fum şi, cel mai important lucru, era pe partea stângă, a lunaticilor. Din punctul nostru de vedere, camera de zi aparţinea personalului. Adeseori ne ag am să mutăm adunarea noastră săptămânală din hol, în camera cu televizorul, dar n-am reuşit niciodată.

După camera cu televizorul, mai venea un colţ. încă două camere de o persoană, una dublă, o toaletă şi izolarea. Camera de :olare era de mărimea unei camere de baie dintr-un cartier suburban. Singura fereastră era cea din uşă, apărată cu sârmă, care le permitea celor de afară să vadă ce puneai la cale. Nu prea te puteai ridica acolo. Singurul lucru existent era o saltea goală, aşezată pe podeaua acoperită cu linoleum verde. Pereţii erau zgâ- riai de parcă cineva i-ar fi atacat cu

unghiile sau cu dinţi Camera de izolare trebuia să fie complet antifonată. Nu era.
Puteai să intri în camera de izolare, să închizi uşa şi să ţipi pentru o vreme După ce terminai puteai să deschizi uşa şi să pleci. Să ţipi în camera de zi sau în cea cu televizorul însemna „c c" şi nu era o idee prea bună.
Dar ţipatul în izolare era în regulă

.Pute; [i de asemer , să „soliciţi" să Iii încuiat în camera de izolare. Nu cereau prea multe persoane acest lucru. Trebuia să „soliciţi" să fii şi scos de acolo. Una dintre surori venea şi se uita p *n ferestru ă şi decidea dacă erai gata să ieşi. Cam cum te uiţi la o prăjitură prin geamul de la uşa cuptorului. Tipicul izolării era că dacă nu erai încu:' t, oricine putea să vină alături de tine. Putea să vină o soră să te întrerupă din ţipat şi să încerce să afle de ce ţipai, sau alt nebun care să înceapă şi el să ţipe. De aici şi chestia cu „solicitarea". Plăteai cu libertatea ca să ai puţină intimitate.

Scopul real al camerei era să-i izoleze pe cei care-o luau razna. Grupul nostru se menţinea la un anume nivel de agitaţie şi stres. Când însă una dintre noi ridica nivelul pentru mai mult de câteva ore, era trimisă la izolare. Altfel, se gândeau infirmierele, am fi putut toate să dăm volumul nebun :i ma :are, iar ele ar fi pierdut controlul. Nu existau criterii obiective după care să trimiţi pe cineva la izolare. Erau relative, asemenea notelor din liceu.

Izolarea avea efect. După o zi şi o noapte petrecute acolo, fără să poţi face ceva, majoi atea se calmau. In caz contrar ajungeau la securitate maximă.

Uşile noastre cu încuietori duble, ferestrele noastre cu apărători c i oţel, bucătăria noastră dotată cu cuţite de plastic şi accesibilă doar în prezenţa unei infirmiere,

uşile de la baie fără încuietoare: toate astea reprezentau secui na te med ₁. Securitate maximă însemna o altă lume.

Preludiu la o îngheţată

pitalul era aşezat pe un deal, în afara oraşu ^^ lui, aşa cum sunt de obicei spitalele d-n filme-

v_L -J le cu nebuni. Spitalul nostru era celebru şi găzduise o mulţime de poeţi şi cântăreţi. Oare se specializase spitalul în poeţi şi cântăreţi sau aceşua se specii ■ lizaseră în nebunie?

Ray Charles era cel mai celebru fost pai ent. Cu toţi speram să revină şi să ne cânte serenade de la fereastra secţiei de dezintoxicare. Nu s-a întors niciodată.

Aveam totuşi familia Taylor. James fusese adm. la un alt spital, înainte de venirea mea, dar Kate şi Livingston erau acolo în absenţa lui Ray Charles, blues-ur[1]2 lor de Carolina de Nord reuşeau să ne întristeze îndeajuns. Când eşti trist, simţi nevoia să-ţi auzi tristeţea structurată în muzică.

Nici Robert Lowell nu a apărut cât timp am fost eu acolo Sylvia Plath venise şi plecase.

Ce aveau metrii, cadenţa şi ritmul de-i înnebuneau pe autorii lor?

Terenurile erau mari şi foarte frumos aranjate. Erau de altfel şi neatinse, de vreme ce nu ni se permitea aproape n)dată să ne plimbăm. Din când în când, ca o favoare, eram conduse la plimbare, cu scopul de a ne lua îngheţată.

Grupul avea o structură atomică: un nucleu de nebune, încercuite de surorile-electroni, nervoase şi înţepate, însărcinate cu protecţia noastră. Sau cu protejarea locuitorilor din Belmont de noi.

Locuitorii erau cu dare de mână. Majoritatea lucrau ca tehnocraţi sau ingineri pe Bulevardul Tehnologiei, Route 21. Celălalt gen de locuitor din Belmont era tip John F rch. Societatea John Birch se afla în marginea estică a oraşului, opusă Spitalului care era în vest. în ochii noştri cele două nstituţii erau, ecare, varianta celeilalte, dar era clar că cei din John Birch erau de altă părere, între noi era situat Belmont. Inginerii ştiau asta şi aveau grijă să nu se holbeze la noi când intram în magazinul de îngheţată.

Când am spus că ne deplasam însoţite de un grup de surori n-am explicat pe deplin situaţia. Un sistem complex de „privilegii" stabilea câte surori însoţeau un pacient şi mai ales dacă pacienta respectivă avea voie să isă sau nu

.Privileg le începeau de la zero privilegii: restricţionat în secţie. Ăsta era statutul Lisei. Uneori era scoasă afară în regim de doi la unu. Adică putea părăsi secţia dacă era însoţită de două surori, dar numai până la salonul de cafea sau la sala de terapie. Chiar dacă la noi numărul personalului pe cap de pacient era ridicat, doi la unu însemna de multe ori rămânerea în secţie. Arareori găseai două surori disponibile care să o ia pe Lisa de coate şi s-o ducă până la masa de seară. Apoi mai erau cele în regim de unu la unu: o soră şi o pacientă, legate una de alta ca surorile siameze. Unele paciente erau unu la unu chiar în cadrul secţiei, de parcă ar fi avut un paj sau un valet. Sau poate o conştiinţă încărcată. Depindea de soră. O soră afurisită, în regim de unu la unu, putea fi o problemă; dat fiind

că era o înţelegere pe termen lung, de obicei, sora putea să a mgă să-ş înţeleagă pacienta.

Variantele erau de tip bizantin. Una la două (o soră la două paciente) ducea la un grup (trei sau patru paciente şi o soră). Dacă te comportai cum trebuie în grup, ajungeai la ceva ce se chema privilegii de destinaţie. Adică îi telefonai sore şefe, în momentul în care ajungeai acolo unde-i spusese^ i că te duci. Trebuia s-o su u ş înainte să te întorci, pentru ca să calculeze timpul şi distanţa, în cazul în care ai fi vrut să fugi. Apoi m; e sta şi însoţirea reciprocă, adică două paciente relativ normale, mergând împreună undeva. In top se aflau avansatele care puteau să umble singure p n tot spitalul.

Odată parcurse toate aceste etape, în cadrul sp aiului, circuitul începea din nou, în lumea de afară. Cineva care obţinuse însoţire reciprocă sau era avansată, când ieşea afară trebuia să meargă cu grupul.

Aşadar, când ne-am dus la Bailey's din Piaţa Waverley, cu alaiul nostru de surori, arar^mentul aton lor în molecula noastră era mult mai complex decât li se părea soţiilor de ingineri care îşi sorbeau cafeaua, prefăcân- du-se gra :os că nu se u ă la noi.

Lisa nu avea cum să vină cu noi După a trr a evadare, Lisa n-a mai trecut niciodată de unu la unu. Polly era în sistem de unu la unu, dar asta ca să se simtă ea în F - guranţă, nu însă şi constrânsă, şi venea întotdeauna cu noi. Eu şi Georgina eram cu grupul, dar de vreme ce nu mai era nimeni altcineva, eram de fapt în reg: m de una la două. Cynthia şi prietena marţianului erau una la două; asta făcea ca eu şi Georeina să părem la fel de nebune ca Cynthia şi prietena marţianului. Nu eram, aşa că no. aveam un

uşor resentiment. Daisy era în topul tabelului: avansată şi înăuntru şi afară. Nimeni nu putea înţelege de ce.

Şase pac ente şi tre surori.

Era o pli nbare de zece sau cincisprezece minute, în josul dealului, de-a lungul tufişurilor de trandafiri şi co-pacilor maiestuoşi ai frumosului nostru spital. Cu cât ne îndepărtam de secţie, cu atât surorile deveneau mai nervoase. Când ajungeam la stradă, deveneau tăcute şi ne- recept 'e, arborând acel aer nonşalant care voia să spună — nu sunt o soră care însoţeşte şase nebune la magazinul de îngheţată.

Dar asta erau, iar noi eram şase lunatice, astfel că ne comportam ca atare.

Nfi :i una < ntre noi nu făcea ceva neobişnuit. Făceam în continuare ce făceam şi în secţie. Bombăneam, ne răsteam, ţipam. Daisy îngl intea oameni. Georgina protesta că ea nu era la fel de nebună cum erau celelalte două.

— Terminaţi cu circul, ne spunea câte o soră.

Nu se jenau să ne ciupească sau să ne înghiontească, aşa cum făcea Da sy, ca să încerce să ne închidă gurile. Nu ne supăram pe ele că încercau şi nici ele nu se supărau pe noi pentru că eram noi înşine? Era tot ce aveam — adevărul — ş surorile ştiau asta.

îngheţata

Era o zi de primăvară, de genul celei care le dă oamenilor speranţă: tot felul de adieri uşoare şi mirosuri delicate de pământ reavăn. Vreme de sinucidere. Daisy se sinu sese cu o săptămână înainte. Se gândiseră probabil că aveam nevoie de o ieşire. Fără Daisy, numărul de surori pe cap de pacientă era mai mare ca de obicei.

Coboram dealul, pe lângă magnoliile care îşi pierdeau deja florile cărnoase, mâncate pe marg ii şi cu rozul transformându-se în maroniu; pe lângă păpădiile ca de hârtie şi frunzele lipicioase de dafin care te puteau fie încununa cu lauri, fie otrăvi. în acea 2 pe stradă, suror: - le erau mai puţin nervoase ca de obicei, febra de primăvară făcându-le mai neglijente — sau poate numărul de personal raportat la pacient le dădea un sent nent de s - guranţă.

Podeaua magazinului de îngheţată mă deranja. Erau dale albe şi negre, mai mari ca la supermarket. Dacă mă uitam doar la un pătrat alb, era în regulă, dar era greu să le ignori pe cele negre care le înconjurau pe cele albe

Contrastul mă călca pe nervi. întotdeauna deveneam irascibilă în magazinul de îngheţată. Podeaua voia să spună da, nu, asta, aia, sus, jos, zi, noapte — toate neho- tărârile care erau şi-aşa destul de rele în viaţă, fără să mai trebuiască să le vezi silabisite pe podea.

Un băiat nou strângea cornetele. Ne apropiarăm de el în falangă.

— Vrem opt cornete de îngheţată, spuse una dintre surori.

— OK, spuse el. Avea o faţă prietenoasă, cu coşuri.

A durat destul de mult până să ne decidem de care să
luăm. întotdeauna dura.

— Băţ de mentă, zise prietena marţianului.

— Se zice pur şi simplu mentă, spuse Georgina.

— Maţ de mentă.

— Acum, serios, se ambală Georgina.

— Zaţ de mentă.

P etena marţianului încasă o ciupitură pentru asta.

Nu mai voia nimeni mentă; ciocolata era preferata. Aveau un tip nou, de primăvară — peche melba. Am comandat una.

— Vreţi şi nuc deasupra?[3] întrebă băiatul cel nou.

Ne u arăm unele la altele: să zicem? Surorile îşi ţinură respiraţia. Afară cântau păsărelele.
Nu cred că avem nevoie, spuse Georgina

3 Joc de cuvinte: în lb. engl. în original, *nuts* = nuci/ nebuni.

.Controlul

: " ; ontrolul la cinci minute. Controlul la cincisprezece minute. Controlul la jumătate de oră. Unele surori spuneau „control" când deschideau uşa. *Clic.* clanţa, *fâs,* deschiderea uşii, „control", *fâs,* înctr "[4]erea uşii, *clic,* clanţa. N-aveai timp să bei o cafea, să citeşti trt* pagm di^tr-o carte, să faci un duş.

Când, ani de zi e mai târziu, au apărut ceasurile digitale, mi-au am itit de controlul la cinci minute. Ucideau timpul în acelaşi fel — tăind, încet, din el, cu o mişcare scurtă, câte-o bucată, aruncând-o apoi la coş, clic, ca să te-anunţe că trece timpul. *Clic, fâs,* „control", *fâs, clic:* încă cinci minute din viaţă se duc la vale. Petrecute în acest loc.

Ajunsesem în cele din urmă la controale la jumătate de oră, dar Georgina rămăsese la cincisprezece minute, aşa că, atâta vremp cât împărţeam camera, era acelaşi lucru. *Clic, fâs,* „control", *fâs, clic.*

Asta era unul dintre mot Vele pentru care preferam să stăm pe hol, în faţa cabinetului surorilor. Persoana care controla putea să-şi iţească doar capul afară şi să ne verifice, fără să ne deranjeze.

Uneori aveau îndrăzneala să ne întrebe unde era vreuna dintre noi.

Clic, fâs, „control" — ritmul se întrerupea o clipă.

— Aţi văzu t-o pe Polly?

— Nu-ţi fac eu e treaba, mormăia Georgina.

— *Fâs, clic.*

Până să-j dai seama, se întorcea. *Clic, fâs,* „control", *fâs, clic.*

Nu se oprea niciodată, nici măcar noaptea; acesta era cântecul nostru de leagan. Era metronomul, pulsul nostru. Erau vieţile noastre, măsurate în doze uşor mai mari decât acele celebre linguriţe de cafea. Sau poate linguriţe de supă? Linguri de metal, pline ochi cu ceea ce ar fi trebuit să fie dulce dar era acru, un conţinut deja expirat, fără ca noi să-1 fi putut savura: vieţile noastre

Obiecte ascuţite

orfecuţe de unghii. Pilă de unghii. Lame de fr—' ras. Stilou (de genul celui pe care ţi-1 oferea tatăl tău când împlineai unsprezece ani). Agrafă (agrafa pe care o primeai la absolvirea liceului, cea cu două perle mici, roz). Cerceii Georginei, montaţi în aur. (Glumeşti! Uite, la spate — sora îi arătă partea colţuroasă din spate — sunt ascuţiţi, vezi.) Centura aia. (Centura mea? Ce se-ntâmplă aici? Catarama era de vină. Ai fi putut să-ţi scoţi un ochi, cu partea ascuţită a cataramei.)

Cuţite. Da, pentru asta ai fi putut face caz. Dar şi furculiţele ş igurile? Cu └ite, furculiţe şi linguri.

Mâneam cu tacâmuri de plastic. Spitalul nostru era un picnic veşnic.

Să tai carne de vacă bătrână şi tare, cu un cuţit de plastic, apoi să o muţi într-o furculiţă de plastic (dinţii nu se înfigeau în carne, aşa că trebuia să te foloseşti

de furculiţă ca de o lingură): mâncarea are alt gust când o mănânci cu ustensile de plastic.

Intr-o lună, firma care ne livra tacâmuri de plastic a întârziat şi a trebuit să mâncăm cu cuţite, furculiţe şi linguri de carton. Aţi mâncat vreodată cu o furculiţă de carton? Imaginaţi-vă gustul ei, carton topindu-se în gură, frecându-se de limba ta.

Dar cum e cu rasul pe picioare[7]

— Vreau să mă rad pe picioare, îi spun sorei.

— Stai o clipă.

— Vreau să fac o baie şi să mă rad pe picioare.

— Stai să verific dacă ai voie.

— Am voie să mă rad pe pic iare, sub supraveghere.

— Stai să verific. Zgomote metalice. OK, imediat.

— Mă duc acum.

Cada de baie de mărimea unui bazin de înot, bazin olimpic, lung şi adânc: *clic, fâs,* „control"...

— Unde mi-e lama?

— Eu sunt doar cu controlul.

— Trebuie să mă rad pe picioare, acum.

C-*ic, fâs,* supraveghetoarea de ras.

— Mi-ai adus aparatul de ras?

Mi-1 întinde. Stă pe un scaun, lângă cadă. Am opt-sprezece ani. Ea are douăzeci şi doi. Se uita cum mă rad pe pic >are.

Aveam o mulţime de picioare păroase în sec^a noas-tră. Feministe premature

.O altă Lisa

A

ntr-o zi apăru o a doua Lisa. I-am spus Lisa **v** / Cody, pe numele ei întreg, ca s-o deosebim *y* de Lisa cea adevărată care rămase pur şi simplu Lisa, ca o regină.

Cele două Lise se împrieteniră. Una dintre activităţile lor preferate erau conversaţiile la telefon.

Cele trei cabine telefonice, de lângă uşile duble, dublu încuiate, erau singura noastră intimitate. Puteam intra în cabină şi închide uşa. Până şi cea mai nebună dintre noi putea sta în cabină şi să poarte o conversaţie particulară — ce-i drept, doar cu ea însăşi. Surorile aveau liste cu numere permise, pentru fiecare dintre noi. Când ridicam receptorul, răspundea una dintre surori.

— Alo, spuneam noi. Aici e Georgina — sau Cynthia, sau Polly — vreau să sun la 555-4270.

— Nu este pe lista ta, răspundea sora.

Apoi legătura se întrerupea.

Dar rămânea cabina telefonică, prăfuită şi tăcută, cu receptorul negru şi demodat, cu partea dorsală ascuţită

.Cele două Lise se conversau la telefon. Intra ecare într-o cabină, închideau uşa şi ţipau în receptor. Când răspundea o soră, Lisa zbiera la ea „Inel de!". Apoi îşi continuau conversaţia. Uneori se auzeau înjurături, alteori îşi povesteau în gura mare planurile pe ziua respectivă.

— Vrei să iei cina în salonul de cafea? afeiera Lisa Cody.

Fiind restricţionată în secţie, Lisa era nevoită să răspundă uneori ceva de genul:

— De ce vrei să mănânci porcăria a'", cu to> psihopaţii?

— Dar tu ce crezi că eşti? îi răspundea 1 sa Cody.

— Sociopată, se răstea Lisa mândră.

Lisa Cody nu avea încă un c" agnostic.

Cynthia era depresivă, Polly şi Georgina erau schizofrenice, eu aveam o tulburare de caracter. Uneori o numeau tulburare de personalitate. Când am primit diagnosticul, nu părea ceva grav dar după o vreme suna mai sinistru decât altele. îmi imaginam propriul caracter ca pe o farfurie sau o cămaşă care fusese fabricată greşit şi se dovedea a fi de nefolosit.

După o lună şi ceva Lisa Cody primi ş ea un diagnostic. Era şi ea sociopată. Era feric: ă, fiindcă v^ia să-i semene Lisei în toate privinţele. Lisa nu era la fel de fericită, înainte fusese singura sociopată dintre noi.

— Suntem foarte rare şi de cele mai multe or suntem bărbaţi, îmi spuse ea o dată.

După ce Lisei Cody i se puse diagnosticul, începură amândouă să creeze tot m, multe probleme.

— Joacă teatru, ziceau surorile.

Ştiam despre ce era vorba. Lisa cea adevărată voia să demonstreze că Lisa Cody nu era o sociopată.

Lisa şi-a ascuns sub limbă pastilele de dormit, vreme de o săptămână, apoi le-a luat pe toate deodată, după care zăcu dusă o zi şi o noapte. Lisa Cody reuşi să salveze doar patru pastile şi după ce le înghiţi, vomită. Lisa îşi puse o şară aprinsă pe mână, la ora şase jumătate, când era schimbare de tură. în aceeaşi săptămână, Lisa îş: dădu foc la o bucăţ :ă de şnur de pe încheietura mâinii, stând apoi vreme de douăzeci de minute cu mâna sub apă rece.

Apoi începură o bătălie pe tema istoriilor de familie. Lisa era total scârt tă că Lisa Cody crescuse în Greenwich, statul Connecticut.

— Greenwich, Connecticut? spunea ea cu dispreţ. Nici un sociopat n-ar putea ieşi de-acolo. Erai şi debutantă, nu?

Amfetamine, cocaină, heroină — Lisa trecuse prin toate. Lisa Cody susţinea că şi ea fusese drogată. îşi rid :a mâneca să arate urmele: nişte zgârieturi fine, de-a lungul venelor, de parcă, cu ani în urmă, s-ar fi agăţat de nişte trandafiri.

— Drogată de mahala, spunea Lisa. Te făceai doar, asta făceai.

— Hei, drogaţii sunt drogaţi, protesta Lisa Cody.

L sa îşi rid :ă mâneca până deasupra cotului şi-şi băgă cotul sub nasul Lisei Cody. Braţul îi era plin de urme maron^, umflate şi autentice.

— Astea sunt urme adevărate, vezi?

Lisa Cody fusese înfrântă, dar n-avea destulă minte să renunţe. Se aşeza în continuare lângă Lisa, la micul dejun din sala de şedinţe. încă mai aştepta în cabina te- lefor că telefonul care nu mai venea.

— Trebuie să scap de ea, spunea Lisa.

— Eşti rea, îi zicea Polly.

— Căţea nenorocită, replica Lisa.

— Cine? întreba Cynthia, protectoarea lui Polly.

Lisa nu se mai obosea să le lămurească, într-o seară, când surorile porneau de-a lungul holului să aprindă luminile care ne făceau să ne simţim în secţie ca într-o sală de jocuri mecanice, nu mai găsiră nici un bec. Nu fuseseră sparte, ci dispăruseră pur şi simplu.

Ştiam cine făcuse asta. întrebarea era unde le pusese. Era greu să cauţi pe întuneric. Dispăruseră până ş becurile din camerele noastre.

— Lisa are un temperament artistic autentic, spuse Georgina.

— Căutaţi, toată lumea să caute, spuse sora-şefă.

Lisa începu să caute în salonul cu televizorul.

Lisa Cody fu cea care le găsi, aşa cum era şi normal. Căutase probabil în locurile care-i aminteau de vremurile bune. A simţit probabil o rezistenţă, atunci când a încercat să dea deoparte uşa cabinei telefonice — erau zec de becuri înăuntru —, dar a perseverat, aşa cum făcuse şi cu Lisa. Scrâşnetul şi zgomotul de sticlă spartă ne adunară pe toate în faţa cabinelor telefonice.

— S-au spart, spuse Lisa Cody.

Toată lumea o întrebă pe Lisa cum reuşise să facă asta, dar ea nu răspunse decât cu:

— Am un braţ lung şi subţire.

Lisa Cody dispăru două z e mai târziu. Se furişase undeva între secţia noastră şi salonul de cafea. Nimeni n-a mai găsit-o, deşi căutarea a durat mai mult de o săptămână.

— Nu putea suporta locul acesta, spuse Lisa.

Se simţea o urmă de gelozie în vocea ei, cu toate astea, nu spuse mai mult.

Câteva luni mai târziu, Lisa evadă din nou, în timp ce era dusă la un control ginecologic la Mass. General.

Reuşi de data asta să reziste două zile. Când se întoarse, arăta extrem de mulţumită.

— Am văzut-o pe Lisa Cody.

— Ooh, exclamă Georgina. Polly scutură din cap,

— A ajuns o drogată adevărată, zâmb sa.

tî—	NeLSM rospmi IV	Modicatinn and TreeUwmt Oiartin#i 1. eatar UM entire order. 2. CAert r»«rry Hadiclna rlw end				
	Hure In» lto Lai	tnatwnT rltxie.	A.H.		P.H.	
	T Vy ' // -V;, ',-^					
	, v.. 1 —.					
	Le .»->' A. _ . - V */ > ' *					
	*.stn+Ji^-^lf * A ~—*					
	----->*V«- V^W -^-.^J					
	1 A.* ' --i—• •1,.,_-y					
	- * ' *----------<' - Vl --JL J-.Jf					
	^ T PJ--L, „■> v r» . - / • ' /					
	7- ' tufr - D . ol „ „n •	yZSy ^ ¿3			4*	
	' . J U I „ J...]. i					
	. . . . . V J 1 J . «-.. k					
	V IX—«.. . i.V t i '					
	T 0. V- - - - A^ij					
	3-1/					
	.9n'<> t. «iMM't^ *					
	■/rfn/i >/iri< YA znzv,,.					
	V/w.Vi» «mnrt.-A/«.. '					
	' Vizwt/I /mMti /vv lAC») /1/1/fC					
	1«""» "Vi y#zviy/iif					
	< 8»m0-AvlM w pfn.j!/*,^					
	tthfimMA z/. Y' rtl.					
	jjVAt/Mj. a					
						1 1

Spitalul McLean Nume: S. Kaysen
Data şi ora: Observaţii supraveghere

Ora: 3-11.30 *în timpul controalelor asupra lui S. K. şi a vizitatorilor*
masculini (dl Wardy) efectuate la nu mai mult de 5 min., am trecut pe
lângă uşa întredeschisă, am deschis-o şi l-am observat pe dl Wardy cum
se dă deoparte şi-şi trage fermoarul pantalonilor. S. K. stătea pe podea. Dl
Wardy a plecat la scurt timp.
25. 05. 62
11.00 *a dormit bine*
9-3 *a participat la întâlnirile comune; a declarat că a simţit nevoia să spargă gheaţă, la intervale, ca să scape de furia care o apucase. S-a uitat la TV. Şi a vizitat-o pe E.*
3-11 ***liniştită la începutul serii; apoi, la cerere, a arătat personalului cum se fac flori din hârtie; treptat a devenit mai sociabilă şi părea că se distrează, jucând mimă toată seara.*** Foaie de observ.: medicaţie şi tratament
1. Notaţi ordinea *completă*
înregistraţi *orice* medicament dat şi tratament efectuat

.Şah mat

tăteam pe podea, în faţa cabinetului surorilor şi fumam. Ne plăcea să stăm acolo. Puteam să ne uităm cu coada ochiului la ce fac surorile.

— Nu-i posibil, cu controlul la cinci minute, spuse Georgina.

— Eu am făcut-o, zise Lisa Cody.

—- Ne, ne, n-ai făcut-o, spuse Lisa cea adevărată. îşi începuse tocmai campania împotriva Lisei Cody.

— Am făcut-o la controlul de cinşpe minute, se corectă Lisa Cody.

— La cinşpe, se poate, spuse Lisa.

— Ah, la cinşpe e uşor, zise şi Georgina.

— Wade e tânăr, merge la cinşpe, spuse Lisa.

Eu nu încercasem încă. Deşi prietenul meu se obişnuise cu ideea că eram la spital şi începuse să mă viziteze, fuseserăm trecuţi la vizite supravegheate, din cauză că ne prinsese controlul la o partidă de sex oral. De atunci nu mai ve ise în vizită.

— Pe mine m-au prins, am zis eu.

Toate ştiau că mă prinseseră dar eu tot repetam, fiindcă mă sâcâia treaba asta.

— Mare brânză. Dă-i în mă-sa. Dă-i în mă-sa şi gata, spuse Lisa.

— Nu cred că o poate face în cinşpe minute, am spus.

— Fără preludii, direct la treabă, zise Georgina.

— Tu cu c te ţi-o trag , de fapt? o întrebă Lisa pe Lisa Cody. Aceasta nu răspunse. Nu ţi-o tragi cu nimeni, adăugă Lisa.

— Ţie ţi-o trage, spuse Daisy care trecea pe acolo.

— Hei, Daisy, ţi-ai tras-o vreodată la controlul de cinci minute?

— Nu vreau să mi-o trag cu nenorociţii de aici, răspunse Daisy.

— Scuze, şopti Lisa.

— Nici tu nu ţi-o tragi cu nimeni, zise Lisa Cody.

— Georgina o să mi-1 împrumute pe Wade pentru o după-am ză, râr ji Lisa.

— Nu durează mai mult de zece minute, zise Georgina.

— Nu v-au prins niciodată? am întrebat-o.

— Nu le pasă. Le place Wade.

— Trebi e să ţi-o trag cu pacienţii, scapă de prietenul ăla tâmpit ş găseşte-ţi un pacient.

— Da, ăla te ia de fraieră, zise Georgina.

— E drăguţ, spuse Lisa Cody.

— E belea, spuse Lisa.

Am început să pufnesc. Georgina mă bătu pe umăr.

— Nici măcar nu vine în vizită, remarcă ea.

— Aşa e, e drăguţ dar nici măcar nu vine în vizită. Şi de unde a luat accentul ăla?

— E englez, a crescut în Tunisia.

Simţeam că astea erau argumente foarte puternice ca să fie prietenul meu.

— Trimite-1 înapoi acolo, mă sfătui Lisa.

— îl iau eu, spuse Lisa Cody.

— Nu şi-o poate trage în cinşpe minute, am avertizat-o eu. Va trebui s-o faci cu gura.

— Nu contează, zise Lisa Cody.

— îmi place s-o fac, când şi când, spuse Lisa.

— Prea sărat, scutură Georgina din cap.

— Nu mă deranjează, am spus.

— Ai nimerit vreodată peste una cu gustul ăla oribil de amar, care-ţi face gura pungă, mai rău ca lămâia?

— Vreo infecţie la organ?

— Bleah, făcu Lisa Cody.

— Nu, nu-i infecţie, doar că unele au gustul ăsta.

— Cine are nevoie de aşa ceva? am întrebat.

— Lasă, o să-ţi găsim unul nou, în salonul de cafea, spuse Georg ia.

— Adu şi aici câţiva, spuse Lisa care era încă restricţionată în secţie.

— Sunt sigură că Wade ştie unul drăguţ, continuă Georgina.

— Hai s-o lăsăm baltă, am zis.

Adevărul era că nu voiam un iubit nebun.

— Ştiu la ce te gândeşti, spuse Lisa, uitându-se la mine, nu vrei vreun iubit nebun, aşa-i?

Mă simţeam stânjenită şi n-am spus nimic.

— O să-ţi treacă, ai altceva de ales?

Au început toate să râdă. Până şi eu a trebuit să râd.

Sora de gardă a scos capul din cabinet şi s-a uitat la fiecare dintre noi.

— Control la juma' de oră, spuse Georgina. Asta ar fi grozav.

— Da, şi-un milion de dolari ar fi grozav, spuse Lisa Cody.

— Locul ăsta, spuse Lisa şi toate oftarăm.

—

McLean Hospital f•n
NURSE'S REPORT OF PATIENT ON ADMISSIO

N

U!X¡ "g
____n-u_____ *tf/aj/hl*.....
.Mew? 'mWdi»
.._Sb»t*«

.^íjf ^¿¡/».-.r Ä *j'f.yt/- ^-/y-^nt//". ^^. -.dressai* ■
ţ JúSfcrJ *no jeuxltij, rxut. .no* «soars..or_____....
«Mrüo...-., Wäa. ufeVjíte Jáíi^ /"-.awî^.-
aer^et.....__....
faUri *-..iLAppttlicd.- AC* kV .3-X1&/, *iJked.. ippra/a* - a»r'.....
; ^ .nnni f/iu cj-Jbtutf incounfcr_ r -numÁiA Mrted, ftkled
*aWKÍ 'L ^ -¿auu JXi.cOLUniM_*

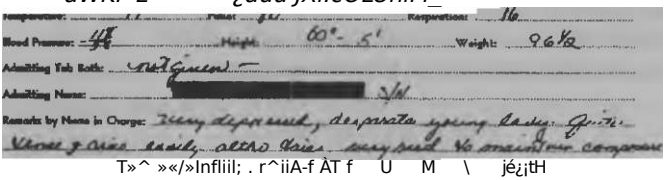

T»^ »«/»Infliil; . r^iiA-f ÀT f U M \ jé¿¡tH

1

Spitalul McLean
Raportul asistentei medicale cu privire la internarea paciente-'

Nume: *Kaysen Susanna* Data 27. *04. 67*
Ora internării: *1,30 p.m.* Cum? Ambulatoriu Targă...Secţie...
(Bifaţi una)
înfăţişare: *femeie, albă, 18 ani, ten închis, păr şaten închis, înălţime 1,60, oase subţiri, îmbrăcată simplu, fustă*

neagră, pulover roşu închis, nici o bijuterie, aspect îngrijit, fară cicatrice sau alte semne particulare, haină bleumarin

Comportament: *părea speriată şi timidă, vorbea civilizat şi a plâns o dată când s-a întâlnit cu câţiva membri ai personalului, dând semne de nervozitate excesivă.*
Temperatură: 99,2° F Puls: 80 Respiraţie: 16 Tensiunea: 11/5 înălţimea: 1,60 Greutatea: 67,300

Baie în cadă: *nu i s-a permis*
Observaţiile asistentei de
serviciu: S/N
foarte depresivă, tânără disperată. încordată, plânge uşor, deşi se străduieşte din răsputeri să se reţină. Foarte cooperantă. Vorbeşte pe larg despre istoria trecută şi prezentă.

Data: 2. 05. 69 Asistenta de serviciu

Îl crezi pe el sau mă crezi pe mine?

octorul zice că a stat de vorbă cu mine, timp de trei ore. Eu zic că au fost douăzeci de minute. Douăzeci de minute, între intrarea mea pe uşă şi decizia lui de a mă trimite la McLean. Poate am mai stat încă o oră în cabinetul lui, timp în care a sunat la sp al, a vorl "t cu părinţii mei, a chemat un taxi. O oră şi umătate e tot ce recunosc.

Nu putem avea amândoi dreptate. Contează care din noi are? Pentru mme contează. Dar reiese că eu mă în- ŞQL

Am o dovadă serioasă: menţionarea orei de internare de pe Raportul sorei medicale... Pornind de acolo pot reconstrui totul. E scris: 1,30 p.m.

Am zis că plecasem devreme de acasă. Ideea mea de devreme s-ar putea să fi fost şi ora nouă

dimineaţa. încurcam ziua cu noaptea — ăsta era unul dintre lucrurile de care se legase doctorul.

Am zis că ajunsesem în biroul lui înainte de opt, dar se pare că mă înşelasem şi cu asta. O să fac un compromis şi o să spun că am plecat de acasă la opt şi am petrecut o oră pe drum, până la programarea de la ora nouă. Douăzeci de minute mai târziu înseamnă nouă şi douăzeci.

Acum hai să sărim la drumul cu taxiul. Distanţa dintre Newton Belmont o faci în jumătate de oră şi mi-aduc aminte că am aşteptat cincisprezece minute în clădirea administraţiei ca să-mi semnez internarea. Mai adaug cincisprezece n nute de birocraţie, înainte să ajung la sora care a scris raportul ăla. Dacă adunăm, a i mgem la o oră, ceea ce înseamna că am ajuns la spital la douăsprezece jumătate.

Iată dec o discuţie de trei ore, între nouă douăzeci şi douăsprezece jumătate!

Tot mai cred că eu am dreptate. Am dreptate la numărătoare.

Dar acum îl credeţi pe el.

Nu vă grăbiţi. Mai am dovezi.

Nota de internare, scrisă de doctorul care a supervizat cazul şi care, în mod evident, a consumat ceva timp, până am ajuns la soră. în partea de sus, dreapta, în dreptul Orei de internare, scrie 11,30 a.m.

Ha ;ă mc reconstituim o dată. Scădem jumătatea de oră în care am aşteptat să fiu internată şi parcursul biro- cra .ic şi. ungem la unsprezece. Scădem jumătatea de oră cu taxiul şi ajungem la zece jumătate. Scădem ora în care am aşteptat ca doctorul să-şi dea toate telefoanele şi ajungem la

nouă jumătate. Presupunând că am plecat de acasă la ora opt, pentru o programare la ora nouă, rezultă o consultaţie de o jumătate de oră.

Iată deci, între nouă şi nouă jumătate. Nu mă mai tocmesc la alea zece minute.

Acum mă credeţi

.BELMONT, MASSACHUSETTS Uo.pi.tAi #22 201 ADMISSION

NOTE

lay«en. Su«Ann*
KÄME CT MTKHT

Aţa: 18 Sm> F(h1* MavMoi Im> Single www. Jewish W* aw—« Voluntary ^^ "one
i kr Alon
eBelmont, Massachusetts

Spital 22 201 Notă de internare Ora internării: 11.30 a.m.
Kaysen Susanna 27 Aprilie 1967 SB II N Li ME PACIENT DATA SALA

Vârsta: 18 Sex: feminin Stare civilă: necăsătorită
Religia: iudaică Ocupaţia: studentă?
Statut: voluntar
însoţită de: singură
Repartizată la dr.

:Velocitate *versus* Vâscozitate

/X 7 ebunia vine în două variante de bază: lent jj şi rapid.

Nu vorbesc de instalare sau durată. Mă refer la calitatea nebuniei, la treaba de a fi „dus", zi de zi.

Există o mulţime de nume: depresie, catatonie, manie, anxietate, agitaţie. Toate astea nu vă spun prea multe.

Calitatea principală a variantei lente este vâscozita- tea.

Experienţele tale sunt îngroşate. Percepţiile ţi se îngroaşă şi se atenuează. Timpul e încet, se scurge greu, prin filtrul înecat al percepţiei îngroşate. Temperatura corpului e scăzută. Pulsul e slab. Sistemul imunitar este semiadormit. Organismul este amorţit şi sălciu. Până şi reflexele sunt diminuate, de parcă partea de os a \ clorului nici nu se mai oboseşte să zvâcnească la lovitura ciocănelului în genunchi.

Vâscozitatea are loc la nivel celular. La fel şi velocita- tea.

în contrast cu apatia celulară a vâscozităţii, velocita- tatea conferă fiecărei tromboc e şi fibre musculare o minte proprie prin care să-şi poată cunoaşte şi comenta propriul comportament. Există prea multe percepţii şi, dincolo de această avalanşă de percepţii, o năvală de gânduri cu privire la percepţii şi la faptul de a avea percepţii. Digestia te poate ucide! Vreau să spun că permanenta conştientizare a procesului de digestie ar putea să te epuizeze până la moarte. Dar digestia este doar un drum colateral către gânc re, şi aici începe adevărata problemă.

Ia, de exemplu, un gând — orice; nu contează. Am obosit să tot stau aici, în faţa cabinetului surorilor: un gând absolut normal. Iată ce face velocitatea din el.

Mai întâi, împarte propoziţia: ***Am obosii*** — ei bine, chiar eşti obosită? Adică ţi-e somn? Trebuie să verifici toate părţile corpului, dacă le e somn şi, în vreme ce faci asta, eşti bombardat cu imagini de somnolenţă: capul cade pe pernă, capul loveşte perna, un monstru marin. Uh, dacă ai noroc, poţi evita monstrul marin şi să rămâi la somnolenţă.

înapoi la pernă, amintiri despre când ai făcut oreion la cinci arii, senzaţia că ţi s-au umflat obraji De pernă şi dureri când salivezi. Stop. înapoi la somn.

Dar senzaţia de salivare este prea tentantă şi acum există un traseu pr i gură. i mai fost acolo şi e neplăcut. Limba e de v iă: o dată ce te-ai gândit la limbă, intervine senzaţia de intromisiune. De ce este limba atât de mare? De ce zgârie la margini? O fi vreo lipsă de vitamine? S-ar putea elimina limba? N-ar fi gura ta mult mai suportabilă, fără ea? Ar fi mult mai mult spaţiu acolo. Limba, fiecare celulă a ei, este acum enormă. A devenit un obiect enorm şi străin în gura ta.

în încercarea de a diminua dimensiunea limbii, îţi concentrezi atenţia asupra părţilor ei componente: vârful, neted; spatele, bombat; marginile, aspre, cum am mai remarcat (lipsă de vitamine), rădăcina — acolo e problema. Limba are rădăcini. Le-ai văzut şi dacă îţi pu i degetul în gură, poţi să le pipăi, dar nu le poţi p ?ăi *cu* li nba. i ¡ta-i un paradox.

Paradoxul. Broasca ţestoasă şi Ahile. Ah e ş mai cine[7] Broasca ţestoasă? Tendonul? Limba?

Înapoi la limbă. Cât nu te-ai mai gândi la ea, s-a m - şorat puţin. Dar gândindu-te iar la ea, se măreşte d i nou. De ce zgârie pe margini? O fi lipsă de vitam te? A mai avut deja gândurile astea, dar acum ele ţ se lioesc de limbă. Aderă la existenţa limbii tale.

Toate astea în mai put' n de un n nut, dar a mai răr mas restul propoziţiei de descifrat. Şi tot ce-ai vrut, de fapt, era să te decizi dacă te ridici sau nu.

Vâscozitatea şi velocitatea sunt opuse şi totuşi pot arăta la fel. Vâscozitatea provoacă încetarea aversiunii; velocitatea provoacă încetarea fascinaţiei.

Un observator nu poate să-şi dea seama dacă o persoană este tăcută şi nemişcată din cauză că viaţa interioară s-a oprit sau d i cauză că viaţa interioară este paralizant de plină.

Ceea ce au în comun este gândirea repetitivă. Experienţele par înregistrate dinainte, stilizate. Anumite tipare de gândire se ataşează unor mişcări sau activităţi anume, şi, în, nte ca tu să-ţi dai seama, devine imposibil să faci acea mişcare sau activitate, fără ca ea să disloce o avalanşă de gânduri, gândite dinainte.

O avalanşă letargică de gândur sintetice poate să se prăbuşească timp de câteva zile. Parte din paralizia mută a vâscozităţ: vine şi din faptul că şi ii fiecare detaliu a ceea ce urmează să vină şi trebuie să aştepţi să vină. Acum vine gândul „nu sunt bună de nimic" care se va ocupa de ziua de azi. Toată ziua, numai scurgerea insistentă a lui nu-sunt-bună-de-nimic. în z iua următoare, gândul următor este sunt îngerul Morţii. în spatele acestui gând se ghiceşte panica, dar ea nu poate fi atinsă. Vâscozitatea aplatizează efervescenţa panicii.

Toate gândurile astea nu au nici un înţeles. Sunt nişte mantre idioate care există într-un ciclu prearanjat: nu sunt bună de nimic, sunt îngerul Morţii, sunt proastă, nu pot să fac nimic. Primul gând trage după el întreg circuitul. E ca gripa: mai întâi gâtul care te doare, apoi, ine- v abil, nasul înfundat şi apoi tuşea.

Cândva toate aceste gânduri au avut probabil un înţeles. Au însemnat probabil ceea ce spuneau, dar repetiţia le-a tocit. Au devenit un fel de muzică de fundal, o compilaţie pe teme pe care le urăşti.

Ce este mai rău, să fii supraîncărcat sau subîncărcat? Din fericire, nu a trebuit să optez niciodată. Un lucru sau altul a trecut în goană sau s-a scurs prin mine şi-apoi a d spărut.
A trecut încotro? înapoi în celulele mele, să se ascundă ca un virus, în aşteptarea unei alte ocazii? Afară, în eter, în aşteptarea unui context care să-1 provoace să reapară? Endogen sau exogen, natura sau educaţia — iată marele mister al bolilor mintale

.Ecranul de i guranţă

T"

— L/ rebuie să iau aer, spuse l sa.

Stăteam, ca de obicei, pe jos, în faţa cabinetului surorilor.

Daisy trecu pe lângă noi.

— Dă şi mie o ţigară, zise ea.

— Fă-ţi singură rost, bestie, spuse Lisa. Apoi îi dădu una.

— Ce ţigară mizerabilă, spuse Daisy. I sa fuma Kools.

— Trebuie să iau aer, repetă Lisa. îşi înfipse ţigara în covorul bej cu alb după care se ridică. Hei! zise, băgân- du-şi capul prin uşa întredeschisă de la camera surorilor. Am nevoie de nişte nenoro< t de aer.

— Doar o clipă, Lisa, se auzi o voce d riăuntru.

— Acum! bătu Lisa în marginea uşii. E ilegal. Nu aveţi voie să ţineţi o persoană înch ă într-o clăc re, luni de zile. O să-mi sun avocatul.

Lisa ameninţa adeseori cu avocatul. Avea un avocat desemnat din oficiu, în jur de douăzeci şi şase

de ani, frumuşel, cu ochi migdalaţ Nu fusese în stare să împit - dice să fie dată în judecată. îl chema Irwin. Lisa susţinea că yi-au tras-o de câteva ori, în salonul pentru clienţi de la tribunal.

De câte ori Lisa amenința că îşi sună avocatul, sora-şefă intervenea. De data asta ieşi în dreptul uşii şi întrebă cu un ton obosit:

— Ce-i, Lisa?

— Vreau la aer, fir-ar să fie.

— Nu trebuie să ţipi, spuse sora-şefă.

— Cum mama mă-sii să atrag altfel atenţia în locu' ăsta? Lisa numea întotdeauna spitalul „locu' ăsta".

— Acum sunt în faţa ta. Te ascult.

— Atunci ştii ce vreau.

— O să pun pe cineva să-ţi deschidă fereastra, zise sora-şefă.

— Fereastră, spuse Lisa şi se întoarse scurt să se uite la noi. Nu mă interesează o nenorocită de fereastră.

Lovi din nou marginea uşii. Sora-şefă se dădu puţin înapoi.

— Fereastra sau nimic, Lisa, spuse ea.

— Fereastra sau nimic, îngână Lisa.

Făcu câţiva paşi pe hol, ca s-o putem vedea toate, inclusiv sora-şefă.

— Aş vrea să şt 1 şi eu cum te-ai descurca aici, fără să poţi ieşi vreodată afară, fără să poţi măcar respira aer proaspăt, fără să fii în stare să-ţi deschizi o nenorocită de fereastră, c-o mână de curve nebune care-ţi spun mereu ce trebuie să faci. Valerie, nu trebuie să ţipi, Valerie e timpul să-ţi iei pastilele de

dormit, Valerie nu mai face pe nebuna. înţelegi? Cum dracu' te-ai descurca, hă?

Pe sora-şefă o chema Valerie.

— Vreau să spun că n-ai rezista nici zece minute în locu' ăsta.

— Curvă nenorocită, spuse Daisy.

— Pe tine cine te-a întrebat? arătă Lisa spre Daisy.

— Dă-mi o ţigară, spuse Daisy.

— Fă-ţi rost singură, spuse Lisa şi se întoarse spre so- ra-şefă. O să-mi chem avocatul.

— OK, spuse aceasta. Era destul de isteaţă.

— Crezi că n-am drepturi? Asta crezi?

— Să-ţi fac legătura?

— Ne, dădu Lisa din mână a lehamite. Desch ie fereastra.

— Judy, strigă sora-şefă. Era blonda tinerică pe care ne plăcea s-o terorizăm.

— Valerie! zbieră Lisa. îi spunea pe nume soreişefe, numai când era supărată. Valerie, vreau ca ***tu*** să-mi deschizi fereastra.

— Sunt ocupată, Lisa.

— O să-mi chem avocatul.

— Judy poate să se descurce.

— Nu vreau să intre curva aia nebună la n ne în cameră.

— Ah, aşa eşti de pisăloagă, spuse sora-şefă. Apăsă butonul de securitate care deschidea Ş mătatea de jos a uşii şi ieşi în hol alături de noi.

Lisa zâmbea.

Fereastra nu putea fi deschisă decât de una dintre angajate care trebuia să descuie ecranul de siguranţă ■— o sită groasă, impregnată şi în nsă pe un cadru —, apoi să ridice fereastra grea, cu sticlă incasa-

bilă, după care să încuie la loc ecranul de siguranţă. Treaba era grea şi îţi lua în jur de trei minute. Infirmierele făceau de obicei treburi de genul acesta. Odată fereastra deschisă, aerul putea să se strecoare înăuntru, prin plasa ecranului de siguranţă, dacă afară bătea o pală de vânt.

Sora-şefă se întoarse din camera Lisei, cu faţa uşor congestionată de efort.

— OK, spuse ea, şi bătu în uşa cabinetului pentru a i se deschide.

Lisa îşi aprinse o altă ţigară.

— Fereastra ta e deschisă, spuse sora-şefă.

— Da, ştiu.

— Nici măcar n-ai de gând să intri în cameră, oftă so- ra-şefă.

— Hei, asta face să treacă timpul, spuse Lisa. Apropie pentru o secundă vârful aprins al ţigării de mână. Adică, au trecut douăzeci de minute, poate chiai umă- tate de oră.

Se auzi soneria şi sora-şefă deschise uşa, intră, după care se întoarse în cadrul uşii şi spuse:

— într-adevăr, face să treacă timpul.

— Dă-mi o ţigară, ceru Daisy.

Fă-ţi rost singură, bestie, spuse Lisa, apoi îi dădu una

.îngrijitoarele

Yalerie avea în jur de treizeci de ani. Era înaltă, picioarele şi mâinile aveau o formă conică. Semăna

puţin cu Lisa, deşi era blondă. Amândouă aveau coapse lungi şi încheieturi fie bile. L ;a se pricepea să se culcuşească în fotolii şi în d /erse colţuri, la fel şi Valerie. Când vreuna dintre noi era supărată ş se ghemuia între un radiator şi perete sau în spatele vreunei căzi de baie sau în vreun alt colţişor ferit, Valerie era în stare să se ghemuiască într-o formă compactă şi să stea alături de respectiva persoană.

Părul lui Valerie era frumos, dar ea îl ţinea legat într-o coadă răsucită la ceafă. Genul ăsta de coc răsucit nu se desfăcea şi nu aluneca niciodată într-o parte. Foarte rar o puteai vedea pe Valerie desfăcându-şi cocul şi arătân- du-ne coada care-i ajungea până la brâu. Numai Lisa reuşea să o convingă. Nu voia niciodată să-şi dezlege părul, în ciuda rugăminţilor noastre.

Valerie era nflexibilă şi severă, singura dintre angajaţi 'n care noi aveam încredere. Aveam încredere în ea fiindcă nu-i era frică de noi. De altfel, nici de doctori nu-i era Lică. Nu prea obişnuia să-şi dea cu părerea şi ne plăcea deasemeni şi asta.

Eram nevoite să ascultăm o mul me de vorbărie în locul ăla. Fiecare dintre noi trebuia să vadă zilnic trei doctori: doctorul de gardă, doctorul titular şi terapeutul propriu. în cea mai mare parte din timp, trebuia să ne auzim pe noi, vorbindu-le acestor doctori, dar şi ei reuşeau să vorbească destul de mult.

Foloseau un limbaj special: *regret % a face crize, ostilitate, retragere, a-H perrr^e un comportament anume.* Această ultimă expresie se putea folosi în legătură cu orice activitate, dându-i un aer suspect: comportamentul de a mânca, comportamentul de a

vorbi, de a sere. în lumea de afară, oameni mâncau, vorbeau şi scriau, dar nimic din ceea ce făceam noi nu era simplu.

Din punctul ăsta de vedere, Valerie era o fericire. Singura expresie pe care o folosea era „să faci crize" şi o folosea corect, cu sensul de „mă calci pe nervi şi mă aduci în pragul nebuniei". Ea spunea lucruri de genul: „Termină cu asta" sau „Eşti o pacoste". Spunea ceea ce gândea, la fel ca şi noi.

Doctorii erau bărbaţi; a .,stentele şi in rmierele erau femei. Erau şi două excepţii: Jerry infirmierul şi dr Wick. Jerry era slăbănog şi supărăcios. Avea o poantă a lui preferată. Uneori se întâmpla ca una dintre persoanele privilegiate să aibă permisiunea să plece din spital cu taxiul. Aceasta îi spunea lui Jerry „Jerry, fă-mi şi mie rost de o maşină" iar Jerry îi răspundea „De tuns iarba?" Ne plăcea grozav chestia asta.

Dr Wick era altă poveste. Dr Wick era şefa secţiei noastre, South Belknap 2. Secţiile aveau denumiri de şcoli internat, cum ar fi East House sau South Belknap iar dr Wick ar fi putut fi o bună patroană de şcoală internat. Venea din Rhodesia şi arăta ca fantoma unui cal. Când vorbea, semăna tot cu un cal, avea o voce joasă, bolborosită, accentul colonial dând vorbelor ei o cadenţă nechezată.

Dr Wick părea să nu aibă nici o idee despre cultura americană şi faptul că fusese pusă şefă peste secţia de adolescente părea cel puţin ciudat. Ii Tiaterie de sex, era uşor de şocat. Faţa ei palidă de cal se înroşea la auzul cuvântului *flit;* când era cu noi se înroşea tot timpul.

O conversaţie reprezentativă cu dr Wick:

— Bună dimineaţa. S-a stabilit că ai o atitudine obse- sional promiscuă. Ai putea să-m spui ceva în legătură cu asta?

— Nu. Ăsta era unul din cele mai bune răspunsuri din cele proaste, pe care i i puteam da.

— De exemplu, ataşamentul tău faţă de profesorul de engleză din liceu. Dr Wick folosea mereu cuvinte de genul *ataşament.*

— Âă?

— Ai vrea să-mi povesteşH despre asta?

— Hm. Mda. M-a dus la New York. Atunci mi-am dat seama că îl interesam. Mi-a adus un prânz vegetai an minunat. Dar atunci n-a fost când a fost.

— Ce? Când a fost ce?

— Când ne-am futut.

— (Roşeşte) Continuă.

— Ne-am dus la Frick. Nu mai fusesem niciodată acolo. Era Vermeer-ul ăla, ştiţi, tabloul ăla nemaipomenit, cu o fată care e la lecţia de muzică — pur şi simplu nu puteam să cred că e atât de neme pomer ...

— Deci când... hm... când s-a întâmplat?

Nu voia să audă de Vermeer? Păi eu asta-mi an n-team.

— Ce?

— Păi...ataşamentul. Când a început?

— A, mai târziu, când ne-am întors. Deodată înţeleg ce voia. Eram la el acasă. Organiza întâlniri de poezie la el acasă. Plecaseră toţi şi stăteam singuri pe canapea. „Vrei să ne futem?" a întrebat el.

— (Se înroşeşte) A folosit cuvântul acela?

— Îhî.

Nu-1 folosise. Mă sărutase. Mă sărutase şi în New York. Dar de ce s-o dezamăgesc?

Asta se chema terapie.

Din fericire dr Wick avea o mulţ ne de fete de care trebuia să aibă grijă, terapia cu ea era foarte scurtă, poate cinci minute pe zi. După ea venea doctorul rezident.

Era un respiro de două sau trei minute între plecarea lui dr Wick şi sosirea rezidentului. In acest interval puteam să ne gândim la ce aveam nou de spus sau ce plângeri să formulăm. Rezidenţii răspundeau de privueg , medicaţie, convorbiri telefonice — probleme z ^nice care nu erau suficient de importante ca să-: bată dr Wick capul cu ele.

Rezidenţii se schimbau la şase lui o dată. Abia începeam să pricepem cum să ne descurcăm cu un rezident, că era smuls dintre noi şi înlocuit cu unul nou, de neînţeles. începeau în forţă şi terminau prin a fi epuizaţi, gata de plecare. Unii dintre ai demarau plini de compai une, terminând prin a se înăcri, pentru că pro tam de ei.

O conversaţie reprezentativă cu un rezident:

— Bună dimineaţa. Cum staţi cu scaunul?

— Vreau să ies din grup. Vreau privilegii de destinaţie.

— Ai dureri de cap?

— Sunt de şase luni în grup!

— Asistenta-şefă a spus că ai făcut o criză, ieri după masa de prânz.

— Inventează.

— Hm. Ostilitate, notează el într-un caiet.

— Pot pr mi reţete pentru Tylenol, în loc de aspirină?

— Nu-i nici o diferenţă.

— Asţ ' rina îmi dă dureri de stomac.

— Ai dureri de cap?

— In cazul ăsta am.

— Hm. Ipohondr e, mâzgăli el din nou.

Dar cei doi doctori erau floare la ureche, piesa de rezistenţă era terapeutul.

Majoritatea se întâlneau cu terapeutul în fiecare zi. Cynthia însă nu; avea terapie de două ori pe săptămână şi terapie de şoc o dată pe săptămână. Nici Lisa nu se ducea la terapie. Avea un terapeut, dar în ora respectivă se ducea să tragă un pui de somn. Când era extrem de plictisită, cerea să fie dusă în biroul lui, unde îl găsea moţi nd pe scaun. „Te-am prins!" îi spunea ea, după care se întorcea în secţie. Restul ne târâm zilnic într-acolo, ca să ne dezgrop ăm trecutul.

Terapeuţii nu aveau nici o legătură cu existenţa noastră zilnică.

Nu-mi povesti despre spital, îmi spunea terapeutul, dacă mă plângeam de Daisy sau de vreo soră tâm-pită. Nu e treaba noastră să vorbim despre spital

.Nu ne puteau garanta sau anula privilegii, nu ne puteau scăpa de colege de cameră, urât mirositoare, nu le puteau împiedica pe infirmi re să ne sâcâie. Tot ce puteau face era să ne dopeze. Thorazine, Stelazine, Mella- ril, Librium, Valium: prietenii terapeuţilor. Rezidentul putea şi el să ne dea medicamente, dacă eram într-o „stare acută". Odată ajunse în faza asta, era greu să mai ieşi din ea. La fel ca şi cu heroina, numa că în cazul nostru, personalul era cel care devenea dependent de a ni-1 administra.

— îţi prieşte foarte mult, spunea rezidentul.

Şi asta pentru că chestiile alea ne scoteau inima afară din noi.

Şase asistente, inclusiv Vaier' <t şi una sau două ifir- miere erau de serviciu în fiecare : . Tura de noapte consta din trei irlandeze cu p îptul mare : _ primitor care ne spuneau „drăguţă". Uneori negresa cu pieptul mare şi primitor ne spunea „iubire". Asistenta din tura de noapte ne luau în braţe dacă aveam nevoie de o îmbrăţişare. Cele din timpul zilei erau adepte ale p ncipiului „fără contact fizic".

între zi şi noapte exista un univers întunecos, nun ut „seara" şi care începea la trei şi un sfert, când tura de z" se retrăgea în salon, ca să ne bârfească, împreună cu tura de seară. La trei jumătate ieşeau toate: puterea fusese transferată. Din acel moment, până la unsprezece când eram preluate de femeile primitoare, rămâneam pe mâna doamnei McWeeney. Poate din cauza doamnei McWeeney devenea lăsarea serii un moment atât de pei :ulos. Oricum, seara începea la trei şi jumătate, o dată cu so ~irea ei

.Doamna McWeeney era mică, uscată şi vânoasă, cu ochi ca de porc. Dacă dr Wick era şefa deghizată a une: şcoli internat, doamna McWeeney era o şefă nedegh a- tă de închisoare. Şuviţele părului e jreu şi cenuşiu erau presate în onduleuri care îi cuprindeau capul ca o migrenă. Asistentele din tura de zi, după modelul lui Valerie, purtau halate descheiate, puse peste hainele de stradă. Doamna McWeeney nu putea fi atât de neformalistă. Purta o uniformă albă şi ţeapănă şi pantofi de soră, cu tălpi de cauciuc încreţit, pe care îi vopsea în alb, în fiecare săptămână; între luni şi vineri, puteam vedea cum plesneşte vopseaua şi se cojeşte.

Doamna McWeeney şi Valerie nu se înţelegeau. Era fascinant, de parcă trăgeai cu urechea la certurile părinţilor. Doamna McWeeney arunca aceeaş privire dezaprobatoare hainelor şi părului lui Valerie, pe care ne-o arunca şi nouă şi clincănea din dinţi cu nerăbdare, când, la trei şi jumătate, Valerie îşi lua haina, cartea de buzunar şi părăsea camera asistentelor. Valerie o şnora. Valerie era în stare să ignore pe cineva într-un mod atât de evident.

Cât timp Valerie era de serviciu, ne simţeam în siguranţă, urând-o pe doamna McWeeney. Dar ime< at cum îi vedeam spatele înalt, dispărând în josul holului ş: ipoi prin uşile cu încuietoare dublă, ne cuprindea depresir, combinată cu anxietatea. Din acel moment doamna McWeeney deţinea puterea.

Puterea ei nu era absolută dar era pe aproape. O împărţea cu un misterios Doctor la Apel. Nu îl chema însă niciodată. „Mă descurc eu", spunea.

Avea mai multă încredere în capacitatea ei de a rezolva lucrurile decât aveam noi. Se pierduseră multe seri cu discuţii dacă Doctorul la Apel ar fi trebuit sau nu să-şi facă apariţia.

— Trebuie doar să fim de acord sau nu, spunea doamna McWeeney, cam de zece ori pe seară. „Copiii au urechi bune", mai spunea ea, sau „Zâmbeşte şi lumea va zâmbi cu tine, plângi şi vei plânge singură", în vreme ce pe chip îi apărea un rânjet vag dar mulţumit.

în mod evident era dusă cu pluta. Eram închise zil-nic, timp de opt ore, împreună cu o nebună care ne ura. Doamna McWeeney era imprevizibilă. îşi schimonosea faţa dintr-o dată, fără un motiv anume, în timp ce ne dădea medicamentele de culcare, după

care trântea uşa, dispărând fără nici un cuvânt înspre cabinetul asistentelor. Trebuia să aşteptăm să se calmeze pentru ca să ne poată da somniferele; uneori aşteptam şi jumătate de oră.

In fiecare dimineaţă ne plângeam lui Valerie de doamna McWeeney, dar nu ziceam nimic că întârzia cu medicamentele. Ştiam că doamna McWeeney era o persoană nebună care trebuia să-şi câştige pâinea. Nu voiam să fie descali cată, ci doar să dispară din secţie.

Valerie rămânea neînduplecată la plângerile noastre.

— Doamna McWeeney este o profesionistă, face treaba asta de mult mai mult timp decât mine.

— Şi ce dacă? zicea Georgina,

— E nebună de-a binelea, ţipa Lisa.

— Lisa, nu-i nevoie să ţipi, sunt lângă tine, spunea Valerie.

Toate o protejam pe doamna McWeeney, într-un fel sau altul.

Nu era ! ngura persoană care avea nevoie de protecţie.

D i când în când venea câte un val de studente asistente. Erau în trecere prin spitalul nostru, în drum spre clinicile de chirurgie ş cardiologie. Se ţineau cârd după asistentele adevărate, punând întrebări şi călcându-se în picioare.

— Ah, Tiffany aia! Se ţine de mine ca scaiul! se plângeau asistentele.

La care noi adăugam: „Nasol, nu? Să fii urmărit tot timpul." Iar ele trebuiau să ne dea o bilă albă pentru asta

.Studentele aveau în jur de nouăsprezece, douăzeci de ani: vârsta noastră. Chipuri curate şi energice, uniforme curate şi călcate. Nevinovăţia şi incompetenţa lor ne stârneau mila, spre deosebire de incompetenţa infirmierelor care ne stârnea dispreţul. Asta parţial şi din cauză că studentele stăteau doar câteva săptămâni, în timp ce inf - mierele erau incompetente ani de zile la rând. Dar mai ales pentru că în studente vedeam o altă versiune a propriei noastre persoane. Ele trăiau vieţile pe care noi le-am fi putut trăi, dacă n-am fi fost ocupate cu existenţa de bolnave mintal. Locuiau în apartamente, aveau iubiţi şi vorbeau despre haine. Voiam să le proti ăm, pentru a-şi putea duce mai departe acele existenţe. Erau împuternicitele noastre.

Le plăcea grozav să vorbească cu noi. Le întrebam despre filmele pe care le văzuseră, despre rezultatele la examene şi despre când aveau să se mărite (majoritatea aveau nişte amărâte inele de logodnă). Ne povesteau tot — că prietenul insista „s-o facă" înainte de nuntă, că mama trăgea la măsea, că notele erau proaste şi bursa nu avea să fie reînnoită. Le dădeam sfaturi bune. „Foloseşte un prezervativ", „Sună la alcoolicii anonimi", „Munceşte mai mult semestrul ăsta şi rrefceă-ţi notele." Ulterior ne raportau: „Ai avut dreptate. Mulţam mult."

Când erau ele prin preajmă, ne străduiam din răsputeri să ne reţinem rânjetele, mormăielile şi lacrimile. în concluzie, nu reuşeau să înveţe nimic despre asistenţa psihiatrică. După ce îşi terminau practica, tot ce luau cu ele erau variantele îmbunătăţite ale propriilor noastre persoane, un

compromis între fiinţa noastră jalnică ş. normalitatea pe care ele o întruchipau.

Pentru unele dintre noi, acesta putea fi punctul cel mai apropiat de vindecare la care puteam ajunge.

Imediat după plecarea lor, lucrurile se înrăutăţeau mai mult decât de obicei şi asistentele aveau treabă cu
noi până peste cap. Ele erau cele care aveau grijă de noi — în timp ce noi trebuia să ne descoperim singure

.O mie nouă sute şaizeci şi opt

/ umea nu se oprise doar pentru că noi nu mai t eram în interiorul ei; nxi pe departe. Noapte de noapte, pe ecranul televizorului nostru, trupuri minuscule se prăbuşeau la pământ: negri, albi, vietnamezi, oameni amărâţi, unii dintre ei morţi, unii doar loviţi pe moment. Existau întotdeauna destui care să-i înlocuiască, în seara următoare, pe cei căzuţi.

Apoi veni perioada în care începură să cadă la pământ oameni pe care îi ştiam — nu-i cunoşteam personal, dar î ?tiam —, Martin Luther B ~ig, Robert Kennedy. Să fi fost asta mai îngrijorător? Lisa spunea că era ceva firesc. „Trebuie să-i omoare, explica ea, altfel n-or să se potolească niciodată."

Dar nu păreau se se potolească. Oamenii făceau acele lucruri pe care noi le făceam în imaginaţia noastră: să cucerim universităţi şi să abolim clasele; să construim case din cutii de carton şi să le aşezăm în calea oamenilor; să scoatem limba la poliţişti.

Ii încurajam pe omuleţii de la televizor, care cu cât se înmulţeau se micşorau tot mai mult, până deveneau o masă de puncte, luând pe sus universităţi şi scoţând limba la poli şti. Credeam că vor veni să ne elibereze şi pe noi, în cele c n urmă. „Ţineţi-o tot aşa!" ţipam la ei.

Fanteziile nu includ şi repercusiuni. Noi eram în siguranţă, în spitalul nostru scump şi bine dotat, încuiate împreună cu furiile şi revoltele noastre. Era uşor pentru noi să strigăm „Ţine-o tot aşa!" Tot ce ni se putea întâmpla mai rău era o săptămână de izolare. De obicei nu ne alegeam decât cu un zâmbet, o clătinare din cap şi o adnotare în fişa proprie. „Identificare cu mişcare de protest." Se trezeau cu capete sparte, ochi învineţiţi, lovituri la rit :hi — iar apoi erau închişi cu furiile şi revoltele lor.

Au continuat aşa, luni şi luni de zile de bătălii şi revolte şi marşu i. Pentru personalul nostru era o perioadă liniştită. Nu făceam ci ;e, asistam la c zele altora.

Nu eram doar calme ci şi în expectativă. Lumea avea să se dezintegreze, ce umili aveau să moştenească pământul sau, mai exact, aveau să-1 smulgă de la cei puternici iar noi, cei nai umili şi mai slabi, urma să devenim moştenitorii a tot ceea ce ni se refuzase.

Dar asta nu s-a întâmplat — pentru nici unul dintre n.ji sau pentru nici unul dintre protestatari.

Abia când l-am văzut pe Bobby Seale, legat şi încălu- şat, într-o sală de udecată din Chicago, ne-am dat seama că lumea n-avea să se schimbe. Era în lanţuri ca un sclav.

Cynthia era în mod deosebit supărată. „Să-mi facă ei asta!", striga ea. E adevărat că, în timpul crizei, te legau şi-j puneau ceva în gură ca să nu-ţi muşti limba de la convulsii.

Lisa era şi ea furioasă dar din altă cauză.

— Nu vezi diferenţa? se răstea ea la Cynthia. I-au astupat gura de teamă, ca nu cumva oamenii să creadă ce le spune

.Ne uitam la el, un omuleţ întunecat, legat în lanţuri, pe ecranul televizorului nostru, inspirând ceea ce nouă avea întotdeauna să ne lipsească: cre< bilitatea.

Până la os

entru multe dintre noi spitalul era mai mult - -■' un refug 1 decât o închisoare. Deşi eram XV rupte de lume şi de toată agitaţia, ne plăcea să mişunăm pe acolo, fiind totodată rupte şi de cererile şi aşteptările care ne aduseseră în halul ăla. La ce se mai puteau aştepta de la noi, acum când ne depozitaseră într-o magazie de lunatici?

Spitalul ne apăra de tot felul de lucruri. Puteam spune personalului că refuzăm convorbiri telefonice sau vizite de la orice persoană cu care nu aveam chef să vorb-Ti, inclusiv părinţii noştri.

— Sunt prea supărată! ne jeluiam şi nu eram nevoite să vorbim cu absolut nimeni.

Câtă vreme eram hotărâte să rămânem supărate, nu trebuia să avem o slujbă sau să mergem la şcoală. Puteam să ne fofilăm de la o ce, mai puţin mâncarea şi medicamentele.

Intr-un mod ciudat eram libere. Ajunseserăm la capătul liniei. Nu mai aveam ce pierde. Intimitatea noastră, libertatea, demnitatea noastră. Toate astea erau duse, iar sufletele noastre fuseseră dezgolite până la os.

Goale cum eram, aveam nevoie de protecţie şi sp ralul ne proteja. Fireşte că spitalul ne dezgolise în primul rând — dar tocmai asta sporise obligaţia sa de a ne proteja.

Şi spitalul se achita de acest lucru. Cineva c n famiIie trebuia să plătească o grămadă de bani pentru asta 67 de dolari (dolari 1967) pe zi, doar pentru cameră; terapia, medicamentele şi consultaţiile erau extra. De obicei asigurarea pentru internarea într-un spital de bol mintale era valabilă pentru nouăzeci de zile, dar nouăzeci de zile abia îţi ajungeau pentru un început la Sp ralul McLean. Numai stagiul meu la McLean a durat nouăzeci de zile. Banii care ar fi trebuit daţi la colegiile pe care eu le refuzasem au fost cheltuiţi pe spitalizarea mea.

Dacă familiile noastre n-ar mai fi plătit banii, noi am fi ajuns dezgolite într-o lume în care nu mai ştiam cum se trăieşte. Să completezi un cec, să dai un telefon, să deschizi o fereastră, să încui o uşă — acestea erau doar câteva dintre lucrurile pe care nu mai ştiam să le facem.

Familiile noastre. Ideea general acceptată era că ele erau motivul internării noastre acolo şi cu toate astea erau complet absente din viaţa noastră de spiral. înainte fuseserăm oare la rândul nostru la fel de absente din viaţa lor?

Nebunii seamănă cu \ :timele la întâmplare. Adeseori o întreagă familie este nebună, dar cum nu pot ajunge cu toţii la spital, o singură persoană va fi desemnată ca fiind nebună şi va intra la spital. Apoi, în funcţie de cum se simte restul familiei, persoana respectivă este ţinută în continuare înăuntru sau e scoasă afară, pentru a dovedi ceva despre starea de sănătate mintală a famf'ei

.Majoritatea familiilor dovedeau aceeaşi aserţiune: *noi* nu suntem bolnavi; *ea* este cea nebună. Aceste fan lii plăteau mai departe. Unele familii trebuiau însă să arate că r__ nei i nu era nebun, şi acestea erau cele care amenin ţau cu încetarea plăţilor.

Torrey avea o astfel de familie.

Toate o îndrăgeam pe Torrey fiindcă avea un suflet nobil. Singurul lucru rău la ea erau amfetaminele. îşi petrecuse doi ani în Mexic, unde locuise cu familia, drogându-se Din cauza amfetaminelor faţa îi era palidă, vocea slabă şi tărăgănată... sau poate tocmai lipsa amfetaminelor o făcuse să arate aşa.

Torrey era singura persoană pe care Lisa o respecta, proba 1 pentru că aveau în comun siringa.

O dată la patru luni, părinţii lui Torrey veneau cu avionul din Mex la Boston ca s-o bată la cap Era nebună, îi înnebuni >e şi pe ei, se prefăcea doar că-i bolnavă, ei nu-şi mai puteau permite şi tot aşa mai departe. După ce plecau, Torrey ne raporta cu vocea ei obosită.

— Apoi mama mi-a zis: „Din cauza ta am ajuns alcoolică", apoi tata a spus: „O să aranjez în aşa fel încât să nu mai ieşi nii odată din locul ăsta", apoi au întors-o şi mama a zis: „Nu eşti decât o drogată" şi tata a spus: „N-am de gând să plătesc pentru ca ţie să-ţi fie bine aici iar noi >ă suferim afară".

— De ce te mai vezi cu ei? întrebă Georgina.

— Oh, zise Torrey.

— Aşa îşi arată i afec unea, spuse Lisa.

Părinţii ei n-au avut niciodată o relaţie cu ea.

Surorile erau de acord cu Lisa. îi spuneau lui Torrey că dădea dovadă de maturitate, întâlnindu-se cu ai ei, când ş a că o confuzau. Foloseau cuvântul *confuza* în loc de *abuza.*

Torrey nu era confuză

— .Nu mă deranjează locul ăsta, spunea ea. E departe de Mexic.

în gura ei *Mexic* suna ca o înjurătură. „Mexic", obişnuia ea să spună, apo: scutura din cap.

în Mexic era o casă mare, cu verande în faţă şi în spate, erau servitori, era soare în fiecare zi, erau amfetamine de cumpărat în farmai i.

Lisa era de părere că suna foarte bine.

— E moarte, spunea Torrey, să stai în Mexico înseamnă moarte, iar să ţi-o bag în venă înseamnă să simţi că nu eşti mort de tot. Asta-i tot.

Din când în când Valerie sau vreo altă soră încercau să-i explice că ar putea sta în Mexic, fără să se ducă la farmacie şi să-şi cumpere amfetamine.

— Tu n-ai fost acolo, spunea Torrey.

în august, părinţii lui Torrey au sunat să anunţe că veneau s-o ia.

— Mă iau acasă ca să mor, zise Torrey.

— N-o să te lăsăm, spuse Geor^ na.

— Aşa e, am zis şi eu. Nu, Lisa?

Lisa nu promitea nimic.

— Ce putem face?

— Nimic, spuse Torrey.

— N-o să-i laşi pe păr iţi lui Torrey s-o ducă înapoi în Mexic, nu-i aşa? Am întrebat-o pe Valerie în acea după-masă.

— Noi suntem aici ca să vă protejăm, răspunse ea.

— Asta ce înseamnă? am întrebat-o seara pe Lisa.

— înseamnă un rahat, spuse ea.

Timp de o săptămână n-am auzit nimic de la părinţii lui Torrey. Apoi au sunat să spună că o aşteaptă la aeroportul din Boston. Nici nu voiau să se obosească să vină până la spital s-o ia.

— Ai putea s-o ştergi, în drum spre aeroport, spuse Lisa. Undeva, în oraş. Te urci direct în metrou.

Se pricepea la planuri de evadare.

— N-am nici un ban, spuse Torrey.

Ne-am scos banii. Georgina avea douăzeci şi do: de dolari, Polly avea optsprezece, Lisa avea doisprezece, eu aveam cincisprezece şi nouăzec şi cinci.

— Ai putea trăi patru săptămâni cu ăştia, îi spuse Lisa.

— Poate o săptămână, zise Torrey dar părea deprimată. Luă banii şi-i puse în sutien.

Formau o umflătură zdravănă.

— Mulţam, spuse ea.

— Trebuie să-] faci un plan, z ie L ;a. Vrei să stai în oraş sau să pleci? Cred că ar trebi să părăseşti oraşul cât mai repede.

— Şi unde să mă duc?

— N-ai prieteni la New York? întrebă Georg' ia.

— Vă ştiu pe voi şi mai cunosc câţiva drogaţi din Mexic, asta-i tot, scutură Torrey din cap.

— Lisa Cody, spuse Lisa. Şi ea e o drogată. Ţi-ar găsi un loc.

— Nu te poţi baza pe ea, zise Georgina.

— Oricum ar folosi bai i pentru droguri, am adăugat
eu.

— Şi eu aş putea face asta, sublinie Torrey.

— Asta-i altceva. Noi ţi-am dat bar spuse L a.

— Să nu faci asta, dac-o faci, poţi la fel de bine să te întorci în Mexic, spuse Polly.

— Mda, zise Torrey, acum era din nou deprimată.

— Care-i problema? întrebă Lisa.

— N-am curaj, zise Torrey. N-o pot face.

— Ba, da, poţi. Pur şi simplu deschizi portiera la un stop şi te cari. Pur şi simplu te cari dracului. Poţi face asta.

— Tu oi)utea face asta. Eu nu pot, spuse Torrey.

— Trebuie s-o faci, adăugă Georgina.

— Ştiu c-o poţi face, zise şi Polly. îşi puse mâna ei cu pielea roz-albă pe umărul fragil al lui Torrey.

Dimineaţa, două asistente aşteptau s-o ducă pe Torrey la aeroport.

— N-o să meargă, şop' Lisa. N-o să reuşească niciodată să scape de amândouă.

Se hotărî să creeze o diversiune. Ideea era să ocupe destul personal, în aşa fel încât să rămână doar o asistentă disponibilă pentru aeroport.

— Locul ăsta nenorocit! zbieră Lisa, pornind de-a lungul holului şi trântind uşile de la camere. Mâncaţi căcat!

A funcţionat. Valerie a închis partea de sus a uşii de la camera as ¡tentelor şi a şuşotit scurt cu restul personalului, în vreme ce Lisa zbiera şi trântea uşi. Când au ;şit s-au răspândit în formaţie de atac.

— I nişteşte-te, Lisa, spuse Valerie. Unde-i Torrey? E timpul să plece. Hai să mergem.

Li: a se opri din traseul ei.

— Tu o duci?

Şl am cu toatele că nimeni nu putea scăpa din mâna li'' Valeʳ e.

— Nu. Acum calmează-te, Lisa, scutură Valerie din cap.

L: sa izbi o altă uşă.

— Nu ajută la nimic. N-o să oprească nimic, adăugă Valerie.

— Valerie, ne-ai promu... am început eu.

— Unde-i Torrey? mă întrerupse ea. Hai să terminăm cu asta.

— Sunt aici, spuse Torrey. Ţinea o valiză, dar mâna îi tremura atât de tare încât valiza i se izbea de picior.

— OK, spuse Valerie. Se duse în camera asistentelor şi luă de acolo o ceaşcă cu medicament. la asta, zise.

— Ce dracu' e asta? ţipă Lisa de la jumătatea holului.

— Doar ca s-o liniştească pe Torrey. S-o 1 stească doar.

— Sunt liniştită, spuse Torrey.

— Bea-o, spuse Valerie.

— N-o lua! ţipă Lisa. Să nu faci asta, Torrey.

Torrey smuci capul spre spate şi bău.

— Slavă Domnului, murmură Valerie. OK. în regulă Asta a fost. Şi ea tremura toată. OK, la revedere Torrey, draga mea, la revedere.

Torrey pleca într-adevăr. Avea să se urce în avion şi să se întoarcă în Mexic.

Lisa încetă să mai izbească şi ni se alătură. Stăteam lângă camera asistentelor, uitându-ne la Torrey.

— Aia era ce cred eu că era? o întrebă Lisa pe Valerie. îşi propti faţa de faţa lui Valerie. Era Thorazine? Asta era?

Valerie nu răspunse. Nici nu era nevoie. Ochii lu Torrey străluceau deja. Se îndepărtă cu un pas şi îşi pierdu uşor echilibrul. Valerie o prinse de cot.

— E-n regulă, îi spuse.

— Ştiu, răspunse Torrey. îşi drese vocea. Sigur.

Asistenta care o ducea pe Torrey la aeroport îi luă valiza şi o conduse în josul holului, către uşile duble dublu încuiate.

Nu mai era nimic de făcut. O ini mieră intră în camera lui Torrey şi începu să scoată aşternuturile de pe pat. Valerie intră înapoi în camera asistentelor. L a trânti o uşă. Noi râmaserăm pentru o vreme pe loc. Apo ne-am uitat la televizor, până când sora se întoarse de la aeroport. Am făcut linişte, aşteptând să au; m agitaţie printre asistente — genul acela de agitaţie provocată de o evadare. Nu se întâmplă însă nimic.

După aceea totul s-a înrăutăţit. Nu conta unde ne aflam; oricare loc era locul greşit. Camera cu televizorul era prea încii.să; salonul era prea straniu; nici podeaua din dreptul camerei asistentelor nu mai era bună. Eu şi Georg ia am încercat să stăm în camera noastră, dar şi asta era groaznic. Fiecare cameră era goală şi mare şi avea ecou. Ş nu era ri' n: de făcut.

Sosi cina: peşte ton. Cine voia aşa ceva? Uram tonul.

După ciriSţ Polly spuse:

— Hai să ne planificăm o oră în salon, apoi una în faţa camerei surorilor şi tot aşa. Măcar o să avem un orar.

Lisa nu era interesată. Georgina şi cu mine am fost însă de acord să facem o încercare.Am început cu salonul. Ne-am trântit fiecare într-un scaun galben de vinilin. Ora două, într-o sâmbătă de august, într-o sec e cu grad mediu de securitate, în Bel- mont. Fum vechi de ţigară, reviste vechi, covor cu pete verzi, cinci scaune de vii, in galben, o canapea oranj, cu

spătarul rupt: nu puteai lua camera aia drept altceva decât un salon de nebuni. Stăteam în scaunul meu de vinilin galben, fără să mă gândesc la Torrey. în schimb mă uitam la mâna mea. N se năză i. că palma mea arăta ca palma unei maimuţe. Cele trei linii care o străbăteau şi modul în care degetele mele se îndoiau mi se păreau ca la maimuţe. Dacă îmi desfăceam palma, mâna devenea mai umană, aşa că am desfăcut-o. Dar era obositor să-mi ţin degetele desfăcute. Le-am relaxat şi imaginea de maimuţă a reapărut. Mi-am întors repede palma. Nici partea cealaltă nu arăta mai bine. Venele erau umflate — poate din cauza zilei atât de călduroase — şi pielea din jurul articulaţiilor era ridată şi flască. Dacă îmi mişcăm mâna, puteam observa cele trei oase lungi care se întindeau de la încheietura mâinii până la baza degetelor. Sau poate nu erau oase ci tendoane[7] Am apăsat unul; era elastic aşa că probabil era un tendon. Dedesubt totuşi erau oase. Cel puţin aşa speram. Am apăsat ma adânc, să simt oasele. Erau greu de găsit. Oasele încheietur lor le simţeam uşor, dar voiam să găsesc oasele mâ: , alea lungi, care legau încheietura mâini de degete.

începeam să mă îngrijorez. Unde-mi erau oasele? Mi-am băgat mâna în gură şi-am muşcat, să văd dacă nu dau de ceva tare. Totul era alunecos. Erau nen , vase de sânge, tendoane — toate astea erau alunecoase ş amăgitoare.

— La ni oa, am zis.

Georgina şi Polly nu erau atente. Am început să mă scarpin pe mâini. Ideea era să smulg o bucată de carne şi s-o dau jos ca să pot arunca o privire. Voiam să văd dacă mâna mea era o mână normală, cu oase.

Pi lea devenise roşie cu pete albe — cam ca a lui Polly —, dar n-am putut să-mi com- ng pielea să se dea la o parte să mă lase şi pe m ie înăuntru.

Mi-am băgat mâna în gură şi am muşcat. Am reuşit! Un strop de sânge ţâşni acolo unde incisivul meu pătrunsese în carne.

— Ce dracu' faci? întrebă Georgina.

— încerc să dau de fundul chestiei ăstei , am zii

— Fundul cui? mă privi Georgina furioasă.

— Mâinii mele, am spus eu, mişcându-m: Dalma. Un firicel de sânge se scurse spre încheietură.

— Atunci, opreşte-te, spuse ea.

— E mâna mea, am spus, furioasă la rândul meu. începeam să mă enervez de-a binelea. Ah, Dumneze- ule, chiar nu sunt oase acolo, absolut in .c

— .Credeţi că am oase, le-am întrebat. Am oase? Credeţi că am oase? Nu mă puteam opri din întrebat.

— Oricine are oase, spuse Polly.

— Dar *eu* am oase?

— Ai, nici o grijă, zise Georgina, după care ieşi în fugă din cameră. Se întoarse în jumătate de minut cu Valerie

— Uită-te la ea, arătă ea spre mine.

Valerie se uită la mine şi plecă.

— Nu vreau decât să le văd. Trebuie să fiu sigură.

— Sunt acolo, înăuntru, îţi promit, spuse Georgina.

— Nu mă 5 imt în s juranţă, am spus deodată.

Valerie se întoarse cu o ceaşcă cu medicamentaţie.

— Valerie, nu mă simt în siguranţă, am spus.

— înghite asta, îmi dădu ea ceaşca.

Ştiam după culoare că era Thorazine. Nu mai luasem până atunci. Am smucit capul pe spate şi am băut.

Era lipicioasă şi acră şi mi se scurgea încet în stomac, Gustul îmi rămăsese în gât. Am înghiţit de mai multe ori.

— Ah, Valerie, ii promis... apoi medicamentul mă lovi.

Era ca o cădere de apă, puternică dar uşoară. Uau, am zis. Nu-mi mai puteam auzi prea bine propria voce. M-am hotărât să mă ridic, dar când am încercat, m-am trezit pe podea.

Valerie şi Georg ia m-au rid :at de subsuori şi m-au dirijat de-a lungul coridorului, înspre camera noastră. Picioarele şi tălpile le simţeam ca pe nişte saltele, atât de mari şi de dense. Valerie şi Georgina erau şi

ele ca nişte saltele, mari şi pufoase, apăsându-mă din ambele părţi. Era plăcut.

O să fie bine, nu? am întrebat. Vocea era undeva departe de mine şi nu spusesem ceea ce voiam să spun.Ceea ce voiam să spun era că acum eram în siguranţă, acum eram nebună de-a binelea şi nimeni nu mă putea lua de acolo.

Spitalul McLean
Nr. 22 201 Nume: KAYSEN Susanna pagina.....F-90
SB II

9 Aug. 1967 *Observaţii:*

Pacienta a evoluat extrem de bine, cu excepţia reacţiilor depresive de week-end, până ieri, când, ascultând nişte discuri, a crezut că este din nou adolescentă, îngrozindu-se la gândul că n-a avut parte de o copilărie satisfăcătoare. A devenit agitata şi speriată, cerând s-o vadă doctorul. Şi-a exprimat frica faţă de părinţi şi lipsa de comunicare cu ei, insatisfacţia faţă de faptul că toată viaţa n-a fost în stare să ia decizii satisfăcătoare şi faţă de faptul că terapeutul ei nu era prezent. Astăzi e extrem de agitată şi, deşi nu este dez-organizată, va avea nevoie de ajutor în continuare, pe perioada cât lipseşte terapeutul. Cei mai mult o afectează lipsa de înţelegere a părinţilor, povestind celor din jur că n-o pot înţelege şi nu poate avea încredere în ei. Am vorbit pe larg cu ea despre responsabilitatea deciziilor şi se simte mai bine după ce s-a eliberat de câteva dintre aceste sentimente. Totuşi va trebui ajutată şi protejată într-un fel, în această perioadă dificilă, când terapeutul ei lipseşte.

M CLEAN HOSPITAL ..... Mg

NO. 22 201 N«M KAYSEN, Snumii SB II

196? Au«. 9	PROGRESS NOTE The patient haa been doing citriwly veil a a id« fro- depreeaive reactions on the weekend, until yeeterday, when ah* vaa listening to some records end suddenly felt sa though ehe wir« ■ teenager again and be gen to becoes very frightened at the thought that a he had never had a an tin factory ohildheod. She became fearful and agitated requiring a call froa the doctor on cell. She expreaeed her feere regarding her parent» and lack of oowunioo tion, the fact that she haa been unable to ■■ke satisfactory deciaiooa throughout her life to the preaent time, end elao, that her therapist ia awey. She ia extremely agitaUd today and, althangh not disorganised, ehe ia going to need further aupport in helping her get through the time that her therapiat la ewey. She ia »oat extremely upset about her parenta and their lack of understanding and she relates thia to other people, and that they oan't understand or cant be trusted. I have apoken to her at length about decision-«eking and responsibility and ehe does feel better after venting some of theae feelings. However, a he will alao bare to b* aomevhat supported and proteotad, at the present tin, aa aha ia going through a rather trying tiee without her therapiat.
8/24/6?	PROGRESS NOTES The patient suffered an apiaode of deparaonalisstlon on Saturday for a boot six houra at which time ah* felt tbet ah« ween't a real person, nothing but akin. She talked about venting to cut haraalf to see whether ahe vould bleed to prove to her- eelf that ehe wee e real person. She laentlouad abe would like to see an X-ray of herself to aaa if «he baa any bones or anything inelde- The precipitating event for thia epiaode of daperaona1 icetion la atill not elear.

Sănătate dentară

/O' tăteam la bufet şi mâneam o bucată de carne când mi se întâmplă ceva c idat în interiorul v.»-^ maxilarului. Obrazul începu să mi se umfle Când am ajuns înapoi în secţ:' ' aveam deja o minge de ping-pong într-o parte a feţei.

— Măsea de minte, spuse Valerie.

Ne-am dus la dentist. Cabinetul său era în clădirea administra vă unde, cu mult timp în urmă, aşteptasem cuminte să fiu închisă. Dentistul era înalt, ursuz şi murdar, cu pete de sânge pe halat şi o mustaţă cu aspect pub an. Când şi-a pus degetele în gura mea, am simţit gust de ceară.

— Abces, a zis el. Il scot pe loc.

— Nu, am spus.

— Nu, ce? întrebă el scotocind prin tava cu scule.

— Nu vreau. M-am uitat la Valerie. Nu te las.

Valerie se uita pe fereastră.

— Am putea să-1 ţinem sub control cu antibiotic, spuse ea.

— Am putea, zise doctorul şi se uită la mine. Mi-am dezgolit şi restul dinţilor, uitându-mă la el. OK, spuse

Pe drumul de întoarcere, Valerie zise:

— Ai avut o reacţie de bun-simţ.

Trecuse mult timp de când nu mi se mai făcuse un astfel de compliment.

— Tipul ăla arăta ca o bubă, am zis eu.

— Mai întâi trebuie să ţii infecţia sub control, mormă Valerie, în timp ce descuia uşa dublă a secţiei noastre.

După prima zi de penici nă, mingea de ping-pong s-a transformat în piatră. A doua zi, piatra se transformase în boabă de mazăre, dar îmi apăruse o erupţie pe faţă. Eram şi foarte fierbinte.

— Nu mai amâna spuse Valerie, şi nu mai lua niciodată penicilină.

— Nu mă duc, am spus eu.

— Te duc mâine la dentistul meu din Boston, zise Valerie.

Toate fetele erau agitate. „Boston!" Polly îţi agita ma nile ei cu dungi. „Cu ce-o să te îmbraci?" „A putea să merp la un matineu să mănânci floricele', spuse Georgina, „Ai putea să faci ceva pentru mine", spuse L' ;a. „în jos, pe lângă Jordan Marsh, e un tip cu şapcă albastră de baseball...". „Ai putea să sa . din ma mă la stop şi s-o ştergi", zise Cynthia. „îl cheamă Astro", con nuă Lisa. Era mai realistă decât Cynthia; ştia că n-aveam s-o şterg. „Vinde marfă ieft i".

— Arăt ca o veveriţă, am spus. Nu pot să fac : um :.

în taxi eram prea agitată ca să mă uit la Boston.

— Lasă-te pe spate şi numără până la zece, spuse dentistul.

înainte să ajung la patru, mă ric :asem cu o gaură în gură.

— Unde s-a dus? l-am întrebat.

Ridică dintele, imens, plin de sânge, colţos şi zbârcit.Eu întrebasem însă de timp. Mă aflam pe o poziţie anterioară mie. Mă aruncase în viitor şi nu ştiam ce se întâmplase până atunci.

— Cât a durat?

— Nimica toată. Am băgat şi-am scos, spuse el. Asta nu m-a ajutat.

— Cum ar fi cinc secunde? Sau două minute? Doctorul se îndepărtă de scaun.

— Valerie, strigă el.

— Trebuie să ştiu, am spus.

— Fără lichide fierbinţi, timp de douăzeci şi patru de ore.

— Cât timp?

— Douăzeci şi patru de ore. Valerie intră, aferată toată.

— Sus, hai să mergem.

— Trebuie să Şuiu cât a durat şi el nu vrea să-mi spună.

îmi aruncă una din privirile ei acre:

— Nu mult, îţi spun eu.

— E timpul meu, am zb' ?rat eu. E timpul meu şi trebui să şLa cât a durat.

Dentistul dădu ochii peste cap:

— Te las să rezolvi tu asta, spuse ş: eşi din cameră.

— Haide, nu-mi face necazu , zise Valerie.

— OK. M-am dat jos din scaunul dentistului. în orice caz, nu-ţi fac *ţie* necazuri.

în maşină, Valerie îmi spuse:

— Am ceva pentru tine.

Era cuntele meu, curăţat puţin dar imens şi străin.

— L-am şterpelit pentru tine, spuse ea.

— Mulţam, Valerie, e aşa drăguţ din partea ta. Dar nu dintele îl voiam eu de fapt. Vreau să ştiu cât timp a tre cut. Ştii, Valerie, am pierdut ceva timp şi trebuie să ştiu cât de mult. Trebuie să ştiu.

Apoi am început să plâng. Nu voiam, dar nu mă puteam abţine.

Calais este înscris pe inima mea

^ J n nume nou apăruse pe tablă: Alice Calais. / yf

— Ia să ghicim, spuse Georgina.

iS ^z — Când vine? am întrebat-o pe Valerie.

Valeri e arătă înspre uşă. Ea era, Alice Calais.

Era tânără, cam ca noi, şi nu arăta prea nebună. Ne-am ridicat de pe podea s-o salutăm cum se cuvine.

— Eu sunt Alice Calais, zise, dar pronunţă *callou.*

— Cal-lay? întrebă Georgina.

— Hâh? Alice Calais-Callou făcu ochii mici.

— A spus *callous,* i-am spus Georginei. Mi s-a părea nepoliticos să sugereze că Alice nu ştia să-şi pronunţe propriul nume.

— *Cal-lay*? spuse iarăşi Georgina

In acel moment apăru Valerie ca să-i arate lui Alice camera.

— E ca la Vermont, i-am zis Georginei. Nu spunem *Vayr-mon,* cum spun francezii.

— Chestie de fonetică, spuse Lisa.

Alice Calais-Callous era tim lă dar ne simpatiza. Adeseori se aşeza lângă noi şi asculta. Lisa o

considera plicticoasă. Georgina încerca să comunice cu ea.

— Ştii, există un nume franţuzesc, CaL s, îi ipuse ea.

— Callous? se miră Alice.

— Da, e un loc în Franţa. Un loc celebru.

— De ce?

— Aparţinuse Angliei, spuse Georgina, o mare parte din Franţa aparţinuse, de fapt. L-au pierdut în Războiul de o Sută de Ani. Calais a fost ultimul loc pe care l-au pierdut.

— O sută de ani! făcu Alice ochii mari.

Era uşor s-o impresionezi pe Alice Nu ştia aproape nimic. Lisa credea că e retardată.

într-o dimineaţă, eram în bucătărie şi mâneam pâine prăjită cu miere.

— Ce-i asta? întrebă Alice.

— Pâine prăjită cu miere.

— N-am gustat niciodată miere, spuse Alice.

Am rămas cu gura căscată. Cine îşi putea imagina o existenţă atât de mărginită, încât să excludă mierea?

— Niciodată? am întrebat eu.

Georgina îi dădu o felie. Ne uitarăm la ea în timp ce mânca.

— Are gust de albine, ne anunţă ea.

— Cum adică? întrebă I sa.

— Puţin zburlită şi furnicătoare .aşa, ca albinele.

Am luat o altă îmbucătură din pâinea mea. Avea gust
de miere pur şi simplu şi nu-n puteam aduce aminte cum mi se păruse când gustasem pr na oară.

Mai târziu, în aceeaşi zi, în timp ce Alice se dusese să facă testul Rorschach[4] am întrebat

4 Testul Rorschach, conceput de psihiatrul elveţian Hermann Rorschach, pentru analiza personalităţii, în care persoana supusă testului trebuie să spună ce-i sugerează un set standard de pete de cerneală; rezultatele sunt apoi analizate şi interpretate.

— :Cum poate c± leva care n-a mâncat niciodată miere să aibă o fam li« care îşi permite s-o trimită într-un loc ca acesta?

— Probabil că e un caz atât de incredibil şi interesant încât au pi nit-o pentru bai mai puţini, spuse Georgina.

— Mă îndoiesc, zise Lisa.

Timp de câteva săptămâni, Alice Callais-Callous nu dădu nici un semn că ar fi nici nebună cu-adevărat, nici prea nteresantă. Până şi Georgina se plictisise de ea.

— Nu ştie nimic, de narcă şi-ar fi petrecut toată viaţa într-o debara, spuse Georgina.

— Probabil aşa a fost, adăugă Lisa. închisă într-o debara şi mâncând Cheerios.

— Vre să spu că au ţinut-o acolo părinţii ei? am în trebat eu.

— De ce nu, nu i-au dat ei numele de A.lice Callous? spuse Lisa.

Era o explicaţie la fel de bună ca oricare alta pentru faptul că, peste aproximativ o luna, Alice explodă ca un vulcan.

— Are ceva energie fata asta, observă Georgina.

Din camera de izolare, de la capătul holului se auzeau
zgomote înfundate, urlete şi izbituri.

A doua în vreme ce şedeam pe podea, sub tabla de pe perete, Al :e trecu însoţită de două asistente, către camera de maximă securitate. Faţa îi era umflată de plâns şi atâta zbucium. Nici nu se uită la noi. Era preocupată de gândurile ei complicate — se vedea asta din felul pie- zi$_y$ în care se uita şi din modul cum îşi mişca buzele.

Numele ei dispăru destul de repede de pe tablă.

— Cred că s-a instalat definitiv acolo, spuse Lisa.

— Ar trebui să-i facem o vizită, zise Georgina.

Asistentele considerau că era frumos d i partea noastră să vrem s-o vizităm pe Alice. Au fost de acord ca să se ducă Lisa. Se gândeau probabil că nu avea ce să i se întâmple în camera de securitate maximă.

De afară nu arăta într-un fel anume Nu avea nici măcar vreo uşă în plus. înăuntru era însă diferit. Ferestrele aveau ecran, asemenea ferestrelor noastre dar mai aveau şi gratii în plus. Nişte gratii subţiri, la distanţe de câţiva centimetri, şi totuşi erau gra i. Baia nu avea uşă iar closetul nu avea scaun.

— De ce nu are scaun? am întrebat-o pe Lisa.

— Ar putea să-1 smulgă şi să buşească pe c neva cu el? Habar n-am.

Cabinetul asistentelor nu era deschis ca în secţia noastră, ci baricadat cu geamuri armate. Asistentele erau ori înăuntru ori afară. în secţia de securitate maximă nu puteau să se aplece peste uşa deschisă la jumătate, ca să trăncănească.

Iar camerele nu erau camere adevărate. Erau celule. Erau camere de izolare, de fapt. în afară de nişte saltele goale, pe care stăteau nişte fiinţe, nu era nimic altceva înăuntru. Spre deosebire de camerele noastre de izolare, aveau ferestre care erau însă n ci, la înălţ ne, întărite cu plasă de sârmă, cu ecran de securitate si gratii. Majoritatea uşilor erau deschise, astfel încât am pornit-o îr io- sul coridorului, spre camera lui Alice. Puteam vedea oamenii aşezaţi pe saltele. Unii erau goi. Alţii nu stăteau pe saltea ci în picioare, sau ghemuiţi, într-un colţ.

Asta era tot. Nimic altceva. Nişte cămăruţe goale în care se afla câte o fiinţă, ghemuită, undeva, într-un colţ.

Camera lui Alice nu mirosea bine. Pereţii erau mânjiţi cu ceva. Şi ea era mânjită. Stătea pe saltea, cu braţele în jurul genunchilor.

— Bună, Alice, spuse Georgina.

— Ăsta e căcat, îmi şopti Lisa. S-a mânjit toată cu propriul ei căcat.

Am rămas în afara uşii. Nu voiam să intrăm din cau za mirosului. Alice arăta ca altcineva, de parcă ar fi căpătat un alt chip. Arăta cumva bine.

— Cum merge? întrebă Georgina.

— E bine, spuse Alice. Avea vocea răguşită. Sunt răguşită, spuse. Am ţipat.

— Aha, spuse Georgina.

Vreme de un minut i meni nu mai spuse nimic.

— Sunt mai bine, zise Alice.

— Bun. Atunci, pe curând, OK? zise Georgina.

— Mulţumesc că aţi ven , spuse A ce. îşi desfăcu mâinile ca să ne facă semn cu mâna.

Ne-am îndreptat către camera asistentelor, unde în- soţitoarea noastră se dusese să-şi viziteze colegele. N-o puteam vedea. Georgina bătu cu degetele în geam. Per soana de serviciu se uită la noi dădu d .1 cap.

— Vreau să ies de z ci, am spus eu.

Georgina bătu iarăşi în geam.

— Vrem să ne întoarcem în SB 2, spuse ea cu glasul ridicat.

Persoana de servi u dădu din cap dar a:_ stenta noas tră nu apăru.

— Poate ne-au păcălit, spuse Lisa. Or să ne lase ai:

— Asta-i o glumă proastă, am zis eu.

Georgina bătu iarăşi cu degetele în geam.

—- Rezolv eu, spuse Lisa. îşi scoase bi cheta c n buzunar ş api nse o ţigară.

Două asistente ţâşniră imediat din cameră.

— Dă-mi bricheta, spuse una din ele, în timp ce alta îi smulgea ţigara.

— Vrem să fim însoţite până în SB 2, spuse Lisa zâmbind.

Asistentele se întoarseră în camera lor.

— Fără brichete, în zona de ma> nă secu tate. Fumatul numai sub supraveghere. Ştiam că asta o să le m - te din loc, spuse Lisa, scoţând o altă ţigară, după care o puse la loc în pachet.

Asistenta noastră ieşi din cameră.

— Asta da vizită scurtă, spuse. Ce face A ce?

— Zice că se simte ma b ine, zise Georgina.

— Avea căcat... am început eu, dar nu puteam descrie.

— Nu-i ceva atât de neobişnuit, spuse asisteta noastră.

Salonul nostru oribil, dorm oarele noastre bucşite de

mese şi scaune, pături şi perne, o infirmieră vorbind cu Polly, peste uşa deschisă la jumătate, creta albă în farfurioara de sub tablă, aşteptându-ne să ne semnăm: din nou acasă.

— Ah, am oftat eu de câteva ori la rând. Nu puteam să trag destul aer în piept sau să-1 dau afară.

— Ce crezi că s-a întâmplat cu ea? întrebă Georg a.

— Ceva, spuse L^sa.

— Căcat pe pereţi, ah, Dumnezeule, am zis. Asta ni se poate întâmpla şi nouă?

— Zicea că se simte ma ne, spuse Georgina.

— Totu-i reiaţi , spuse Lisa.

— N-ar putea să ni se întâmple, aşa-i?

Să nu vă lăsaţi. Nu uitaţi asta,
zise Georgina.

Umbra realului

sihanalistul meu e mort acum. înainte să fie psihanalistul meu, fusese terapeutul meu şi îmi era drag. Vederea din biroul său, de la etajul întâi al secţiei de securitate maximă, era odihnitoare: copaci, vânt, cer. Adeseori tăceam, in secţia noastră era atât de puţină linişte. Priveam copacii şi nu spuneam nimic şi el se uita la mine şi nu spunea nimic. Era plăcut.

Din când în când spunea el ceva. Odată, am adormit scurt, în scaunul din faţa lui, după o noapte plină de urlete şi ţipete în secţia noastră.

— Vrei să te culci cu mine, spuse el triumfător.

Am deschis ochii şi m-am uitat la el. Palid, chelit pre matur, cu pungi palide sub ochi, nu era genul cu care aş fi vrut să mă culc.

In marea parte a timpului era OK. A început să mă întrebe: „La ce te gândeşti?" Niciodată nu ştiam ce să răspund. Capul îmi era complet gol şi îmi plăcea aşa cum era. Apoi începea să-mi spună ce aş fi putut eu să gândesc. „Azi pari tristă." Sau „Azi pari puţin nelămurită de ceva." Fireşte că eram tristă şi nelămurită. Aveam optsprezece ani, era primăvară şi eu eram după gratii.

în cele c n urmă a spus atâtea lucruri greşite despre mine, încât a trebuit să-1 lămuresc, ceea ce şi dorise de la bun început. Mă iritase faptul că îi reuşise figura. De fapt, eu ş'am deja ce simţeam; el era cel care nu ştia.

îl chema Melvin. Îmi părea rău pentru el, din cauza asta.

Adeseori, în drumul de la secţia noastră spre cea de maximă securitate, îl vedeam venind cu maşina la cabinet. De obicei conducea o dubiţă cu imitaţie de furnir, dar uneo conducea şi un Buick negru şi lucitor, cu ferestre ovale şi capotă de vinilin. Apoi, într-o zi, trecu în goană pe lângă n ne, într-o masmă sport, verde şi ascuţită, pe care o propti cu un scrâşnet în locul de parcare.

Am început să râd, în dreptul biroului său, pentru că înţelesesem ceva în legătură cu el şi era nostim. Abia aşteptam să-i spun.

Când am intrat, i-am spus:

— Ai trei maşini, nu-i aşa?

Aprobă din cap.

— Dubiţa, sedanul şi maşina sport.

Dădu iarăşi din cap.

— Asta-i ps ticul! am zis. Eram agitată. Ştii, dubiţa este Eul, solid, pe care te poţi baza, sedanul este Supraeul — aşa cum vrei tu să pari, puternic şi impunător —, iar maşina sport este Se-ul; este Se-ul, pentru că este de nestăvilit, şi rapid, şi periculos şi poate puţin interzis. I-am zâmbit. E nouă, aşa-i? Maşina sport?

De data asta nu a mai încuviinţat din cap.

— Nu crezi că grozav? l-am întrebat. Nu crezi că-i grozav că maşinile tale sunt psihicul tău?

N-a spus nimic.

La scurt timp după asta, a început să mă bată la cap să încep şedinţele de psihanaliză.

— N-ajungem nicăieri aşa, spunea el. Cred că p_Jh-analiza e ce-ţi trebuie.

— De ce ar fi altceva? voiam eu să şl iu.

— N-ajungem nicăie , repeta el.

După câteva săptămâni îşi schimbă tactica.

— Eşti singura persoană din spital care ar suporta psihana za.

— Oh, da, şi de ce, mă rog?

Nu-1 credeam dar mă intriga.

— Ai nevoie de o personalitate destul de b. ie ntegra- tă, ca să intri în p sihanaliză.

M-am întors în secţie, emoţ, mată la gândul personalităţii mele destul de bine integrate. N-am spus nimănui, ar fi însemnat că vreau să mă laud.

Dacă i-aş fi spus Lisei „Am o personalitate destul de bine integrată şi de aceea încep psihanaliza cu Melvin", ea ar fi scos nişte sunete guturale 5 ar J spus „Căcăna- rii! Sunt în stare să spună orice!", .cir eu nu m-aş mu f: dus.

Am ţinut însa în mine. Mă flatase — mă cunoştea destul de bine ca să ştie că eram înnebunită după comp li mente — şi, în semn de recunoş iţă, eu acceptasem fără proteste.

Vederea mea, acum, era un perete de un alb lexpre- siv. Fără copaci, fără Mei m care să mă pi vească, în timp ce eu mă uit în altă parte. Ii mţeam prezenţa, rece şi dură. Singurele lucruri pe care le spunea erau „Da?" şi „Ai putea să-mi spui mai multe despre asta?" Dacă eu îi spuneam „Urăsc să mă uit la peretele ăsta nenoroc[4]1", el spunea „Ai putea să-mi spui ma multe despre asta?" Dacă eu spuneam „Urăsc chestia asta cu psihanaliza", el zicea „Da?"

O dată l-am întrebat: „De ce te-ai schimbat? Nu erai tu prietenul meu?" — „Ai putea să-r i spui mai milte despre asta?"

Am început psihanaliza în noiembrie, când mai mergeam încă cu grupul. De cinci ori pe săptămână, mă alăturam unei turme de pai ente conduse de o soră, care urmau să ajungă la doctorii or. Numa: :ă maiori'atea cabinetelor erau în clădirea admir strai vă, ad că în partea opusă secţiei de maximă securitate. Să merg cu grupul era de parcă aş fi mers cu autobuzul pe un traseu greşit. M-am plâns şi am obţinut privilegii de deplasare.

Ora mea la doctor începea acum cu un telefon dat asistentelor, pentru a le anunţa că ajunsesem în cabinetul lui Melvin. Se sfârşea cu telefonul meu ca să le anunţ că plecam.

Lui Melvin nu-i plăcea treaba cu telefonul. Făcea ochii mici când vorbeam la telefon. Ţinea telefonul aproape de el, pe birou. In f; îcare zi trebuia să-1 rog să-1 împingă spre mine ca să pot să sun.

Probabil că s-a plâns, pentru că la scurt timp am primit privilegiu de ieşit afară — numai în cazul terapiei dar tot era ceva. La celelalte activităţi mai eram încă în grup.

în acea zi de decembrie când, împreună cu Georgina şi alte persoane, am plecat spre bufet, am descoperit tunelurile.

Se spune despre Columb că a descoperit Amei :a şi Newton gravitaţia, de parcă America şi gravitaţia nu erau acolo când Columb şi Newton au aflat despre ele. Tot aşa am simţit şi în legătură cu tunelu: le. Nu însemnau pentru nimeni ceva nou, dar m-au impresionat atât de tare, încât aveam sentimentul că existau datorită mie.Era o zi de decembrie, tipică pentru zona Bostonului: nori de o culoare metalică scuipând ploaie amestecată cu fulgi plaţ. ş apoşi şi un vânt numai bun să te facă să închizi ochii.

— Tunelur spuse sora.

Am ieşit pi n u= .e cu închizători duble şi apoi am coborât scă le, ca de oh '"cei — secţia noastră era la etajul doi. Erau multe uşi în hol, din care una dădea afară. Asistenta a deschis o altă uşă şi am luat-o iarăşi în jos, pe alte scă: , Am ajuns apoi la tuneluri.

Ma întâ mi osul lor minunat: miroseau a lenjerie, curată şi proaspăt călcată. Temperatura, cel puţin douăzeci ş; opt de grade, când afară erau zero, probabil chiar sub zero, cu aer condi onat (deşi în nevinovatul deceniu şase, aerul cond''' mat, la fel ca şi era digitală nu fuseseră încă descope te). Lumina lor şovăitoare, pereţii lungi cu cahle galbene, tavanele boltite, bifurcaţiile, colţurile, d ecţf'e neumblate, ale căror deschideri galbene te atrăgeau ca nişte guri strălucitoare, deschise. Ici şi acolo, pe câte o cahlă albă, prir să între cele galbene, erau indicatoare: bufetul, Administraţia, Aripa de Est.

— E grozav, am spus.

— N-ai mai fost niciodată pe-aici? întrebă Georgina.

— Astea merg pe sub întreg spitalul? am întrebat-o eu pe asistentă.

— Da. Poţi ajunge oriunde. Dar e uşor să te şi pierzi.

—! li indicatoarele?

— Nu prea sunt destule, râse ea. O chema Ruth şi era o a^stentă de treabă. Aici scrie Aripa de Est dar mai încolo ajungi la o bifurcaţie şi nu mai ai nici un semn.

— Şi ce faci?

— Trebuie pur şi simplu să cunoşti drumul.

— Pot veni aici şi singură? am întrebat. N-am fost surprinsă când Ruth mi-a spus că nu.

Tunelurile au devenit obsesia mea.

— Are cineva timp să mă ducă la tunehrn ' întrebam eu în fiecare zi. Cam o dată pe săptămână, mă lua câte cineva.

Iată-le, întotdeauna calde : i curate, galbene şi pline de promisiuni, cu apa pulsând în ţevile de încălzire care şuierau şi cântau, în timp ce-şi făceau treaba. O interconectare totală, fiecare element urmându-şi drumul propriu către o ţintă anume.

— E ca şi cum te-ai afla într-o hartă — adj.că nu ai citi-o ci te-ai afla în interiorul ei, i-am spus lu: Ruth, într-o zi, când mă conducea într-acolo. E mai mult schiţa unui lucru decât lucrul acela în ne.

Nu spunea nimic, ştiam că ar f trebuit să tac din gură, dar nu eram în stare.

— Cred că este însăşi esenţa acestui sp al, acolo jos... înţelegi ce vreau să spun?

— Timpul a expirat, spuse Ruth. în zece n nute trebuie să încep controlul.

în februarie l-am întrebat pe Melvin:

— Ştii tunelurile alea?

— Ai putea să-mi spui mai multe despre ele?

Habar n-avea de ele. Dacă ar fi avut, n -ar fi răspuns:

„Da?"

— Sunt tuneluri sub întreg spitalul ăsta. Totul este conectat la tuneluri. Poţi să intri în ele şi apoi să a mgi oriunde. E cald, plăcut şi lini; A acolo.

— Un pântec, spuse Melvin.

— Nu e un pântec, am zis.

— Da.

Când Melvin spunea *Da,* fără intonaţi^ nterogat, 'ă, însemna *Nu.*

— Este opusul unui pântec, i-am spus. Un pântec nu se duce nicăieri. M-am tot gândit cum să-i explic tunelurile lui Melvin: Spitalul e pântecul, de fapt. Nu poţi pleca nicăieri, e zgomotos şi tu eşti prins înăuntru. Tunelurile sunt la fel ca spitalul dar fără problema asta

N-a spus nimic şi eu am tăcut la rândul meu.

— Ţi-aduci aminte de umbrele de pe perete?

— Da.

Nu şi le aducea aminte.

— Platon spunea că fiecare lucru de pe lumea asta nu este decât umbra unui lucru real pe care noi nu-1 putem vedea. Şi acel lucru real nu este ca umbra ci e un fel de

esenţă, ca o. .nu-mi ven nimic în cap, vreme de un nr

-

nut. Ca o super-masă.

— Ai putea să-mi spui mai mult despre asta?

Super-masa nu era un exemplu bun.

— E ca o nevroză, i-am spus. Acum inventam. Ca atunci când eşti enervat şi asta-i starea ta adevărată, dar ceea ce se vede este că ţi-e frică de câini, să nu te muşte. Pentru că ceea ce vrei tu de fapt este să-i muşti pe toţi înţelegi?

Acum, că spusesem asta, credeam că fusesem destul de convingătoare.

— De ce eşti furioasă? întrebă Melvin.

A murit tânăr, de un atac. Eu am fost primul lui pacient pe care 1-a psihanalizat; am aflat asta după ce am renunţat la psihanaliză. Am renunţat la un an de zile după ce am ieşit din spital. Eram sătulă, în sfârşit, de toată aiureala cu umbrele.

Stigmatografie

Z""V pitalul avea o adresă, Mill Street nr. 115. Asta ^^ ca să ai o acoperire, în caz că vreuna c ntre v -S noi era destul de zdravănă ca să-şi caute o slujbă, încă din spital. Chestia asta te proti a la fel de mult ca Pennsylvania Avenue nr. 1600.

— Ia să vedem, nouăsprezece an don ' nliul în Pennsylvania Avenue nr. 1600... hei, dar asta- Casa Albă!

Potenţialii angajatori ne aruncau exact genul ăsta de privire, doar că nu atât de amabilă.

în Massachusetts, Mill Street nr. 115 însemna o adresă celebră. Pentru o slujbă, pentru închin ărea unui apartament, pentru obţinerea carnetului de conducere, în general pentru orice. Aţi fost vreodată internată pe probleme de sănătate mintală? Ah, nu, mi-a plăcut doar Bel- mont atât de mult, încât m-am hotărât să mă mut în M. 1 Street 115.

— Locuieşti pe Mill Street numărul o sută c icisprezece? m-a întrebat un omuleţ care conducea un atelier de cusătorie, în Harvard Square, unde încercam să-m găsesc de lucru.

— Îhî.

— Şi cât timp ai locuit acolo?

— Ah, o perioadă, am răspuns eu, dând din mână, înspre trecut.

— Şi bănuiesc că n-ai ma ucrat de ceva vreme? zise el, lăsându-se mulţumit pe spate.

— Nu. M-am tot gândit la una şi alta.

N-am primit slujba. Când am părăsit atelierul, mi-a aruncat o privire de-o asemenea intimitate încât m-am înfiorat. Ştiu ci ie eşl , spunea privirea lui.

Ce eram noi de fapt, de puteau să ne cunoască atât de repede şi de bine?

Eram probab mai bine decât fuseserăm înainte să intrăm la spital. Eram mai mature şi mai conştiente de noi înşine. Multe dintre noi îşi petrecuseră ani de zile în spital, urlând şi dând bătaie de cap tuturor, iar acum erau gata să schimbe totul. In lipsa ei, învăţasem toate să preţuim libertatea şi am fi făcut orice ne stătea în putinţă să o obţinem şi s-o păstrăm.

întrebarea era ce puteam face.

Eram noi în stare să ne sculăm în fiecare dimineaţă, să facem duş, să ne îmbrăcăm şi să mergem la muncă? Puteam noi gândi corect? Puteam să ne abţinem să spunem lucruri aiurea, atunci când ne veneau în cap?

Unele d itre noi erau în stare, altele nu. Din punctul de vedere al celor din jur, eram totuşi stigmatizate.

Există întotdeauna o doză de fascinaţie în repulsie: oare mi s-ar putea întâmpla aşa ceva şi mie? Cu cât acest lucru este mai puţin probabil să ţi se întâmple, cu atât mai puţin înfricoşător este să-1 priveşti sau să ţi-1 imaginezi. O persoană care nu vorbeşte singură sau care nu se holbează în gol este, aşadar, mc

îngrjorătoare decât una care face aşa ceva. Cineva care se comportă „normal" îşi pune neplăcuta întrebare: Care este diferenţa între persoana asta şi mine? Şi apoi inevitabil: Eu cum de rămân în afara casei de nebuni? Iată poate de ce este folositor un stigmat.

Unii oameni sunt mai speriaţi decât alţii.

„Ai stat aproape doi ani la casa de nebuni? De ce naiba ai fost acolo? Nu pot să cred aşa ceva!" Traducere: Dacă tu ai fost nebună, atunci şi eu sunt nebun, dar eu nu sunt, deci toată povestea trebuie să fi fost o greşeală.

„Ai stat aproape doi an a casa de nebuni? Dar ce-ai avut?" Traducere: Trebuie să aflu care sunt caracteristicile nebunie :a să mă asigur că nu sunt şi eu nebun.

„Ai stat aproape doi ani la casa de nebuni? Hmmm. Când s-a întâmplat asta exact?" Traducere: Mai eşti contagioasă?

Am renunţat să le-o mai spun oamenilor. Nu câştigam nimic dacă le spuneam. Cu cât tăceam mai mult, cu atât mai departe , ungeam, până când persoana din mine care fusese în spital devenea un punct înceţoşat iar cea care nu vorbea despre asta devenea tot mai mare, mai putern :ă şi mai ocupată. începeam să simt şi eu repulsie. Nebunii: îi miroseam imediat şi nu voiam să am de-a face cu ei. N i acum nu vreau. Nu pot inventa răspunsuri lir ;titoare la întrebările îngrozitoare pe care ei le pun.

Nu-mi puneţi astfel de întrebări! Nu mă întrebaţi ce înseamnă viaţa sau cum să recunoaştem realitatea sau de ce trebuie să suferim atât de mult. Nu-mi povestiţi despre cum nimic nu vi se pare real,

cum totul este căptuşit cu gelatină şi străluceşte ca uleiul în soare. Nu vreau să aud despre tigrul care stă în colţ, sau despre îngerul Morţii sau telefoanele primite de la Ioan Botezătorul. S-ar putea să mă sune şi pe mine, dar n-am de gând să ridic receptorul.

Dacă eu, care m-am revoltat înainte, sunt acum atât de departe de Şinele meu nebun, cât de departe aţi ajuns voi care nu v-aţi revoltat şi cât de profundă a fost repulsia voastră?

4 septembrie, 1968
Compania de Telefoane New
England Str. Franklin 165 Boston,
Massachusetts

Ref: Dra Susanna N. Kaysen Str.
Callender Cambridge,
Massachusetts

Domnilor,
Vă informăm prin prezenta că dra Susanna N. Kaysen a fost din aprilie 1967 pacienta mea, pe motive psihiatrice. Va părăsi în scurt timp spitalul şi va locui la adresa de mai sus. Mi se pare important pentru sănătatea mintală şi fizică a drei Kaysen ca ea să poată intra uşor în contact telefonic cu noi. Prin urmare, vă rog să o ajutaţi în legătură cu obţinerea unui telefon, cât mai repede cu putinţă.
ni dau seama că această perioadă a fost şi mai este încă una dificilă pentru compania dvs. din cauza grevei care constat cu satisfacţie că s-a rezolvat, ni exprim din nou aprecierile mele pentru orice veţi întreprinde în ajutorul drei Kaysen.

Cu stimă, M. D.

Psihiatru de serviciu
SB-II September 4, 1966

New England Telephone Co. 165
Franklin Street Boston,
Massachusetts

Hei Mies Susanna M. Kaysen
^■Callender Street
OgbfUgl Hasaachusetf

Gentleman!

This is to inform you that Miss Susanna N. tayaen has been a patient under my care for psychiatric condition sine« April 27, 1967« She is shortly to leave tha hospital and reside at the abwe address. I feel it important for Miss Layaan's physical and mental wall—being for us to have easy access to one another via telephone contact. 1, therefore, urge you to give her whatever assistance you can in obtaining a telephone at the earlimat possible data.

1 realize that this is and has been a difficult time for the company because of the recent strike which I sm happy to erne has been settled. Again I express my appreciation for whatever you can do to help Miss BLayaen.

Yours sincerely.

■B^BBMJ).
Psychiatrist In Charge, 6B-II

10 iulie, 1973
Registratura Spring
Street 40 Watertown,
Mass. 02172 Stimate
domn:

Dna Susanna (Kaysen) Wylie a fost internată la Spitalul McLean din 27 aprilie 1967 până în 4 octombrie 1968. Ulterior s-a căsătorit şi a obţinut un post de răspundere. La momentul demiterii ei fără rezerve, în 3 ianuarie 1969, nu exista nici un motiv pentru ca ea să nu fie în stare să conducă un automobil. Dacă aveţi şi alte întrebări, vă rog să mă contactaţi. Cu stimă, M. D.

cc Susanna WylieJuly 10, 1973

Office of the H^ietry
40 Spring Street
Watertown, Mass.
02172

Dear Sir:

Mrs. Susanna (Kaysen) Wylie was at Mclean Hospital from April 27, 1967, through October 4, 1968. She has subsequently been married and has managed a responsible job. At the time of her outright discharge on January 3, 1969, there was no reason why she could not operate a motor vehicle.

If you have any further questions, please call me.

Sincerely,

M.D.

l/jb

wNoi frontiere în sănătatea dentali

/T entinta mea de un an şi jumătate se apropia ^^ de sfârşit, sosise aşadar vremea să-mi plar'fic Vw/ viitorul. Aveam aproape douăzeci de ani.

Avusesem două slujbe la viaţa mea: trei luni în vânzarea de ustensile pentru bucătari profesionişti, multe dintre ele scăpându-le pe jos şi spărgându-le, şi o săptămână de dactilografié la contabilitatea de la Harvard, unde i-am terorizat pe studenţi, trimiţându-le chitanţe de achitat de 10 900 $, dar care trebuiau citite ca fiind în valoare de 1 900 $.

Făceam toate aceste greşeli, terorizată fiind de supraveghetor. Era un negru elegant şi chipeş care bântuia toată ziua printre rândurile de dactilografe, supraveghin- du-ne cum muncim.

— Nu poţi fuma, zicea el.

— Dar dumneavoastră fumaţi.

— Dactilografele n-au voie să fumeze.

M-am uitat în jurul meu prin cameră. Toate dactilografele erau femei. Toţi supraveghetorii erau bărbaţi. Supraveghetorii fumau, dactilografele nu.

Când a sosit ora pauzei, la zece şi un sfert, baia era plină cu dactilografe care fumau.

— Nu putem fuma pe hol? am întrebat. în afara băii era o scrumieră.

Nu, nu puteam. Trebuia să fumăm în baie.

Cealaltă problemă erau hainele.

— Fără fuste mini, spunea supraveghetorul.

Asta mă încurca -ndcă aveam numai fuste mini şi, ca şi acum, nici un ban în buzunar.

— De ce? l-am întrebat.

— Fără fuste mini, a repetat.

Cu fumatul a fost luri cu fustele mini a fost marţi. Miercuri purtam mini legru cu ciorapi negri şi speram că totul va fi bine.

— Fără fuste mini, spuse el.

Am ţâşnit spre baie să trag o ţigară.

— Nu se fumează în afara pauzei, mormăi el, când, la tura următoare, ajunse în dreptul mesei mele.

Din acel moment, am început să fac greşelile mele cele mai serioase.

Jc mi-a făcut semn cu degetul să vin până la biroul li , unde era aşezat [c] fuma.

Ai câteva greşeli. Nu le putem accepta, spuse el.

— Dacă aş putea fuma, n-aş face atât de multe.

Scutură doar din cap.

Vineri nu m-am dus la lucru. Nici n-am sunat. Am stat în pat, am fumat şi m-am gândit la birou. Cu cât mă gândeam mai mult, cu atât mi se părea mai absurd. Nu puteam lua în serios toate acele reguli. Am început să râd, gândin- du-mă la dac Jografele îngrămădite în baie şi fumând.

Era însă slujba mea. Mai mult de atât, eram singura persoană care avea probleme cu acele reguli. Toate celelalte le acceptaseră.

Era cumva un semn al nebuniei mele?

M-am gândit tot wekendul la asta. Eram nebună sau aveam dreptate? în 1967 era greu să răspunzi la o astfel de întrebare. Chiar şi douăzeci şi cinci de an mai târz u era greu să răspunzi la aşa ceva.

Sexism! Era sexism, pur şi simplu sexism — asta-i răspunsul, nu?

E adevărat, era sexism. Dar eu tot am probleme cu respectarea regulilor de fumat. Acum avem *smok m,* terorizarea fumătorilor. Este unul dmtre motivele pentru care am devenit scriitoare: să fiu lăsată să fumez în pace.

— Scriitoare, i-am spus asistentei sociale care m-a întrebat ce aveam de gând să mă fac după ce ieşeam d i spital. Am de gând să devin scriitoare.

— E un hobby drăguţ, dar din ce o să-ţi câştigi existenţa?

Nu mă înţelegeam prea bine cu asistenta mea sov a- lă. Nu-mi plăcea fiindcă nu înţelegea că asta eram *eu* şi că aveam să devin scriitoare, n-aveam să

dactilografiez chitanţe sau să vând vase *au gratin* sau să fac m<' ştiu eu ce alte lucruri stupide. Nu mă plăcea pentru că eram arogantă şi necooperantă şi probabil încă nebună, din pricină că insistam atâta că o să devin scriitoare.

— Tehnician dentar, îmi spuse ea. Uite biletul. Cursul durează doar un an. Sunt sigură că vei face faţă responsabilităţilor.

— Nu-nţelegi, i-am spus.

— Nu, *tu* nu-nţelegi.

— Urăsc dentiştii.

— E o muncă curată. Trebuie să fii realistă.

— Valerie, vrea să mă trimită să mă fac tehnician dentar. E imposibil, am spus eu când am ajuns înapoi în secţie.

— Ah, asta nu-i rău. O muncă frumoasă şi curată. Nici Valerie nu părea să înţeleagă.

Din feri ire am fost cerută în căsătorie şi mi-au dat drumul. în 1968, oricine înţelegea o cerere în căsătorie

.Topografia viitorului

^^ răciunul la Cambridge. Studenţii de la Har- f vard aflaţi în New York şi Oregon schimbaseră locurile cu cei de la Columbia şi Reed din Cambridge: schimbarea scaunelor de orchestră.

Fratele prietenului meu care avea să moară de o moarte violentă — dar asta nu ştiam la acea vreme; moartea lui era la o distanţă de doi ani în viitor — m-a dus la film unde l-am întâlnit pe viitorul meu soţ. Căsătoria noastră era şi ea la o distanţă de doi ani înw or.

Ne-am întâlnit în faţa cinematografului Battle. Rula filmul *Les Enfants du Paradis.* în aerul strălucitor şi uscat de decembrie, Cambridge părea în acea seară un fel de paradis, plin de lumini şi cumpărători de Crăciun şi de o zăpadă uscată şi fină. Zăpada cădea pe părul moale şi blond al viitorului meu soţ. El şi fratele prietenului meu care avea să moară fuseseră la acelaşi liceu. Acum venise acasă de la Reed pentru vacanţa de Crăciun.

M-am aşezat între ei în balcon, unde puteam fuma. Cu mult înainte ca Baptiste s-o piardă pe Garance în mulţime, viitorul meu soţ îmi luase mâna într-a lui. Continuă să mă ţină de mână, până când am ieşit din sală şi fratele prietenului meu a avut tactul să ne lase acolo, în seara cu ninsoare învolburată.

Refuza să-m: iea drumul. Eram încă prinşi de f m şi Cambridge era frumos în acea noapte, plin de po; bilităţi şi de viaţă. Ne-am petrecut noaptea împreună, într**-Lin** apartament pe care îl împrumutase de la un prieten.

El s-a întors la Reed, eu la vândutul de forme de brio- şe şi prese de usturoi. Viitorul începea să mi se închidă în faţă şi am uitat de el.

El nu a uitat de mine. Când a absolvit, în acea prima- vară, s-a întors la Cambridge şi mi-a dat de urmă la spital. Se ducea la Paris pentru toată vara, dar avea să-m scrie, aşa mi-a spus. N-avea să uite să-mi scrie, mi-a

N-am dat nici o atenţie. El trăia într-o lume cu un viitor, iar eu nu.

Când s-a întors de la Paris, lucrurile stăteau prost. Plecarea lu Torrey, problema cu oasele mele, obsesi a cu timpul pe care îl pierdusem pe scaunul de la

dentist. Nu voiam să-1 văd. Le-am spus asistentelor că eram prea supărată.

— Mi-e imposibil! sunt prea supărată.

în schimb am vorbit la telefon. Se muta la Ann Arbor. Mie îmi era indiferent.

Nu i-a plăcut la Ann Arbor. Opt luni mai târziu s-a întors şi a vrut să mă viziteze din nou.

Lucrurile nu mai stăteau atât de prost. Aveam o mulţime de privilegii. Mergeam la film, pregăteam cina împreună la el acasă, urmăream numărătoarea soldaţilor căzuţi, la ştirile de la ora şapte. La unsprezece şi jumătate chemam un taxi şi mă întorceam la spital.

La sfârşitul acelei veri, corpul neînsufleţit al prietenului meu a fost găsit căzut în casa liftului. Era o vară fierbinte şi cadavrul începuse să se descompună. Acolo se terminase viitorul lui, într-un subsol, într-o zi caniculară.

Intr-o noapte de septembrie, mă întorsesem mai devreme la spital, îna .ite de unsprezece. Lisa stătea cu Georgina în camera noastră.

— Am fost cerută în căsăto e, în seara asta, am spus.

— Ce-ai zis? întrebă Georgina.

— Am fost cerută în căsătorie. Când am rostit a doua oară cuvintele am fost ma surpn isă decât prima oară.

— Lui. Ce i-ai zis bii? întrebă Georgi[r] a.

— Am spus da.

— Vre să te mări cu el? întrebă Lisa.

— Sigur, am spus, deşi nu eram complet sigură.

— Si apoi ce-o să se întâmple? spuse Georgina.

— Cum adică?

— Ce-o să se-ntâmple după ce te măriţi?

— Nu ştiu. Nu m-am gândit la asta.

— Ai face bine să te gândeşti, spuse Lisa.

Am încercat. Am închis och:" şi m-am gândit la noi doi în bucătărie, tăind legumele şi prăjindu-le pe foc M-am gândit la înmormântarea prietenului meu. M-am gândit la mersul la cinema.

— Nu ştiu, am spus. O să fie linişte. E ca... nu ştiu. E ca şi cum ai cădea de pe un deal. Cred că pur şi simplu viaţa mea se va opri când o să mă mărit, am spus râzând.

Nu s-a oprit. N-a fost nici linişte. în final, l-am pierdut. Am făcut-o intenţionat, aşa cum Garance 1-a pierdut pe Baptiste în mulţime. Simţeam nevoia să fiu singură. Voiam să continuu să merg singură înspre viitorul meu

.Minte *versus* ere ;r

ndiferent de cum î spunem — minte, carac- v j ter, suflet — ne place să credem că posedăm ceva mult mai grozav decât suma neuronilor noştri şi asta ne „însufleţeşte".

O mare parte a minţii se dovedeşte totuşi a fi creier. Memoria este un tipar anume al schimbărilor celulare pe anumite zone ale creierului nostru. O stare de spirit este un compus de neurotransmiţători: prea multă acetilcoli- nă, prea puţ iă serotonină şi ai căzut în depresie.

Ce ma rămâne, aşadar, din mintea noastră?

E un drum lung de la insuficienţa de serotonină şi până la a crede că lumea este „fanată, plată şi neprofitabilă"; cl 'ar şi dacă scrii o piesă despre o persoană bântuită de un astfel de gând. Mintea noastră ocupă destul spaţi" . Trebuie să fie ceva care interpretează toată această gălăgie a neuronilor. O fi neapărat de natură metafizică? N-o fi poate un număr — un număr imens — de funcţii ale creierului care lucrează în paralel? Dacă această întreagă reţea de act ntăţi minuscule şi simultane care constituie un gând ar putea fi identificate şi desenate, „mintea" ar putea deveni vizibilă.

Interpretul este convins că nu poate fi iepistat şi v i- zualizat. „Eu sunt mintea ta", spune el, nu mă puteţi descompune *pe n ne* în dendrite şi s,nap.se.

E plin de pretenţii şi explicaţii. „Eşti puţin dep: mat din cauza stresului de la servicm"*îţi spune el. (Nicio-

dată n-ar spune: „Eşti puţin deprimat din cauză că ţi-a scăzut nivelul seroton nei.")

Uneori interpretările sale nu sunt credibile, ca atunci când te tai la deget şi el începe să urle, „O să mo !" Alteori explicaţiile lui sunt neverosimile, când spune, „Douăzeci şi cinci de biscuiţi de ciocolată ar fi o cină perfectă."

De multe ori nu ştie ce vorbeşte. Ş :ând te decizi că un lucru e greşit, cine sau ce este răspunzător pentru această decizie? Un al doilea interpret, super jr în grad?

De ce să ne oprim la doi? Asta-i problema modelului acesta. E fără sfârşit. Fiecare interpret are nevoie de un şef căruia să-i raporteze.

Dar modelul acesta descrie însă* esenţa conştiinţei noastre. Mai întâi e gândul, apoi e analiza gândului şi le percepem diferit pe fiecare. Probabil că reflectă aspecte total diferite ale funcţiilor creieruli .

Creierul vorbeşte către el însuş şi în timp ce face asta îşi schimbă percepţiile. Imaginaţi-vă acest interpret ca pe un corespondent din străinătate care transir :e. In acest caz, lumea înseamna tot ce se află în afara sau interiorul corpului nostru, inclusiv nivelul de serotonină dm creier. Al doilea interpret este un analist de ş ri care scrie comentarii. îşi citesc textele unul altuia. Unul are nevoie de date, celălalt are nevoie de o viziune de ansamblu, influenţându-se, aşadar, unul pe altul. Sunt într-un permanent c alog.

INTERPRETUL 1: DURERE ÎN PICIORUL STÂNG, LA CĂLCÂI.INTERPRETUL 2: INTERPRETUL 1: Cred că e din cauza pantofului care e prea strâmt.
Am verificat. Am scos pantoful. Tot doare
INTERPRETU' IT
INTERPRETUL 2: Te-ai uitat la el?
INTERPRETUI 1: Uitat. E roşu.
INTERPRETUL 2: Sânge?
Nimic.
Nu te mai gândi. Bine
. INTERPRETUL 1
INTERPRETUL 2
INTERPRETUL 1
INTERPRETUL 2
INTERPRETUL 1
Un minut mai târziu totuşi, vine alt raport:

Durere în piciorul stâng, la călcâi. Ştiu asta deja.
Tot mai doare. S-a umflat acum. Nu-i decât o băşică.
Nu te mai gândi b. ne

.

Două n nute mai târziu.

Nu umbla la ea.
M-aş simţi mai bine dacă aş sparge-o. Asta crezi tu.
Las-o în pace. Bine, dar să ştii că tot doare.

Boala mintală pare a fi problema de comunicare dintre interpretul unu şi doi.
Iată o mostră perfectă de confuzie:

INTERPRETUL 1: E un tigru în colţul acela. INTERPRETUL 2: Nu, nu e tigru, este un birou. INTERPRETUL 1: E un tigru, e un tigru! INTERPRETUL 2: Nu fi ridicol. Hai să mergem să ne uităm la el.

în acel moment toate dendritele, neuronii, nivelurile de serotonină şi interpre. se mobilizează şi o pornesc spre colţul acela
.

Dacă nu eşti nebun, afirmaţia celui de al doilea inter pret că e vorba de un birou va fi acceptată de primul interpret. Dacă eşti nebun, va rămâne în picioare teoria tigrului, a pi. mulu interpret.

Problema este că primul interpret chiar vede de fapt tigrul. Mesajele trim se între neuroni sunt cumva gre: i - te. Chimicalele care circulă nu sunt cele bune sau poate impulsurile pornesc către conexiunile greşite. Se pare că asta se întâmplă destul de des, dar cel de-al dc ea : <ter- pret sare şi drege lucrurile.

Gândeşte-te că eşti într-o gară şi stai într-un tren, lângă care este un alt tren. Când celălalt tren începe

INTERPRETUL 2
INTERPRETUL 1
INTERPRETUL 2
INTERPRETUL 1

să se mişte, eşti convins că trenul tău se mişcă. Zgomotul celuilalt tren pare că e zgomotul trenului tău şi te u't cum trenul tău lasă celălalt tren în urmă. Asta poate dura o vreme, poate chiar jumătate de n nut, până când interpretul al doilea controlează concluzia pi mu- lui interpret în legătură cu mişcarea trenului şi o corectează. Asta pentru că e greu să conteşti validitatea impresiilor senzoriale. Suntem în aşa fel construiţi încât să credem în ele.

Cazul trenului nu trebu [1] confundat cu o luzie optică. O iluzie optică conţine într-adevăr două rea[1] tă **i.** Ea nu înseamnă că vasul e greş't şi' feţele sunt corecte, amândouă sunt corecte iar creierul se rr. şcă între cele două modele pe care le recunoaşte ca fiind diferite. Deşi se poate să te apuce ameţeala, tot u ându-te când la vas, când la feţe şi tot aşa, nu po[f;] totuşi anula într-un mod atât de visceral simţul realităţii, cum se întâmplă în cazul trenulu

Uneori, când ţi-ai dat seama că trenul tău de fapt nu se mişcă, se poate întâmpla să mai treacă jumătate de m - nut în care să te afli suspendat între două straturi ale conştiinţei: cel care ştie că tu nu te mişti şi cel care simte că te mişti. Poţi să te mişti încoace şi încolo, între aceste două percepţii, ş să s nţi un fel de vertij mental. Dacă j' se întâmplă asta, păşeşti pe terenul nebuniei — locul unde impresiile false poartă eticheta realităţii.

Freud spunea că psihoticii sunt imposibil de analizat pentru că ei nu pot distinge între fantezie şi realitate (tigru versus birou) şi analiza lucrează exact pe această distincţie. Pacientul trebuie să aranjeze declaraţiile de multe ori fantasmagorice ale primului interpret şi să le cerceteze cu ajutorul celui de-al doilea. Speranţa este că cel de-al do' ea, mterpret are, sau va învăţa să aioă, te ¡.imea şi intL ^ia de a dezavua unele dintre cererile absurde pe care primul interpret le-a făcut de-a lungul anilor.

înţelegeţi de ce îndoiala asupra propriei stări mentale este considerată drept un semn bun: cel de-al doilea interpret decantează răspunsul. Ce se întâmplă? zice acesta M se spune că e un ' .gru dar eu nu sunt convins; poate este ceva în neregulă cu

mine. Şi asta înseamnă suficientă îndoială pentru a oferi „realităţii" un punct de sprijin.

Dacă nu exi.ită îndoială, nu poate exista analiza. Celui care v te trăncăn id despre tigri i se va oferi Thora- z:ne, nu canapeaua.în momentul în care doctorul propune Thorazine, ce se întâmplă pe propria sa hartă mentală? La începutul zilei, doctoral avusese o hartă împărţită între Supraeu, Eu şi Se, cu o sumedenie de linii încâlcite, poate întrerupte, alergând între aceste tr zone. Doctorul era pregătit să trateze ceea ce el sau ea numesc psihicul sau n ntea. Deodată doctorul se pregăteşte să trateze un creier. Creierul acesta nu are o structură asemănătoare psihicului, sau dacă are, atunci nu acolo e problema Îʟ Problemele lui sunt de natură chimică şi elect că.

— Asta e funcţia de testare a realităţii spune doctorul. Creierul ăsta e complet în ceaţă şi nu pot să-1 ana' '- zez. Celelalte creiere — minţi — nu erau.

Ceva e în neregulă aici. Nu poţi să spui despre un fruct că e un măr, atunci când vrei să-1 mănânc[1] ş' că e o păpădie atunci când nu vrei să-1 mănânci. El rămâne acelaşi fruct, indiferent de intenţiile tale. Dar cât de categorică este diferenţa intre creierul care poate recunoaşte realitatea şi cel care nu poate face asta? Se deosebesc ele la fel de mult ca, să zicem, un picior faţă de creier? S-ar părea că nu. Recunoaşterea veri unii unanim acceptate a realităţii este doar una dintre milioanele de treburi pe care le are de făcut creierul.

Dacă biochimiştii ar reuşi să demonstreze mecanismele fizice ale nevrozelor (fobiile sau alte icapacităţi de a te bucura de viaţă), dacă ar putea

depista impulsurile şi elementele chimice, conversaţiile intercerebrale şi schimburile de [formaţii care stau la baza acestor star., şi-ar împacheta oare atunci psihanaliştii Se-urile şi Eu-rile şi s-ar lăsa de meserie?

Parţial au şi făcut-o. Depresia, depresia maniacală, schizofrenia: toate bolile astea, care le-au dat atâta bătaie de cap, le tratează acum pe cale c imică. Ia două pastile de litiu şi nu mă mai suna dimineaţa fiindcă nu-i altceva de făcut; este înnăscută.

N-ar strica în cazul acesta nişte eforturi de cooperare, de soiul celor făcute de creier.

De aproape un secol, psihanaliştii scriu tratate despre un ţinut în care nu au călătorit niciodată, o ţară, care, asemenea Chinei, le-a fost mereu inaccesibilă. Deodată, această ţară şi-a deschis graniţele şi s-a trezit invadată de corespondenţi străini; neurobiologii consemnează zece no storii de caz pe săptămână. Se pare însă că cele două categorii nu-şi citesc reciproc lucrările.

Şi asta numai pentru că analiştii scriu despre o ţară numită Minte iar neurologii raportează dintr-o zonă numită Creier

.Spitalul McLean
Nr. 22 201 Nume: KAYSEN, Susanna
1968
9-4

Raport asupra rezultatului vizitei
G. Diagnostic formal: reacţie schizofrenică, tip paranoid (borderline) — momentan în remisie. Pacienta funcţionează pe baza unei personalităţi pasiv-agresive de tip pasiv-dependent.

KAYSEN, Susanna N.
Nr. Spital 22201

Raport în urma vizitei

B. Prognoză: Diminuarea stării depresive şi a pornirilor suicidale se poate aştepta în urma spitalizării. E greu de prevăzut gradul de integrare a personalităţii şi a funcţiei Eului ce pot fi obţinute pe termen lung. Putem spune că o relaţie bună cu spitalul şi de cooperare intensă în cadrul terapiei pot duce la dezvoltarea capacităţii de adaptare. Cu toate acestea, din cauza cronicităţii bolii şi a deficienţelor de bazâ din cadrul structurii personalităţii, nu este de aşteptat în acest moment o refacere completă. Pacienta poate totuşi învăţa să facă opţiuni mai înţelepte în favoarea ei, în limitele personalităţii proprii, astfel încât să fie în stare să obţină, la nevoie, o relaţie de dependenţă satisfăcătoare care s-o susţină pentru mai multă vreme

.McLE/J4 HOSPITAL

No-22 201msEN, Sus arma

DISCHARGE ON VISIT SUM4ARY-.

Ponnal Diagnosis: Schizophrenic reaction, paranoid type (borderline) - currently in remission. Patient in functioning on a passive-aggressive personality, passive-dependent type.

Bâl"SQi, Susanna N. Hospital No. 22201

CASE RCTORT—CONT ■ D

B. Prognoaja: The resolution of the dsprese ive affect and suicidal drive should be expected ae ■ result of the boapitaliEation. The degree of peramality integration and ego function which My be achieved for the long tend ia bard to predict. We nay eay that with a good inteneive working relationship in therapy and a enccessfnl relationship to the hoipita l the patient e[5] y he able to achieve a «ore satisfactory neana of adapting. Nevertheleee becauee of the chrmicity of the illneee and the beaic deficiencies involved in personality structuring, a nor« cozylete recovery in not t* be expected at this ti*. However, the pati-nt nj learn to Mkt eore viae choiecs for herae If within the fcaund*riee of her personality ao that ehe ia able to achieve a satisfactory dependent relationehip if neceaaary which will oust* in her for a long period of time

5 Extrase din *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* („Manualul de diagnostic şi statistic al tulburărilor mintale"), ediţia a treia, revizuită, 1987, pp. 346-347.

Tulburări ale personalităţii borderline[4]

Una dintre trăsăturile esenţiale ale acestui gen de tulburări este dominanţa unui tip de L instabilitate a imagin de sine, a relaţiilor interpersonale şi a stării de spirit, începând cu primii ani ai maturităţii şi în contexte foarte variate.

O tulburare evidentă şi persistentă a identităţi este prezentă aproape invariabil. Se manifestă adesea prin nesiguranţă în faţa câtorva aspecte ale vieţii, cum ar fi părerea despre tine însuţi, orientarea sexuală, scopuri pe termen lung sau opţiuni profesionale, ce tipuri de prieteni sau iubiţi să ai, ce valori să adopţi. Persoana are deseori simptome de instabilitate a propriei imagini, cum ar fi sentimentul cronic de gol interior şi plictiseală.

Relaţiile interpersonale sunt de obicei instabile şi intense şi pot fi caracterizate prin alternarea extremelor, de la supraidealizare la depreciere. Aceste persoane suportă cu greu să fie singure şi fac eforturi disperate să evite abandonul real sau imaginar.

Instabilitatea afectivă este un lucru obişnuit. Se poate remarca prin schimbări evidente de stări de sp "it, de la normal la depresie, irascibilitate sau angoasă, de obicei pe o durată de câteva ore sau, mai rar, de câteva zile. In plus, aceşti oameni au adeseori accese de furie necontrolate, însoţite frecvent de ieşiri temperamentale sau agresăr: fizice. Au tendinţa de a fi impulsivi, cu precădere în activităţi cu un potenţial de autodistrugere, cum ar fi

febra cumpărăturilor, abuzul de substanţe psihoactive, mania vitezei, sexul accidental, furtul din magazine, mâncatul fără discernământ.

Ameninţările repetate cu sinuciderea, gesturile sau comportamentul automutilant (cum ar fi zgârierea venelor de la încheietura mâinii) se întâlnesc frecvent în formele acute ale bolii. Acest tip de comportament poate ajuta la mai dpularea altor persoane, poate fi rezultatul une i fu exces' ze sau poate contracara sentimente de „amorţeală" sau depersonalizare care apar în perioade de stres extrem...

Manifestări asociate. Adeseori această deficienţă este însoţită de alte fenomene de tulburări de personalitate, cum ar fi cele de tip schizoid, histrionic, narcisist sau antisocial. De multe ori avem de-a face cu mai multe diagnostice. Se observă destul de des o atitudine socială ostilă şi o viziune în general pesimistă. Un lucru comun este şi alternarea între dependenţă şi autoafirmare. De-a lungul perioadelor de stres pxtrem, pot apărea simptome psi- hotice temporare, dar care nu sunt în general suficient de acute sau de lungi ca să necesite un diagnostic în plus.

Deteriorări. Adeseori au loc interferenţe considerabile în zona funcţionabilităţii sociale şi ocupaţionale.

Complicaţii. Posib e complicaţii pot apărea sub formă de nevroză depresivă (dysthymia), depresie majoră, abuz de substanţe psihoactive şi tulburări psihotice cum ar fi scurte psihoze reactive. Moartea prematură poate fi provocată de : nuc. iere.

Frecvenţa pe sexe. Tulburarea este mai frecvent diagnosticată la femei.

Prevalenta. Tulburările personalităţii borderline sunt aparent un fenomen obişnuit.

Predispoziţii şi contextul familial. Nu există informaţii.

Diagnostic diferenţiat. Tulburările de identitate prezintă un tablou clinic asemănător, dar tulburările personal ăl borderl ie se instalează înaintea diagnosticului tulbură ii de ident ate, dacă criteriile pentru tulburările personalităţii borderline sunt îndeplinite, tulburarea este suficient de extinsă şi acută şi e puţin probabil ca ea să mai poată fi oprită la o fază incipientă...Diagnost :ul meu

cestea erau acuzaţiile împotriva mea. Nu) // leam citit decât douăzeci şi cinci de an

V . ■ - L/ mai târziu. La vremea respectivă nu m au spus decât „Tulburare de comportament".

A trebuit să găsesc un avocat care să mă ajute sănv scot dosarul de la spital, a trebuit să citesc punctul 32a din formularul Al din Dosarul de caz şi punctul G din Raport în urma vizitei, apoi punctul B din Raport asupra cazului; apoi a trebuit să fac rost de un exemplar dm *Manualul de diagnostic si statistic al tulburai dor mintale* şi să citesc pasajul referitor la personalită.Je borderl te ca să văd ce crezuseră cu adevărat despre mine.

Este o imagine a mea, la optsprezece ar ', destul de precisă, minus câteva chichiţe, cum ar f mania v

itezei sau mâncatul în exces. Este precisă dar nu profundă. Fireşte, nici nu intenţionează să fie profundă. Nu este nici măcar un studiu de caz. Este un set de linii directoare, o general' ;are.

Sunt tentată să o resping, dar m-aş expune atunci la acuzaţii de „atitudine defensivă şi de respingere". Tot ce pot face este să ofer amănunte: să comentez diagnost" :ul.

„[Nejsiguranţă în faţa câtorva aspecte ale vieţii, cum ar fi părerea despre tine însuţi, orientarea sexuală, scopuri pe termen lung sau opţiuni profesionale, ce tipuri de prieteni sau ubiţ să ai..." ni place această frază. Pare uşor stângace (acest „să ai" e superfluu), dar asta îi conferă substanţă şi greutate. încă mai am această nesiguranţă. Âsta-i genul de prieten sau iubit pe care mi-1 doresc cu-adevărat? Mă întreb asta de fiecare dată când întâlnesc o persoană nouă. Fermecător dar superficial; cu un suflet bun dar puţin conformist; prea arătos pentru binele lui; fascinant dar probabil nu te poţi baza pe 1; şj tot aşa. Mi-am făcut porţia cred la capitolul nese- rioşi. Chiar am depăşit-o. Câţi înseamnă de fapt a o depăşi?

Ma puţ decât în cazul cuiva care n-a fost catalogat drept personalitate borderline.

Âsta-i punctul meu nevralgic.

Dacă c agnosticul meu ar fi fost, de exemplu, sindromul bipolar, reacţia mea la această întreagă poveste ar fi fost uşor scHmbată. E o problemă chimică, v-aţi spune în gând, maniaco-depresivă, litiu şi tot restul. Iar eu aş i cumva c .ncolo de vină. Dar ce facem cu schizofrenia — asta ne dă un fior pe şira spinării. Asta este de fapt nebunia adevărată. Oamenii nu „se refac" după schizofrenie. Vă întrebaţi

probabil cât este adevărat din ce vă spun eu şi cât ficţiune.

Şl'u, simpla, c lucrur Dar astfel de cuvinte întinează totul. Faptul că am fost închisă întinează totul.

Ce înseamnă la urma urmei *personalitate borderline?*

Se pare că este o fază între nevroză şi psihoză: un psih fracturat dar nu dezmembrat. Ca să-1 citez pe psihiatrul meu post-Melvin: „Asta-i denumirea pentru cei care sunt nemulţumiţi cu propriul stil de viaţă."

îşi permite să spună asta fiindcă este doctor. Dacă aş spune-o eu, nu m-ar crede nimeii.

Un analist pe care îl cunoşteam de ani de zile îmi spunea: „Freud şi cercul lu credeau că majo tatea oamenilor sunt isterici, apoi, în ar '50, deveniseră p ,ihonevro- tici şi, în ultima vreme, oricine este o personalitate borderline"

Când m-am dus la librăria de la colţ să-mi caut diagnosticul în *Manual,* mi-a trecut prin cap că s-ar : putut să nu-1 mai găsesc. Se pricep să scape de unele lucrur cum ar fi de pildă homosexualitatea. Până de curând, destui prieteni s-ar fi putut găsi documentaţi în acea carte, alături de mine. Ei 1 ne, ei au dispărut d'n carte, eu însă nu. Poate r :i eu n-o să mai figurez acolo, după încă douăzeci şi cinci de ani.

,,[l]nstabilitatea imaginii de sine, a relaţiilor interpersonale şi a stării de sp 'it... nes ¿uranţa în legătură cu... scopuri pe termen lung sau opţiuni în carieră..." Nu-i asta o descriere bună a adolescenţei? Schimbători, imprevizibili, excentrici, nesiguri: pe scurt, imposil li.

„[Cjomportamentul automuL.ant (cum ar fi zgâr rea venelor de la încheietura mâ)...", a ci am tresărit

puţin. M-a luat prin surprindere, cum stăteam aşezată pe podeaua librăriei, citindu-mi diagnosticul. Zgâ erea venelor! Crezusem că era invenţia mea. Mai precis spus lovirea, maltratarea lor.

în acest punct lumea nu mai e în stare să mă urmărească. De obicei te bagă la izolare pentru aşa ceva. Nimeni nu ştia că făceam asta. N-am mai spus nimănui până acum.

Aveam un scaun de metal cu şezutul din piele. în anii '60, toată lumea avea aşa ceva în Camb "dge. Rama de metal de pe fundul scaunului era perfectă pentru maltratarea venelor de la încheietura mâinii. încercasem să sparg scrun ere şi să păşesc pe cioburi, dar n-am avut curajul să păşesc hotărât pe ele. Maltratarea venelor — încet, hotărât, cu mintea aiurea — era o soluţie mai bună. Era o vătămare treptată, fiecare lovitură fiind suportabilă.

O soluţie la ce? Citez din *Manual:* „Acest comportament poate... contracara sentimente de „amorţeală" şi de depersona zare care apar în perioade de stres extrem."

Mi-am petrecut ore în şir, în scaunul meu de metal, Iov ndu-mi încheieturile. De obicei seara, de parca mi-aş fi făcut temele. îmi făceam ceva teme, apoi jumătate de oră de maltratat venele, api îmi terminam temele, după care înapoi în scaun, pentru încă o tură, înainte de spălatul pe d iti ş mersul la culcare. Loveam locul unde venele se unesc. Se umfla şi căpăta o culoare albăstruie dar, faţă de forţa cu care loveam, efectele vizibile erau neînsemnate. Asta era încă un argument pentru mine.

Avusesem şi o fază anterioară, de zgâriat faţa. Dacă unghiile mele n-ar fi fost foarte scurte, n-aş fi scăpat de asta. Dar aşa, a doua zi arătam absolut

umflată şi ciudată. Ob'snuiam să-n ' zgârii obraji ?i apoi să-i frec cu săpun. Poate datorită săpunului nu arătam chiar atât de rău. Oricum destul de rău cât să fiu întrebată : „S-a întâmplat ceva cu faţa ta?" Aşa că am revenit la vene.

Eram ca un anahoret — conta şi faptul că nimeni nu ştia de suferinţa mea. Dacă lumea ar fi ştiut şi m-ar fi adn rat — sau blamat —, s-ar fi pierdut ceva foarte important.

încercam să-mi explic şi mie situaţia. Situaţia era că sufeream ş nimeni nu era conştient de asta; chiar şi eu aveam probleme să conştientizez. îmi tot spuneam, în

-trana, „suferi". Era singurul mod în care puteam să ajung la mine însămi (să contracarez sentimentul de „amorţeală"). O demonstraţie exterioară a une stări interioare.

„Se observă destul de des o atitudine socială ostilă şi o viziune în general pesimistă." Ce credeţi că vo iu să spună prin „atitudine socială ostilă"? Că îmi puneam coatele pe masă? Că refuzam un post de tehnHan dentar? Că-i dezamăgeam pe ai mei care sperau să merg la o universitate de prim rang?

Nu se dă o definiţie a „atitudinii sociale ostile" şi nici

I

eu nu o pot defini, aşa că după mine ar trebu: scoasă de pe listă. Accept „viziunea în general pesimistă". Freud avea şi el una.

Cu mâna pe inimă pot să spun că sufer iţa mea s-a transformat în nefericire obişnuită, adică, după de niţia lui Freud, am atins starea de sănătate mintală. In

foaia mea de externare, punctul 41, stare de tulburare mintală, scrie „Recuperată".

Recuperată. Reuşise oare personalitatea mea să treacă peste acea graniţă, oricare ar fi fost ea ş 01 i jnde ar ti fost, pentru a-şi relua viaţa în limitele normal ăţii? Încetasem oare să mă mai cert cu propria-mi personalitate şi învăţasem să-mi ţin echilibrul pe linia dintre nebu nie şi normalitate? Avusesem probab l m; degrabă o tulburare de identitate. „Tulburările de identitate prezintă un tablou clinic asemănător, dar tulburările personalităţii borderline... se instalează înaintea diagnosticulu dacă tulburarea este suficient de extinsă e puţin probabil ca ea să poată fi oprită la o fază incip ntă." Aş fi **DU-** tut fi victima unui gest anticipat greşit?

N-am terminat cu diagnosticul.

„Persoana are adeseori simptome de instabilitate a propriei imagini, cum ar fi sentimentul croi c de gol i vterior şi plictiseală." Sentimentele mele cronice de gol interior şi plictiseală derivau din existenţa mea bazată pe incapacităţile mele, care erau destul de multe. Urmează o listă parţială. Nu puteam şi nu voiam: să schiez, să joc tenis, să merg la orele de gimnastică; nu voiam să merg la nici o oră în afara celor de engleză şi biologie; nu voiam să scriu referate sau lucrări pe vreo temă dată (la ora de engleză, în loc de lucrare scriam poezii, aveam numai 4); nu intenţionam să merg la vreo facultate; încercaţi să daţi un răspuns ra anal la aceste refuzuri.

Imaginea propriului meu Eu nu era instabilă. In mod absolut just, mă consideram nepotrivită pentru sistemul educaţional şi soi al.

Părinţii şi profesorii mei însă nu aveau aceeaşi imagine despre mine. Imaginea lor, în ceea ce mă priveşte, era instabilă, nu avea nici o legătură cu realitatea, fiind bazată pe propriile lor nevoi şi dorinţe. Nu dădeau prea mulţi bani pe capacităţile mele, care, trebuie să admitem, erau puţine dar autentice. Citeam orice, scriam în mod regulat şi aveam iubiţi cu gl o tura.

„De ce nu citeşti ce ţi s-a recomandat de la şcoală?" mă întrebau ei. „De ce nu-ţi scrii lucrările în loc să sc i chestiile tale, ... ce-i asta, o povestire?" „De ce nu-ţi consumi la fel de multă energie pentru temele de şcoală câtă îţi consumi cu iubiţii tăi?"

în ultimul an nici nu mă mai oboseam să găsesc scuze, ca să nu mai vorbesc de explicaţii.

— Unde este lucrarea ta trimestrială? mă întrebă profesoara de istorie.

— N-am scris-o. N-am nimic de spus pe tema asta.

— Ai fi putut să-ţi alegi o altă temă.

— N-am nimic de spus pe o temă istorică.

Unul dintre profesori mi- a spus că sunt o nihilistă. Voia să mă jignească, dar eu am luat-o drept un compliment.

Iubiţ şi literatură: cum să-ţi construieşti o existenţă din aceste două elemente? După cum s-a dovedit, am reuşit; mai mult literatură, în ultima vreme, decât iubiţi, dar presupun că nu poţi avea totul („se observă... o viziune pesimistă").

în acea vreme nu ştiam că eu — sau oricine altcineva — aş f putut să trăiesc din literatură şi iubiţi. Din câte îmi puteam eu da seama, viaţa cerea

deprinderi pe care eu nu le aveam. Rezultatul era sentimentul de gol interior şi plictiseală. Mai erau şi alte rezultate, mult mai dăunătoare, cum ar fi: dispreţul faţă de mine însămi, alternând cu „accese de fur necontrolate, însoţite frecvent de ieşiri temperamentale"...

Care ar fost nivelul corespunzător al acceselor mele de furie când simţeam că sunt aruncată în afara vieţii reale? Colegi me ie clasă îşi derulau fanteziile în legătură cu viitorul lor: avocat, etnobotanist, călugăr budist (era o şcoală foarte progresistă). Chiar şi cei mai proşti dintre c i ?i mai neinteresanţi, care erau acolo pentru a asigura „echil: >rul", abia aşteptau să se căsătorească şi să aibă copii. Şt m că nu voi avea nimic din toate astea, pentru că ştiam că nu mi le doream, Dar asta însemna oare că nu aveam să dobândesc nimic altceva?

Am fost pi na persoană din istor^ şcolii care nu a mers la facultate. Fireşte că cel puţin o treime dintre colegii mei nu au terminat niciodată facultatea. Prin 1968, zilnic renunţa câte unul.

Astăzi, când lumea aude că nu am mers la facultate, îmj ¡pune adeseori: „Ah, ce minunat!" înainte n-ar fi crezut că este atât de minunat. Colegii mei de clasă erau
exact din categoria celor care mi-ar spune acum ce n nunată sunt. în 1%6 eram o paria.

Ce aveam de gând să fac? mă întrebau ui 'ntre e:.

— Am de gând să intru în WAC*, i-am spus unuia dintre ei.

— Ah, da? o carieră interesantă.

— Glumeam doar.

— Aha, adică n-ai de gând cu-adevărat?

Eram perplexă. Ce credeau ei despre mine?

Sunt convmsă că nu credeau prea multe despre nune. Eram aia care umbla îmbrăcată în negru şi care se culcase cu profesorul de engleză — într-adevăr, auzisem asta de la mai mulţi. Aveau toţi şaptesprezece ani şi erau nefericiţi, la fel ca şi mine. Nu aveau timp să se gândească de ce eu eram puţin mai nefericită decât cei ma mulţi dintre ei.

Gol interior şi plictiseală: iată o definiţie incompletă. Ceea ce simţeam eu era un sentiment de dezolare. Dezolare, disperare şi depresie.

Nu mai există un alt mod de a pri"; ^cru le astea? La urma urmei, o angoasă de dimensiunile astea este un lux. Ca să ai timp pentru toată această autocompătinLire, trebuie să c o casă ca lumea, să ai ce mânca şi să : W ne îmbrăcat. Treaba cu facultatea: părin mei voiau să mă duc, eu nu voiam şi nu m-am dus. Am făcut ce am vrut. Cine nu mergea la facultate trebuia să-ş găsească de lucru. Eram de acord cu toate astea. Mi-am luat chiar o slujbă — slujba de a scăpa pe jos instrumentele de bucătărie.

Faptul că nu eram în stare să-mi păstrez slujba era îngrijorător. Eram probabil nebună. Dădusem târcoale ideii de vreun an, doi; acum mă apropiam tot mai mult.

Women Army Corps, Corpul de femei al armatei americane.

Adună-te! mi-am spus. Nu te mai complace. Nu e nimic în neregulă cu tine. Eşti doar refractară.

Una dintre marile plăceri ale sănătăţii mintale (orice ar însemna asta) este că ai mult mai puţin timp să te gândeşti la tine.

Ma am câteva comentarii cu privire la diagnosticul meu.

„Tulburarea este mai frecvent diagnosticată la femei."

Observaţi construcţia fraze: Nu au scris, „Tulburarea este mai frecventă la femei." Tot ar fi fost suspect, dar nici nu s-au obosit măcar să încerce să acopere urmele.

Multe tulburări erau diagnosticate la femei, dacă ţineai cont de numărul lor în spitale. Luaţi, de exemplu, termenul de „promiscuitate compuijivă".

Cu câte fete trebuie să o pună un băiat de şaptesprezece ani, ca să merite eticheta de „promiscuitate compulsi- vă"? Trei? Nu, nu-i destul. Şase? Mă-ndoiesc. Zece? Mai degrabă. Probabil într-o marjă de cincisprezece la douăzeci, după parerea mea — dacă cineva pune vreodată această etichetă băieţilor, ceea ce nu îmi amintesc s-o fi făcut.

Şi în cazul fetelor de şaptesprezece ani, de câţi băieţi e nevoie?

De pe lista cu cele şase „ac vităţi cu un potenţial de autodistrugere", favorizate de personalitatea borderline, se asociază de obicei cu femeile — febra cumpărăturilor, furtul din magazine şi mâncatul fără discernământ, iar cu bărbaţii doar una — mania v 'ezei. Mai ;xistă una „nespecifică genului", cum se spune în z ia de azi — abuzul de substanţe psihoactive. Sexul accidental este oricum în atenţia tuturor.

Apoi mai este chestiunea cu „moartea prematură" de la sinucidere. Din fericire am ev at-o, dar m-am tot gândit la sinucidere. De obicei mă gândesc la ea şi mă întristez cu gândul la moartea mea prematură ţ apoi mă simt mai bine. Ideea sinuciderii avea în cazul meu efect de purgativ sau de catharsis. Unora le este indiferent — lui Daisy, de exemplu. Moartea ei fusese

oare cu-adevă- rat „prematură"? Ar fi trebuit să rămână în bucătăr t aia, cu puiul ăla şi furia ei, timp de încă cm zec de ani? Presupun că nu s-ar fi schimbat şi că eu s-ar putea să fi greşit. Cu siguranţă că şi ea a presupus acest lucru şi s-ar putea ca şi ea să fi greşit. Dar dacă ar fi rămas acolo doar pentru următorii treizeci de ani şi s-ar fi omorât la vârsta de patruzeci şi nouă de ani, în loc de nouăsprezece, moartea ei ar fi fost tot „prematură"?

Eu m-am făcut mai bine, nu însă şi Daisy, şi nu pot explica de ce. Poate am flirtat doar cu nebunia, la fel cum făcusem cu profesorii şi colegii mei. Nu eram convinsă de nebunia mea, deşi mă temeam că aveam dreptate. Unii interpretează ca semn de normalitate faptul că ai o opinie conştientă în această privinţă, dar eu nu cred că e adevărat, încă mă mai gândesc la asta. întotdeauna mă voi gândi.

Mă întreb adeseori dacă sunt nebună. îi întreb şi pe alţi oameni.

— E o nebunie să întrebi aşa ceva? întreb eu înainte să spun ceva care probabil nu e nici o nebur e.

De multe ori încep o propoziţie cu „Poate sunt complet nebună" sau cu „Poate am luat-o razna".

Dacă fac ceva ieşit din comun — cum ar fi să fac două băi într-o singură zi — mă întreb de una singură: Eşti nebună?

Ştiu, e o expresie obişnuită. Dar pentru mine înseamnă ceva deosebit: tunelurile, panourile de securitate, furculiţele de plastic, graniţa veşnic mişcătoare care, ca o - ce graniţă, te cheamă şi te roagă să treci dincolo. Nu ma vreau să trec dincolo

.Mai departe, pe drum, mă vei însoţi

n cele din urmă, majoritatea dintre noi a ie- ^ *j* şit din spital. Am rămas în legătură cu Georgina.

A locuit o vreme într-o comunitate de femei, la nord de Cambridge. Intr-o zi a venit la mine şi mi-a terorizat vecina care tocmai făcea pâine.

— Faci greşit! spuse Georgina.

Beam amândouă o ceaşcă de ceai, la etaj, în timp ce vecina frământa aluatul.

— Lasă-mă să-ţi arăt! zise Georgina.

O împinse pe vecină din calea ei şi începu să trântească aluatul de masă.

Vecina mea era o femeie bine crescută care nu făcea niciodată ceva nepoliticos sau brutal. In consecinţă, majoritatea oamenilor se purtau politicos cu ea.

— Trebuie să-1 baţi, nu glumă, îi arătă Georgina.

— Aha, spuse vecina. Era cu vreo zece ani mai mare decât mine şi Georgina, şi făcea pâine de ani de zile

După ce a bătut zdravăn aluatul, Geor na îi spuse că trebuia să plece.

— N-am mai fost niciodată tratată în felul ăsta, spuse vecina.

Părea mai mult mirată decât supărată.

Georgina intră apoi într-o grupare de rid :are a conştiinţei de sine. Mă bătea şi pe mine la cap să mă alătur grupulv ■.

— O să-ţi placă la nebunie, spunea ea.

Femeile alea mă făceau să mă simt nelalocul meu. Se pricepeau să demonteze motoare de masin < să facă alpinism. Eram singura măritată din grup. Observasem că Georgina căpătase un anume statut datorită nebun ei, care însă nu mi se aplica şi mie. M-am dus de suficiente ori cât să devin suspicioasă în legătură cu căsnicia, şi în mod special cu soţul meu. Găseam cele mai stupide motive de ceartă. Era greu să te cerţi cu el. El gătea, făcea cumpărături şi mare parte din curăţenie. Eu îmi petreceam cea mai mare parte a timpului citind şi pictând în acuarele.

Din fericire Geor^ na şi-a făcut şi ea rost de un soţ şi a ieşit din grup, îna ite ca eu să găsesc un mo a. de ceartă cu-adevărat distructivă.

Mai târziu a trebuit să mergem să-i vizităm la ferma lor din Massachusetts.

Soţul Georginei era palid, firav şi insignifiant. Dar Georgina îşi mai făcuse rost şi de o capră. Ea, soţul şi capra trăiau într-un hambar, pe un teren de câteva sute de metri de pământ plin de tufişuri, la poalele unui munte. În ziua în care ne-am dus la ei era frig, deşi era luna mai iar ei erau prinşi cu pusul geamurilor. Aveau rame de ferestre şase ori şase şi munca lor se dovedea a fi un adevărat chin.

Ne-am uitat la ei în timp ce potriveau şi fixau geamurile. Capra era şi ea în cameră, lângă uşă, privindu-i, la rândul ei. în cele c n urmă, Georgina spuse că era vremea mesei. A fiert o oală întreagă de

cartofi. Asta era prânzul. Mai era şi nişte sirop de arţar, pentru pus deasupra. Capra a primit banane.

— Vreţ' s-o vedeţi pe capră dansând? întrebă Georgina, după prânz.

Capra se numea Darling. Avea culoarea ghimbirului şi urechi lung păroase.

Georgina ridică un cartof în aer:

— Hai, Darling, dansează.

Capra se r' [4]ică pe picioarele din spate şi începu să urmărească apui cartoful pe care Georgina îl mişca prin aer. Urechi' e îi fluturau, în timp ce sărea şi izbea aerul cu picioarele din faţă. Avea copite negre şi ascuţite; arătau destul de periculos. Dp câte ori îşi pierdea echilibrul, o coţ tă lovea marginea mesei, făcând de fiecare dată o tăietură în lemn.

— Dă- cartoful, am spus. Era ceva, la capra aia, care mă făcea să plâng.

S-au mutat spre vest, în Colorado, unde pământul era mai bun. Georgina a sunat o dată de la un telefon public. Nu aveau telefon propriu. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu capra.

Câţi za ani după plecarea Georginei spre vest, am dat peste [T] isa în Harvard Square. Era împreună cu un băieţel cu pielea întunecată, de vreo trei ani.

Am strâns-o în braţe.

— Lisa, mă bucur aşa mult să te văd.

— Âsta-i puştiul meu, spuse. Nu-i aşa că-i o nebunie că am un copil? râse ea. Aaron, spune salut.

Puştiul nu scoase o vorbă şi îşi ascunse faţa în spatele j ciorului ei.Lisa arăta exact la fel: slăbănoagă, cu tenul gălbui, veselă.

— Ce-ai făcut în tot timpul ăsta?

— Copilul, zise ea. Asta-i tot ce poţi face.

— Şi tatăl lui?

— Am scăpat de el. N-avem nevoie de el, aşa- ' spuse ea, punându-şi mâna pe creştetul copiluli .

— Unde locuieşti?

Voiam să ştiu totul despre ea.

— N-o să-ţi vină să crezi, spuse Lisa, aprinzându-şi o ţigară Kool. Locuiesc în Brookline*. Sunt o cucoană tipică de Brookline. Am un copil, îl duc la creşă, am un apartament, am mobilă. Vinerea mergem la templu.

— Templu! De ce? am întrebat uluită.

— Vreau să... se împotmoli Lisa. N-o mai văzusem niciodată căutându-şi cuvintele. Vreau să fim o famil ; adevărată, cu mobilă şi tot restul. Vreau să aibă parte de o viaţă adevărată. Templul ajută. Nu ştiu de ce dar ajută.

M-am holbat la Lisa, încercând să mi-o imaginez în templu, alături de copilul ei cu pielea întunecată. Am observat că purta nişte bijuterii — un inel cu două safire, un lanţ de aur la gât.

— Ce-i cu bijuteriile? am întrebat-o.

— Cadouri de la bunica, aşa-i? i se adresă ea copilului. Când ai copii, totul se schimbă, îmi zise mie ape;

N-am ştiut ce să răspund la asta. Eu mă hotărâsem să nu am copii. Şi oricum, căsnicia mea nu dădea semne să dureze.

Săteam în mijlocul lui Harvard Square, în faţa intrării la metrou. Deodată Lisa se aplecă spre r ne şi spuse:

Orăşel din apropierea Boston-ului, cu populaţie majoritar evreiască.

— Vrei să vezi ceva fantastic? în vocea ei am recunoscut tonul ei şmecheros. Am aprobat din cap.

îşi ridică tricoul pe care era o reclamă la un magazin de paste din Brookline ş >e apucă de burtă, trăgând. Pielea ei era ca un acordeon, se întindea, mult, tot mai mult, până când ajunsese s-o ţină la jumătate de metru în faţa ei. îi dădu drumul şi pielea se retrase, mai întâi făcând o mulţime de cute, apoi reaşezându-se pe oase şi arătând absolut normal.

— Ooh! am spus.

— Cof i. Poftim ce ţi se întâmplă. Lisa râse. Aaron, spune pa, pa.

— Pa, spuse el, spre mirarea mea.

Se întorceau în Brookline cu metroul. Ajungând în capul scărilor, Lisa se întoarse din nou către mine.

— Te gândeşti vreodată la zilele alea, de atunci, din locul ăla?

— Da, chiar mă gândesc.

—'' eu. 1 sa scutură din cap. Ei bine, spuse ea apoi, pe un ton mai degrabă zglobiu.

Apoi cei doi porniră pe scări în jos.Tânără, întreruptă..

e lângă acel Vermeer din Muzeul Frick, mai sunt două, dar eu nu le-am observat când m-am

dus pentru prima dată acolo. Aveam şaptesprezece ani şi eram la New York cu profesorul meu de engleză, care nu mă sărutase încă. Mă gândeam deja la acel viitor sărut care ştiam că va veni, în timp ce lăsam tablourile de Fragonard în urmă şi intram în holul care ducea în curte — acel coridor întunecos în care Vermeer-ii licăreau pe pereţi.

Pe lângă sărut, mă gândeam dacă aveam să absolv liceul, dat fiind că pentru a doua oară la rând, căzusem la biologie. Fusese o surpriză pentru mine, pentru că îmi plăcea; îmi plăcuse şi prima oară când căzusem. Capitolul meu preferat era cel cu tabelele cu genele recesive. Mi-a plăcut partea cu ochii albaştri la familiile care nu aveau alte caracteristici în afara ochilor albaştri şi căprui. Familia mea avea o mulţime de caracteristic — realizări, ambiţii, talente, aşteptări — care mie mi se păreau toate recesive.

Am trecut pe lângă doamna în rochie galbenă şi servitoarea care îi aduce scrisoarea, pe lângă soldatul cu pălărie magnifică şi fata care îi zâmbeşte, gândindu-se la buze calde, ochi căprui, ochi albaştri.

Este vorba despre tabloul în care o fată se uită dincolo de ramă, ignorându-şi profesorul de muzică cu aer bov a cărui mână se sprijină posesiv pe scaunul ei. E o lun nă surdă, de iarnă dar ci pul ei este strălucitor.

M-am u at în ochii ei căprui şi am avut o tresărire de spaimă. Mă averi ia, se uita în afara tabloului ca să mă previ lă. Gura era uşor deschisă, de parcă tocmai trăsese aer în piept, pentru a-mi spune: „nu face asta!"

M-am dat înapoi, încercând să ies din perimetrul strigă tuli: ei. Dar acesta umplea coridorul. „Stai, aşteaptă! Nu pleca!" spunea ea.

N-am ascultat-o. M-am dus să iau cina cu profesorul meu de engleză şi el m-a sărutat iar eu m-am întors la Cambridge ş am căzut la biologie, absolvind totuşi apoi, şi, în cele din urmă, am înnebunit.

Şaisprezece an mai târziu eram în New York cu noul meu iubit bogat. Făceam multe călătorii pe care el le plătea, deşi i se făcea greaţă când trebuia să chel- tuie bar , în călătoriile noastre, de multe ori se lega de caracterul meu care fusese cândva diagnosticat ca fiind tulburat. Uneori eram prea emoţională, alteori prea rece şi raţională. Orice ar fi spus, eu îl asiguram că era absolut normal să cheltuie bani. El înceta atunci cu atacurile, ceea ce însemna că puteam să rămânem mai departe împreună şi să ne reluăm duelul într-o călătorie viitoare.

Era o zi frumoasă de octombrie, la New York. El atacase iar eu îl consolasem iar acum eram gata să ieşim în oraş.

— Hai să mergem la Frick, spuse el

— .N am fost niciodată acolo, am spus, dar apoi m-am gândit că poate fusesem, aşa că am tăcut; învăţasem să nu mai aduc în discuţ : propi le mele dubii.

Când am ajuns acolo, am recunoscut locul.

— Ah, aici este un tablou care-mi place foarte mult.

— Numai unul? a zis el. Uită-te la aceşti Fragonard.

Nu-mi plăceau. I-am lăsat în urmă si m-am îndreptat
către coridorul care ducea spre curte.

Se schimbase mult în aceşti şaisprezece an Nu mai era nerăbdătoare. De fapt, era tristă. Era tânără şi cu gândul aiurea, iar profesorul ei se apleca spre ea, încercând s-o facă să-i acorde atenţie Dar ea privea afară, uitân- du-se după cineva care ar fi putut s-o vadă.

De data asta am citit titlul picturii: *Tânără, întreruptă din muz a ..*

întreruptă din muzica ei: aşa cum viaţa mea fusese întreruptă din muzica vârstei de şaptesprezece ani, aşa cum viaţa ei fusese smulsă şi fixată pe pânză: o c ţpă de nemişcare, în numele tuturor celorlalte c .pe, indiferent de ce erau sau de ce ar fi putut fi. Ce poate recupera viaţa din toate astea?

Acum eu aveam să-i spun ceva. „Te văd" i-am spus.

Iubitul meu m-a găsit plângând pe coridor.

— Ce s-a întâmplat? întrebă el.

— Nu vezi, vrea să iasă de-acolo, am spus, arătând spre fată.

El se uită la tablou, se uită la mine şi zise.

— Nu poţi să te gândeşti decât la tine. Nu înţelegi nimic din artă.

Plecă apoi să se uite la un Rembrandt.

De atunci m-am tot întors la Frick Museum să mă uit la ea şi la ceilalţi doi Vermeer. La urma urmei, e greu să dai peste un Vermeer iar cel din Boston a fost furat.

Celelalte două tablouri au un aer reţinut. Personajele se uită unele la altele, doamna şi servitoarea, soldatul şi iul ia. Le priveşti ca şi cum te-ai uita la ele printr-o gaură din perete. Peretele este făcut din lumina — acea lu- n nă a lui Vermeer, atât de credibilă şi totuşi atât de ireală.

O astfel de lumină nu există, dar ne-am dori să existe. Ne-am dori ca soarele să ne facă tineri şi frumoşi, ne-am dori ca hainele noastre să sclipească şi să se un- duiască pe trupurile noastre şi cel mai mult ne-am dori ca fiecare fiinţă la care ne uităm să se lumineze prin simpla noastră privire, aşa cum se întâmplă cu servitoarea şi soldatul cu pălărie.

Fata care ia lecţii de muzică se află într-o cu totul altă lur nă, lumina licăritoare şi împovărătoare a vieţii, prin care doar arareori şi neclar ne putem vedea pe noi înşine şi îi putem vedea pe cei din jur.KAYSEN, SUSANNA 22 201

3b. Diagnostic adiţional, alte afecţiuni, această instituţie A. Diagnostic B. Data

37. Operaţii în timpul şederii în această instituţie A. Operaţie B. Data

38. Diagnostic special şi procedee terapeutice

A. Procedeu IPS 5x/săpt. GPS lx/sâpt. Medicamente: clorpromazină

B. Data

39. Rezervat

40. Diagnostic la externare. Tulburare mintală Personalitate borderline
41. Starea bolii recuperată
42. în timpul internării

A. Vizite 1, B. Şederi în familie 0, C. Parole 0, D. Absenţe nemotivate 0, E. Evadări 0

43. Pe perioada internării, zile petrecute în:

A. plecări 617, B. interior 49b, C. permise 121, D. nepermise 0

44. Statut legal la externare Voluntar
45. Stare în viaţă
46. A. Ultima înregistrare în vizită, B. Data 4. sept. 1968
47. Destinaţia Apartament
48. Externarea 3 ian. 1969
49. în caz de deces, certificat de deces

A. Cauza directă a decesului

B. Stare semnificativă asociată Datorată unor antecedente **(1)** **(2)**

50. Examen medical Da Nu
51. Autopsie Da Nu
52. Locul înmormântării *

KAYSQj, Saeanna » 22 201	
CPS lx/wk Drug :Chlarproom ine	

Borderline Personallty | Recovered	
—; " o— < — ----------	
617 «96 121 O	
Va ltmt-ery	■ ■ufWMMCMiai «LuoiKiawnuiu i o»1 *mmm* Living | 0b Vleit Sefitaaber A, 1968
IţartMit Jsaaarţ 3« 1969	
M H nim tt NXECtoun CJWWI	
Mme« e**i«*r* c*si —□	

Cuprins

Despre o topografie a universului paralel.....9

Taxiul.....11
Etiologie.....18
Focul.....20
Libertatea.....24
Secretul vieţii.....29
Politică.....32
Dacă ai fi locuit aici, acum ai fi fost acasă.....36
Sinuciderea mea.....42
Topografie elementară.....46
Topografie aplicată.....53
Preludiu la o îngheţată.....56
îngheţata.....60
Controlul.....62
Ob'.ecte ascuţite.....64
O altă Lisa 66
Şah mat.....72
îl crezi pe el sau mă crezi pe mine?.....77
Velocitate versus Vâscozitate.....81
Ecranul de siguranţă.....85 îngrijitoarele
.....89
O mie nouă sute şaizeci şi opt.....99
Până la os.....102
Sănătate dentară.....114
Calais este înscris pe inima mea.....118
Umbra realului.....124

Stigmatografie 131
Noi frontiere în sănătatea dentară.....138
Topografia viitorului.....142
Minte versus creier.....145
Tulburări ale personalităţii borderline.....154
Diagnosticul meu.....157
Mai departe, pe drum, mă vei însoţi.....167
Tânără, întreruptă.....172